

Kl. 09.00 – 16.18

1 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Näringsutskottets betänkande 2003/04:NU14

Konstitutionsutskottets betänkanden 2003/04:KU17 och KU23

Trafikutskottets betänkanden 2003/04:TU14, TU9 och TU13

2 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 24 maj

KU24 Digitala TV-sändningar och andra massmediefrågor

Punkt 1 (De digitala TV-sändningarnas räckvidd)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp)

Votering:

206 för utskottet

96 för res. 1

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 27 kd, 24 v, 12 c, 14 mp

För res. 1: 49 m, 45 fp, 2 c

Avstod: 1 c

Frånvarande: 15 s, 6 m, 3 fp, 6 kd, 6 v, 7 c, 3 mp

Birgitta Carlsson (c) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 7 (Mediekoncentration)

1. utskottet

2. res. 5 (v, mp)

Votering:

265 för utskottet

40 för res. 5

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 129 s, 49 m, 44 fp, 27 kd, 16 c
För res. 5: 25 v, 15 mp
Frånvarande: 15 s, 6 m, 4 fp, 6 kd, 5 v, 6 c, 2 mp

Punkt 10 (Negativ textreklam)

1. utskottet
2. res. 7 (kd)
Votering:
276 för utskottet
28 för res. 7
45 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 130 s, 48 m, 44 fp, 23 v, 16 c, 15 mp
För res. 7: 27 kd, 1 v
Frånvarande: 14 s, 7 m, 4 fp, 6 kd, 6 v, 6 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU20 Människohandel

Punkt 3 (Betydelsen av samtycke)

1. utskottet
2. res. 1 (m)
Votering:
257 för utskottet
49 för res. 1
43 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 130 s, 43 fp, 27 kd, 25 v, 17 c, 15 mp
För res. 1: 48 m, 1 fp
Frånvarande: 14 s, 7 m, 4 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 2 mp

Punkt 8 (Permanent uppehållstillstånd)

1. utskottet
2. res. 4 (fp, kd, c)
Votering:
217 för utskottet
90 för res. 4
42 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 130 s, 48 m, 25 v, 14 mp
För res. 4: 45 fp, 27 kd, 17 c, 1 mp
Frånvarande: 14 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 2 mp
Mona Jönsson (mp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 11 (Myndighetssamverkan inom Sverige)

1. utskottet
2. res. 7 (fp, m, c)

Votering:

197 för utskottet

108 för res. 7

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 27 kd, 25 v, 15 mp

För res. 7: 46 m, 45 fp, 17 c

Frånvarande: 14 s, 9 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 2 mp

Punkt 14 (Förebyggande arbete)

1. utskottet
2. res. 11 (c)

Votering:

262 för utskottet

17 för res. 11

27 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 48 m, 45 fp, 25 v, 14 mp

För res. 11: 17 c

Avstod: 27 kd

Frånvarande: 14 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU21 Korruption

Punkterna 1–3

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 4 (Utredning av mutbrottslagstiftningen)

1. utskottet
2. res. (fp, m, kd, c)

Votering:

170 för utskottet

136 för res.

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 25 v, 15 mp

För res.: 47 m, 45 fp, 27 kd, 17 c

Frånvarande: 14 s, 8 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 2 mp

JuU26 Ett effektivare brottmålsförfarande

Punkt 1 (Avslag på propositionen m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (kd)

Votering:

280 för utskottet

27 för res. 1

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 48 m, 45 fp, 25 v, 17 c, 15 mp

För res. 1: 27 kd

Frånvarande: 14 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 2 mp

Punkt 3 (Försöksverksamhet vid fler tingsrätter)

1. utskottet

2. res. 2 (fp)

Votering:

261 för utskottet

45 för res. 2

1 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 48 m, 26 kd, 25 v, 17 c, 15 mp

För res. 2: 45 fp

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 14 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU21 Miljöbedömningar av planer och program

Punkt 4 (Ändring i finansieringslagen)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

231 för utskottet

47 för res. 1

27 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 45 fp, 25 v, 17 c, 15 mp

För res. 1: 47 m

Avstod: 27 kd

Frånvarande: 15 s, 8 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 2 mp

Bengt-Anders Johansson (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

1. utskottet

2. res. 3 (kd)

3. res. 4 (mp)

Förberedande votering:

28 för res. 3

16 för res. 4

262 avstod

43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

263 för utskottet

27 för res. 3

16 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 48 m, 45 fp, 25 v, 16 c

För res. 3: 27 kd

Avstod: 1 c, 15 mp

Frånvarande: 15 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU9 Ändringar i fastighetsbildningslagens förfaranderegler m.m.

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Ägarlägenheter och villkoren för bildande av tredimensionella fastigheter)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, m, fp, c)

Votering:

166 för utskottet

139 för res. 1

1 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 25 v, 12 mp

För res. 1: 48 m, 45 fp, 27 kd, 17 c, 2 mp

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 15 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 2 mp

Veronica Palm (s) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Vattenskyddsområden)

1. utskottet

2. res. 2 (m, c)

Votering:

239 för utskottet

64 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 43 fp, 27 kd, 25 v, 15 mp

För res. 2: 47 m, 17 c

Frånvarande: 15 s, 8 m, 5 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 2 mp

BoU10 Bostadsrätt – underrättelser till socialnämnden

1. utskottet

2. res. (kd, m, fp)

Votering:

187 för utskottet

120 för res.

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 25 v, 17 c, 15 mp

För res.: 48 m, 45 fp, 27 kd

Frånvarande: 14 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 2 mp

BoU11 Inteckningsfrihet vid avstyckning, m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU12 Förmögenhet vid beräkning av bostadsbidrag

Kammaren biföll utskottets förslag.

3 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 25 maj

LU25 Stärkt konsumentskydd vid småhusbyggande

Punkt 1 (Lagförslagen)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (fp)

Förberedande votering:

60 för res. 1

45 för res. 2

200 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
214 för utskottet
47 för res. 1

45 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 1 m, 27 kd, 25 v, 17 c, 15 mp

För res. 1: 47 m

Avstod: 45 fp

Frånvarande: 15 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 2 mp

Veronica Palm (s) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU29 Ny produktsäkerhetslag

Punkt 2 (Produktsäkerhetslagens tillämplighet på offentliga tjänster)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, kd, c)

Votering:

155 för utskottet

151 för res. 1

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 1 kd, 25 v, 1 c

För res. 1: 49 m, 45 fp, 26 kd, 16 c, 15 mp

Frånvarande: 16 s, 6 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 2 mp

Tuve Skånberg (kd) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU19 Ändringar i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU27 Följdändringar med anledning av nya regler för bank- och finansieringsrörelse

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2003/04:122
26 maj

1. utskottet

2. res. (v)

Votering:

279 för utskottet

25 för res.

2 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 49 m, 45 fp, 27 kd, 16 c, 12 mp

För res.: 25 v

Avstod: 2 mp

Frånvarande: 14 s, 6 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 6 c, 3 mp

*Gransknings-
betänkande*

4 § Granskningsbetänkande

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU20

Granskningsbetänkande.

Inledning

Inledning (allmänna synpunkter)

Anf. 1 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! När man går in i Riksdagshuset genom det som för min del är favoritentrén, nämligen stora entrén mot Norrbro, ser man en fascinerande fasad som på många sätt är en spegling av den tid då Riksdagshuset byggdes men också av den tid då grunden för det moderna Sverige lades fast.

Vi ser det stora emblemet med de tre kronorna, och vi ser ett antal figurer som helt klart inte är representativa för det svenska folk som byggde upp landet, men som på många sätt är representativa för den tid och de strömningar som formade det samhället. Man minner också om att många av de politiska frågor som vi hanterar på sätt och vis är eviga. Det gäller både konstitutionsutskottets olika frågor och riksdagens beslutsfattande i stort.

Där ser vi figuren av Axel Oxenstierna, som drev igenom de statsrättsliga principer som syftade till att binda kungamakten vid de beslut som fattades av rikets ständer. Det var en tidig föregångare till den diskussion som ständigt förs i denna kammare, nämligen hur mycket tillkännagivanden ska betyda för regeringen. Vi ser i Axel Oxenstierna också en politiker som syftade till att på olika sätt, om än i en helt annan form än i dag, föra en aktiv politik i Europa när det gällde att bilda ett på den tiden aktuellt evangeliskt förbund.

Vi ser Västerås-biskopen Johannes Rudbeckius, som startade Sveriges första gymnasium just i Västerås, och som 1632 också startade en skola för flickor.

Vidare ser vi Louis De Geer, som minner om en annan sak som präglar vår tid, liksom så många andra tider, nämligen hur företagande över gränserna varit en grund för den svenska välfärden och hur öppenheten för ny teknik och nya tankar lagt grunden för det välstånd som vi i dag har. Han var en av sin tids ledande europeiska finansmän, men bidrog också till att lägga grunden för ett nytt företagande och ett nytt välstånd i Sverige. Detta kan vara en påminnelse för oss i vår tid om hur mycket inflödet av människor som kommer från andra delar av världen betyder för vårt välstånd.

Sedan har vi Pehr Olsson, ledaren för Bondeståndet, som på ett sätt spelar en symbolisk roll också i den bemärkelsen att det stora flertalet som gör det stora arbetet sällan får de stora rubrikerna och med sin kända identitet går till den stora historien. Likväl var det han och många andra som lade grunden för det Sverige som är i dag.

Men så ser vi också något annat. Vi ser att Moder Svea ackompanjeras av två personer: kvinnan, som symboliserar eftertanken, och mannen, som symboliserar vaksamheten. När jag häromveckan tittade på dessa figurer slog det mig att vi där ser ganska mycket av det som är en av riksdagens viktigaste funktioner, nämligen att stå för vaksamheten och för eftertanken – gärna den eftertanke som träder i kraft innan man fattar ett beslut.

Jag säger detta därför att när vi i dag behandlar konstitutionsutskottets granskning av regeringens och statsrådets utövning av den offentliga makten handlar det just om att balansera vaksamheten och eftertanken med den maktutövning som sker.

Jag tror att ett av de viktigaste citaten för oss att komma ihåg när det gäller offentlig makt fölls av lord Acton en gång i tiden. Han sade: Makt korrumperar och absolut makt korrumperar absolut.

Han sade också något annat som är värt att komma ihåg och som i hög grad har bäring för det som är syftet med granskningen: Det finns ingen värre irrlära än att ämbetet helgar dess innehavare.

En viktig uppgift för konstitutionsutskottet och riksdagen är att genom sin granskning ständigt se till att förebygga och lyfta fram. I Sverige har vi granskning i en mängd olika former. Vi har offentlighetsprincipen. Vi har riksdagsdebatterna. Vi har JO. Vi har numera Riksrevisionen och vi har KU:s granskning.

Om man ska lägga ett bredare perspektiv inför framtiden är min uppfattning att den granskning som konstitutionsutskottet gör bör vara vidare och bredare än den som vi gör i dag. Det finns anledning för oss att se till att utskottet, och därmed också riksdagen, får anledning och möjlighet att fånga upp den granskning som utförs av justitieombudsmännen och den som nu utförs av Riksrevisionen. Självfallet är det utskotten som har det första primära ansvaret, men jag tror att det vore en fördel om man kunde sammanfatta detta och se till att ingenting faller mellan stolarna och följa upp frågan: Vad gör regeringen åt de olika konstruktiva kritiska synpunkter som kommer fram i den samlade granskningen? På vilket sätt tar regeringen fasta på kritiken, och på vilket sätt åtgärdar man den?

Det är ett sätt att se till att den samlade kontrollmakt som i dag finns också tas till vara fullt ut i det parlamentariska arbetet.

I det betänkande som vi behandlar i dag riktas en tydlig kritik mot regering och statsråd på ett antal olika punkter. Det sägs ibland, inte minst

från medierna, att det inte spelar någon roll eftersom statsråd sitter kvar och det inte händer något. Det har ingen kraft. De kan bara ignorera det.

Det är fel. I en demokrati är det alltid väljarna som ytterst fattar beslut om hur man ska döma den politiska maktutövningen. Vad granskningen innebär och vad den leder till är att vi lyfter fram det som har skett. Vi lyfter fram det som är fel eller som kan anses vara fel. Det innebär att det inte kan döljas av någon eller läggas åt sidan.

Det gäller i en lång rad granskningsbetänkanden, egentligen oavsett om det finns en majoritet eller minoritet bakom. Det faktum att det kommer upp i ljuset gör att – om jag får citera Lena Philipsson – det gör ont, i den bemärkelsen att riksdagen genom sin granskning visar inför medborgarna vad som kan bedömas vara rätt och fel.

Det finns ett antal ärenden som vi kommer att gå igenom under dagen. Jag vill inleda med att peka på det ärende som handlar om statsministerns relation till ett visst medieföretag, det som har kallats Schermanaffären. Det är ett enhälligt yttrande i utskottet. Utskottet konstaterar att ord står mot ord i den här frågan. Det är inte möjligt att säga något annat än att konstatera detta faktum.

Utskottet gör dock något annat som faller inom ramen för det som jag pekade på i inledning när det gäller eftertanken och vaksamheten. Utskottet konstaterar att, oavsett vad som hände i denna affär, är det avgörande för den offentliga maktutövningen att den alltid ska beakta allas likhet inför lagen och iaktta saklighet och opartiskhet. Om man överskrider detta begär man det som är illojal maktutövning där man otillbörligt använder den offentliga makten.

I detta ärende, liksom i alla andra, är det upp till alla bedömare att avgöra vad man tror och tror sig veta hände i detta fall. Det som är viktigt är att slå fast att om någon hotar ett medieföretag i sin position av offentlig maktutövare är det illojal maktutövning. Detta, fru talman, är ett viktigt konstaterande. KU är ingen domstol, men KU gör klart vad som gäller i detta fall och vad som bör gälla. Statsråd bör inte hamna i den situationen att de ifrågasätter medieföretags integritet eller urholkar sin egen integritet. Däri ligger allvaret i konstitutionsutskottets granskning i den delen.

Fru talman! I denna runda av diskussionen vill jag ta upp ytterligare ett fall. Det gäller frågan om val av ordförande för Europeiska rådet.

Jag anser att vi här har ett övertramp av statsministern som är tydligt påvisat och som tydligt visar att statsministern inte har drivit riksdagens linje i en viktig europeisk fråga.

Därmed har ett demokratiskt underskott skapats som är allvarligt därför att det är till skada för människors förtroende för den demokratiska processen och för processen inom den europeiska unionen.

Bestickande nog säger statsministern själv att det faktum att han har drivit en linje rakt i strid med riksdagen har lett till att utfallet av den konstitutionella processen inom EU har blivit en annan än den som Sveriges riksdag ville. Det är ett djupt allvar i detta, inte minst med tanke på att konstitutionsutskottet förra året riktade kritik i exakt samma fråga. Det är ett djupt allvar i detta därför att statsministern har hävdat att han kunde göra detta därför att han upplevde att man ändå skulle kunna få igenom det slutgiltiga fördraget i riksdagen.

Det är en hög grad av illojalitet i hur statsministern har agerat i denna fråga. Utskottet riktar en tydlig kritik mot honom i denna del.

Det är upp till väljare och enskilda att döma den fulla arten och omfattningen av detta, men konstitutionsutskottet är, med en mycket tydlig majoritet, entydigt i detta.

Fru talman! Vi har i vårt betänkande också tagit upp frågor som gäller Utlänningsnämnden och frågan om hur mycket tillkännagivaren ska besluta. Utskottet konstaterar att regeringen har varit mer långsam än vad som är rimligt.

Vi tar upp frågor om utnämningar till högre statliga tjänster, frågan om Östersjöns status som känsligt havsområde, regeringens redovisning av statens inkomster och utgifter och Näringsdepartementets handläggning. I en del av frågorna finns det majoritet och stöd för kritik, i andra är det en minoritet. I en del andra fall ser vi att det är skiljaktiga meningar.

Viktigt i alla dessa ärenden är att vi i vår granskning har lyft fram i ljuset vad som är fel eller vad som kan anses vara fel. Det är upp till den offentliga samhällsdebatten att föra detta vidare. Ingen kan säga att det vi har granskat nu kan döljas. Det finns på bordet, upp till var och en att bedöma på olika sätt.

Med detta avslutar jag inledningen till debatten om KU:s granskningsbetänkande KU20 och yrkar på godkännande av anmälan i reservationerna nr 1 och 8.

Anf. 2 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Den i grundlagen befästa uppgiften för konstitutionsutskottet att utföra granskning av statsrådets tjänsteutövning och arbete är utomordentligt värdefull i den bukett av granskningsmöjligheter som Sveriges riksdag har.

Det är alltså inte oppositionen som i grundlagen har fått uppdraget att i konstitutionsutskottet granska regeringen, utan det är utskottet i dess helhet som har till uppgift att granska regeringen. Därför är den socialdemokratiska utgångspunkten inte att det i första hand handlar om att försvara regeringen utan att det i första hand handlar om att söka klargöra omständigheterna och vad som faktiskt har inträffat med den självklara utgångspunkten att när ett statsråd har gjort ett fel, begått ett misstag i förhållande till regler och föreskrifter, ska vederbörande statsråd naturligtvis kritiseras. Det är den socialdemokratiska utgångspunkten. Felaktigheter ska upp till ytan och kritiseras.

Men vi kan inte dela uppfattningen i ett par av de granskningsärenden som nu är för handen. Det ena handlar om Östersjön som särskilt känsligt havsområde, där statsrådet Sommestad får kritik trots att hon på 14 månader har klarat av att tillsammans med andra Östersjöstater utom Ryssland få den internationella sjöfartsorganisationen att fatta det beslut som Sveriges riksdag uttalade. Trots detta vill delar av utskottet, oppositionen, uttala kritik. Jag tycker att det är orättvist och att det riskerar att ifrågasätta utskottets trovärdighet och kvaliteten i granskningen.

Den andra frågan som jag tänker på är frågan om att ersätta Utlänningsnämnden med en tvåpartsprocess i domstolssystemet.

Både det förra tillkännagivandet och det tillkännagivande som handlar om Utlänningsnämnden är eniga tillkännagivanden i utskottet. Men det är orättvist att rikta kritik mot Barbro Holmberg och Jan O Karlsson

för att det tillkännagivande som gjordes för flera år sedan inte har kunnat fullföljas. Det orättvisa består i att de förutsättningar som riksdagen fattade sitt beslut på, nämligen att man på några månader skulle kunna ändra organisationen, inte fanns efter några månader. Och likväl vill oppositionen, rättare sagt majoriteten, nu kritisera de båda statsråden, trots att de fick helt nya förutsättningar, vilket utskottet informerades om, för att det har tagit orimligt lång tid. Det är en ganska märklig konstitutionell formulering, därför att det är en konstitutionell granskning som vi gör.

Fru talman! Jag ska inte vidare uppehålla mig vid dessa frågor, utan detta är exempel där jag tycker att utskottet inte riktigt orkar upp till den granskningsnivå som utskottet borde ha, nämligen att försöka se till att man gör en ordentlig och rättvis bedömning och lämnar både regeringsförsvaret och oppositionsintresset som första prioritet åt sidan och ser till de faktiska omständigheterna i de olika frågorna.

Det kan också finnas anledning att något reflektera över de anmälningar från riksdagsledamöter som ligger till grund för hela den här så kallade vågranskningen. En hel del av dessa anmälningar får stora rubriker just när anmälan sker. Men det är svårt att ens få en liten notis, till och med i petitstil, om vad som blev resultatet av utskottets granskning.

Jag kan som exempel nämna den mycket uppmärksammade konferensresan som den socialdemokratiska partiledningen gjorde efter EMU-folkomröstningen i höstas. Det var partiledningen som gjorde den resan, och den står förvisso inte under konstitutionsutskottets granskning. Det blir inget uttalande där. Det finns ingen anledning att uppehålla sig vid det.

Det finns ytterligare exempel som gäller Systembolaget och val av styrelseledamöter. Det är ingen fråga för konstitutionsutskottet att närmare utbreda sig om.

Jag ska också säga något om det som inte är föremål för en särskild debatt. Det som vi hittills har talat om är ju föremål för särskilda debatter längre fram under den här dagen. Jag hoppas att vår debatt slutar i sådan tid att vi kan votera kl. 16. I det sammanhanget kan det vara värt att notera att det på några punkter är en socialdemokrat som har en uppfattning, medan den andra uppfattningen ska föras fram av fyra, fem eller sex partier, och de har samma uppfattning. Och det är klart att det tar tid att göra det. Om vi anstränger oss kan vi tillsammans försöka se till att vi blir klara så att voteringen kan ske kl. 16.

Jag tänkte kommentera Jan Schermans mellanhavande med statsministern. Så kan man också formulera det. Min kollega i utskottet, Hökmark, formulerade det tvärtom – statsministerns mellanhavande med Jan Scherman. Det illustrerar väl de olika sätt som man faktiskt kan närma sig de frågor som vi har att granska.

När vi tittar på detta visar det sig att ord står mot ord. Därmed kunde saken få bero. Nu försöker utskottets ordförande att instruera tittare, lyssnare och riksdagskamrater att man ska läsa utskottsbetänkandets första del i ljuset av vad utskottet säger i den andra delen, nämligen där utskottet upprepar, jag vet inte för vilken gång i ordningen, de tämligen självklara synpunkter som man kan ha på statsrådets agerande, nämligen att man inte får sätta egen makt före någonting annat eller försöka utnyttja den ställning som man har utan att riket ska styras under de lagar

som finns och på annat sätt. Det är ingen uppfinning i anslutning till Schermans mellanhavande med statsministern, utan det är ett resonemang som är allmängiltigt och som utskottet har fört vid några olika tillfällen. Och jag tycker att det är bra. Det är viktigt att man har det. Men jag tror inte riktigt att utskottet i dess helhet menar att utskottet i efterhand ska uttala läsanvisningar eller förståelseanvisningar till vad som eventuellt har förekommit i denna fråga.

Jag ska säga något om ett eventuellt val av ordförande i Europeiska rådet. Jag ska inte säga mer i detta sammanhang eftersom det kommer upp till en alldeles egen debatt så småningom. Men ett av de partier som nu står bakom den kritik som Gunnar Hökmark här formulerade verbalt, men som också återfinns i utskottetsbetänkandet, har i EU-nämnden sagt att det partiet inte avser att rösta nej till en vald ordförande i Europeiska rådet. Det har man sagt till statsministern i samråd. Och det vore väl märkligt om inte statsministern något kan tänkas ta intryck av det som inte Moderaterna utan Folkpartiet i detta sammanhang uttryckte. Och ingen har egentligen sagt att man, när konstitutionsförslaget eventuellt kommer tillbaka till Sveriges riksdag för ett antagande, kommer att säga att riksdagen tidigare har uttalat att man inte vill ha en vald ordförande i Europeiska rådet och att man alltså röstar nej till förslaget.

Något ihålig är ju kritiken på den punkten. Den är väl något tillfällig. Det kan tänkas att den måste tas tillbaka så småningom när man står inför ett avgörande i dessa frågor.

Fru talman! Till sist ska jag gå tillbaka lite grann till resonemangen om tillkännagivandena och de två fall som jag nämnde, Östersjön och Utlänningsnämnden. Jag tycker att utskottet, de majoriteter som kan bildas eller har bildats kring kritiken i fråga om detta, riskerar att sätta paragraferna framför verkligheten. Det blir på något sätt så att paragraferna i granskningsarbetet kommer att leva ett eget liv alldeles oberoende av vad som händer, alldeles oberoende av att Östersjön faktiskt är ett särskilt känsligt havsområde och alldeles oberoende av att Lagrådet satte stopp för de förutsättningar som riksdagen baserade sitt tillkännagivande på beträffande Utlänningsnämnden.

Det tycker jag är allvarligt. Om paragraferna får överflygla realiteterna, det faktiska innehållet i politiken, har utskottet så att säga lämnat de möjligheter som utskottet har att ordentligt påverka utvecklingen i den riktning man vill.

Anf. 3 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Fru talman! Göran Magnusson inledde med att förklara att det är kvaliteten på granskningen som brister – detta som en förklaring till den kritik som utskottet för fram. Jag tror att det är en rätt farlig väg att gå. Att underkänna granskningen därför att den går emot ens egna partipolitiska intressen är i själva verket att urholka kvaliteten i granskningen.

Jag säger detta av det skälet att det som Göran Magnusson sedan gör är att han så uppenbart blandar samman sin uppfattning i sakfrågan, i enskilda ärenden, med de krav som bör ställas ur ett konstitutionellt perspektiv.

När det gäller frågan om Östersjön som särskild *area* för känsligt vatten säger Göran Magnusson: Det gjorde väl ingenting. Det lyckades ju ändå. Sverige lyckades ändå.

Men det är inte det som vi har granskat, utan vi har granskat, och ska granska, hur regeringen förhåller sig till riksdagen.

När det gäller detta med vald ordförande får jag säga att jag lite grann förbluffas av att Göran Magnusson säger att folk nog kommer att ändra sig därför att det kommer att visa sig att det här var bra. Det är möjligt att Göran Magnusson har den uppfattningen i sakfrågan. Men den viktiga frågan är, och den ska jag nu ställa till Göran Magnusson: Vilken linje anser Socialdemokraterna, som är det enda partiet som reserverar sig, att regeringen har drivit när det gäller frågan om vald ordförande i Europeiska rådet? Detta är nämligen en viktig grund för hur vi granskar regeringen.

Anf. 4 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Precis som framgår av utfrågningen med Göran Persson har regeringen sedan riksdagens beslut klarlades här på hösten förra året drivit den linje som riksdagen bestämde, så där är det väl egentligen inga svårigheter.

Får jag sedan knyta an till de mer principiella resonemangen kring granskningen. Jag tror att Gunnar Hökmark alldeles nyss sade att oberoende av det faktiska innehållet i riksdagens tillkännagivanden ska det riktas kritik därför att man inte har klarat det hela. När det gäller Östersjön var det dessutom dubbla budskap – dels en egen ansökan, och det är möjligen där kritiken riktas, dels en ansökan tillsammans med andra länder.

Men utskottet har ju vid olika tillfällen uttalat att regeringen har ett utrymme för en bedömning. Det viktiga med riksdagens tillkännagivande var väl inte att man postade en ansökan utan att man faktiskt fick till stånd den klassificering av Östersjön som riksdagen enligt eftersträvade.

Det är just Gunnar Hökmarks resonemang på den här punkten som jag menar kan illustreras med att paragraferna får ett eget liv och lever så att säga i en alldeles egen situation; man bortser helt från det faktiska innehållet i politiken. Då blir det felfinneri och paragrafrytteri. Det tycker jag att vi ska akta oss för.

Anf. 5 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Fru talman! Göran Magnusson har ett rätt stort anspråk när han inleder den här debatten och gör sig till den som är måttstocken för kvaliteten i konstitutionsutskottets granskning. I de två frågor som vi nu har berört lyckas han rätt dåligt.

När det gäller Östersjöfrågan hamnar han i talet om att vi inte ska hålla på med paragrafer. Nej, och det är det väl ingen som gör, utan vad vi har diskuterat är hur regeringen agerar i förhållande till riksdagen. Det är faktiskt det som är vår uppgift. Det är inte vi som är miljö- och jordbruksutskottet eller något annat, utan vi granskar detta och konstaterar att ett fel har begåtts. Då säger Göran Magnusson: Det behöver vi inte bry oss om därför att regeringen lyckades på ett annat sätt.

Ja, självfallet är det så att syftet är att lyckas. Men det är också så att vi på vägen måste se till att relationen regering–riksdag fungerar. Detta blir ännu mer tydligt i frågan om vald ordförande därför att där säger Göran Magnusson att regeringen har drivit riksdagens linje.

Men om man läser de samtalsuppteckningar som finns finner man att det är oerhört svårt att hävda att Göran Persson har drivit riksdagens linje. Jag skulle vilja fråga: Har han drivit några andra linjer än riksdagens? Vilken är den bild som Göran Magnusson har när han försvarar regeringen? Vilken linje har regeringen drivit – en linje eller två linjer eller kanske en kombination av linjer?

Göran Magnusson, om man går upp i talarstolen och gentemot övriga utskottet i praktiken säger att det är jag som står för kvaliteten och jag dömer av och sedan hamnar i ett partipolitiskt försvar av sin regering som handlar om att man tycker att vi ska gå bort från det konstitutionella och se till helt andra saker och dessutom åberopar att riksdagen förmodligen ändå kommer att godkänna fördraget så därför var det okej för Göran Persson, statsministern, att nonchalera riksdagen, är det, fru talman, inte att vara en måttstock för kvalitet när det gäller konstitutionell granskning. Det är det omvända!

Anf. 6 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Utskottets ordförande är uppenbarligen nöjd med kvaliteten och tycker att det är ointressant med en diskussion om efter vilken kvalitet och måttstock man ska bedöma konstitutionsutskottets granskning. Vi får leva med det. Jag gör inte anspråk på att vara den ende rikt-karlen men tänkte att vi tillsammans möjligen skulle kunna diskutera och se vad som kan åstadkommas på det här området.

Eftersom de två andra frågorna kommer upp till särskilda debatter ska jag inte gå in på själva sakfrågan där utöver att säga att det väl till och med är möjligt att om regeringen hade följt riksdagens beslut beträffande Östersjön hade det försenat det som var riksdagens huvudmål, nämligen att få Östersjön klassad som ett särskilt känsligt havsområde.

Därför tycker jag nog fortfarande att det finns anledning att fundera över om det är verkligheten som ska styra vår granskning eller om det enbart är paragraferna som ska göra det. Jag har för övrigt, fru talman, aldrig sagt att man ska bortse från paragraferna. Man måste kombinera paragraferna med verkligheten. Det tror jag är mera konstruktivt i det långa loppet.

Anf. 7 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Håller Sverige på att förvandlas till en socialdemokratisk enpartistat? Det är en intressant fråga att ställa sig. Ibland uppträder den socialdemokratiska regeringen som om det vore så. Den struntar i att verkställa riksdagsbeslut som den inte gillar. Just nu ligger på Regeringskansliet 144 riksdagsbeslut av varierande ålder som regeringen inte har verkställt.

Regeringen utnämner på löpande band lojala partikamrater till alla ledande statliga tjänster. Det är en vänskapskorruption som heter duga. Den driver stundom självsvåldigt en Europapolitik i strid med viljan i Sveriges folkvalda parlament.

Fru talman! Konstitutionsutskottets granskning är central. Det handlar om att upprätthålla respekten för Sveriges grundlag och för viktiga demokratiska spelregler. Det handlar om att granska makten och om att lägga gramma på maktarrogans och maknonchalans. Det handlar om att bekämpa tendenser till pampfasoner och pampvälde.

Genom dagens granskning biter konstitutionsutskottet och riksdagen ifrån mot alla sådana tendenser, och det är på tiden. Riksdagen är inget låtsasparlament. Riksdagen vägrar att vara en dörmatta för en naken socialdemokratisk maktutövning.

Jag ska peka på några punkter i betänkandet som jag anser vara särskilt betydelsefulla.

Det handlar om utnämningsspolitiken, där fem partier i minoritet i utskottet men förhoppningsvis med en majoritet i kammaren riktar tydlig och kraftig kritik mot det sätt på vilket regeringen utnämner till högre statliga tjänster. Det allra mest frapperande exemplet, illustrationen till den orimliga utnämningsspolitik som i dag bedrivs, var det avslöjande som Sveriges Television gjorde för inte så länge sedan och som handlade om ordförandena i landets universitets- och högskolestyrelser. Där visade det sig att 13 av de 17 personer som hade partipolitisk bakgrund var socialdemokrater. Det här är naturligtvis en partipolitisk fördelning som är svår att begripa sig på om det är så att man enbart ska utgå från, precis som grundlagen föreskriver, förtjänst och skicklighet som sakliga grunder för tillsättning. Är det verkligen rimligt att tänka sig att när personer till de viktigaste positionerna vid landets universitet och högskolor ska utses är det nästan bara socialdemokrater som är kompetenta att ha de uppdragen? Det är en fördelning som strider mot alla rimliga sannoliketskalkyler och som också, tror jag, strider mot vad vanliga människor uppfattar som rent sunt förnuft.

Detta kritiserar i den granskning som vi nu har på riksdagens bord.

KU kritiserar också det faktum att det saknas ordentligt underlag för att genomföra en riktigt ordentlig granskning av de enskilda utnämningsärendena. Mycket av det underlag som skulle behövas för att verkligen ordentligt nagla fast det här problemet har vi inte tillgång till därför att det saknas ordentliga minnesanteckningar och att det inte förts ordentliga protokoll som gör att vi i de enskilda fallen kan granska om de olika personerna verkligen lever upp till kravet på förtjänst och skicklighet.

En annan viktig iakttagelse som vi gör och där utskottet riktar kritik handlar om regeringens förhållande till riksdagen i Europapolitiken. I frågan om vald ordförande i Europeiska rådet har utskottet vid upprepade tillfällen riktat kritik. Vi riktade kritik vid förra årets granskning och i årets granskning. Det är särskilt anmärkningsvärt att regeringen, framför allt statsminister Göran Persson, med utgångspunkt i det som skedde förra året ändå har låtit bli att driva riksdagens uppfattning och i praktiken kan ha drivit den motsatta uppfattningen i förhållande till de länder som ingår i EU-samarbetet. Det är mycket anmärkningsvärt. Det är en fråga som har varit central i den konstitutionella debatt som nu pågår inom EU.

Jag vill gärna säga till Göran Magnusson, som tog upp frågan i sitt inledningsanförande, att det vi nu genomför är en konstitutionell granskning. Är det så att regeringen har följt riksdagens beslut och det samråd som skett i EU-nämnden och på annat håll eller inte? Det är det som är föremål för vår granskning. Jag anser att det är uppenbart att regeringen i det här fallet inte ha följt de anvisningar som riksdagen har utfärdat i förhållande till regeringen. Sakfrågan och vad som hände när förslaget kommer tillbaka till riksdagens bord och vilket slutgiltigt ställningstagande de olika partierna ska göra får vi ta i en annan ordning. Så blanda

inte bort korten, Göran Magnusson, det här är en konstitutionell granskning. Det är uppenbart att regeringen har struntat i vad riksdagen har sagt.

En tredje sak handlar rent allmänt om regeringens trots av olika riksdagsbeslut. Här finns ett par fall som är särskilt anmärkningsvärda. Det handlar om nedläggningen av Utlänningsnämnden, där ju riksdagen i november 2001 fattade beslut om att Utlänningsnämnden ska läggas ned. Nu visar alla beräkningar att det här beslutet inte kommer att kunna leda till en ny lagstiftning ens till 2005. Det är naturligtvis helt orimligt att det har tagit så enormt lång tid att genomföra detta beslut som riksdagen har fattat. Misstanken smyger naturligtvis in att regeringen har förhalat och fördröjt detta medvetet. Den granskning som vi har genomfört har inte kunnat skingra åtminstone mina misstankar på den här punkten.

Det handlar vidare, som tidigare talare varit inne på, om hur vi ska se på Östersjöns status som särskilt känsligt havsområde. Där har riksdagen uttalat tydligt att det är den strategi och det mål som regeringen ska arbeta efter. Regeringen valde ändå att anlägga en annan strategi. Dessutom var det bristfällig information till riksdagen om att regeringen tänkte välja en annan linje.

Får jag till sist nämna någonting om det som medialt har varit väldigt uppmärksammat och som handlar om statsministerns relation till TV 4. Det är intressant att det två år i rad i granskningen har dykt upp fall där statsministern haft intressanta förhållanden med svenska medieföretag. Det kanske dyker upp nya till granskningen nästa år – vad vet jag? Det intressanta och det som utskottet säger är att det inte går att exakt klarlägga vad som hänt därför att uppgift står mot uppgift. Samtidigt gör utskottet en viktig markering och säger att det är väldigt viktigt för ett statsråd, inte minst statsministern, att se till att man verkligen anlägger en försiktighetsprincip när man har att umgås med de företag som verkar inom medievärlden just därför att den politiska maktens förhållande till den mediala makten är så känslig i en demokrati. Därför måste statsministern och övriga statsråd se till att man inte kliver över gränsen till det som kallas illojal maktanvändning och bryter mot principen om opartiskhet och saklighet. Det är ett viktigt besked som konstitutionsutskottet nu ger i enighet, vilket gläder mig.

Fru talman! Till sist yrkar jag på godkännande av anmälan i reservationerna 1 och 8. I övrigt står vi naturligtvis bakom alla de reservationer som bär Folkpartiets namn. Slutligen yrkar jag på avslag av anmälan i de socialdemokratiska reservationerna 2, 3 och 4.

Anf. 8 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Det som fick mig att begära ordet var Tobias Krantz ony-anserade beskrivning av det politiska läget och Sverige som en socialdemokratisk enpartistat. Är det ett konstitutionellt passerat uttalande, Tobias Krantz? Jag tog fram uppgiften om partiställningen. Socialdemokraterna har 144 platser i denna riksdag på 349 ledamöter. Enligt min matematiska förmåga ligger det en bit från den socialdemokratiska enpartistaten. Men låt oss inte fördjupa oss alltför mycket i detta.

Med tanke på tillkännagivandena, Tobias Krantz bekännelse till bokstavstroendet, den absoluta troheten till paragraferna, rinner ett uttalande mig i sinnet som vi ibland använde som barn: Det var en mycket lyckad

operation, men patienten dog. Följer man paragraferna men det blir fel resultat är det väl inte någon särskilt stor lycka för dem som exempelvis vill värna miljön i Östersjön. Jag har svårt att förstå att Tobias Krantz tycker att detta är konstitutionellt passerade resonemang.

Får jag sedan, fru talman, protestera mot att utskottet enligt skulle ha uttalat kritik i frågan om Schermans mellanhavande med statsministern. Det är ett allmängiltigt uttalande där vi konstaterar att vi inte vet vad som har hänt. Sedan för vi ett resonemang. Men Tobias Krantz gör detta i den politiska hederlighetens namn till en enig kritik mot statsministern. Jag måste protestera mot det sättet att försöka justera eller förskjuta perspektivet i utskottets granskning.

Anf. 9 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Den tanke som jag för fram om den socialdemokratiska enpartistaten har jag inte kommit på själv. Ett antal bedömare och debattörer har karakteriserat det politiska landskapet i Sverige i mångt och mycket som en socialdemokratisk enpartistat. Jag pekade på några sätt varpå man kan illustrera detta. Det handlar om utnämningsspolitiken, där det enligt min uppfattning är uppenbart att regeringen struntar i det som står i grundlagen om att man ska tillsätta endast på sakliga grunder och enligt förtjänst och skicklighet. Det handlar om att regeringen i fall efter fall låter bli att verkställa riksdagsbeslut, och det handlar om hur regeringen i Europapolitiken på en viktig punkt driver en helt annan linje än den linje som riksdagen har slagit fast. Det är maktarrogans. Det är rena pampfasoner som regeringen ägnat sig åt i de här fallen. Det tycker jag är ett utflöde av idén om en socialdemokratisk enpartistat. Det är bra att KU säger ifrån på de punkterna.

Göran Magnusson säger att vi ska värna kvaliteten i KU:s granskning, i KU:s arbete. Men då måste Göran Magnusson göra det genom att inte nedlåtande säga att det vi ägnar oss åt här är paragrafrytteri eller att vi bara tittar på enstaka regler.

Det är KU:s uppgift att granska om regeringen har följt de regler och lagar som vi har. Det är det vi gör i utskottet. Om Göran Magnusson är missnöjd med det kanske han ska ägna sig åt annat utskottsarbete eller fundera på om reglerna ska ändras. Men det är utskottets uppgift att göra just detta, Göran Magnusson.

Anf. 10 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Vilket utskott jag arbetar i har Tobias Krantz inte särskilt mycket med att göra. Dessutom kanske vi kan lämna den typen av argumentation och vara mer nyanserade i debatten.

Det finns inte grund för det som Tobias Krantz uttalar beträffande kritik i TV 4-frågan. Det är en uppfinning som Krantz gör nu för att få effekt i kammaren och i den digitala TV-utsändning som också pågår.

Det är en felaktig utgångspunkt att säga: Det är inte jag som har uppfunnit detta med den socialdemokratiska enpartistaten. Det är flera andra som tycker det.

Ett felaktigt påstående blir väl inte sant för att flera upprepar det. Eller tycker Tobias Krantz att om vi är några stycken som har en uppfattning, då är det den absoluta sanningen?

Anf. 11 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag pekade på att jag inte var speciellt originell i att lyfta fram tankesättet. Jag står naturligtvis bakom det. Den politik som i dag förs i Sverige och flera av de tendenser som pekas på bär tecken av en socialdemokratisk enpartistat. Det står jag självfallet bakom, och det är otroligt viktigt att säga.

Jag vill rätta Göran Magnusson när det gäller frågan om statsministerns förhållande till TV 4. Jag har inte påstått att utskottet riktar kritik. Det jag säger är att det inte går att klarlägga exakt vad som har skett. Det sade jag väldigt tydligt. Däremot gör vi viktiga markeringar som handlar om hur statsråd, exempelvis statsministern, ska bete sig i förhållande till medieföretag. Det är vi eniga om, och det är jag glad för. Det är klart att det kommer att gälla också vid ett regimskifte, och därför är jag glad att vi har klarlagt hur statsråd och statsministern ska uppträda i förhållande till medieföretag.

Det är mycket bra markeringar, och jag är glad att Göran Magnusson står bakom dem. Kanske skulle Göran Magnusson kunna visa lite större entusiasm över det påpekande som vi gör där.

Anf. 12 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Det var roligt att höra att Göran Magnusson har åsikten att den socialdemokratiska gruppen i KU inte i första hand försvarar regeringen. Gott så.

Fru talman! Konstitutionsutskottets granskning av regeringen är intressant eftersom arbetet ger utblickar och inblickar som normalt sett inte är förknippade med vanligt utskottsarbete. Vi gör ju en granskning utifrån om regeringen följer de regelverk som gäller och inte utifrån sakfrågans perspektiv.

Ta till exempel den fråga som har diskuterats tidigare här i dag, om vald ordförande eller president för Europeiska rådet. Konstitutionsutskottet granskar inte lämpligheten av en sådan institution utan till exempel om regeringen i sina positioner har förankrat i EU-nämnden eller följt riksdagens beslut. Granskningen är alltså vad vi kan kalla legalistisk eller legal. Göran Magnusson har tydligen invändningar mot det. Han vill inte ha paragraferna med i bilden utan han tycker att verkligheten är viktigare, eller hur han nu uttryckte det hela.

Sedan använde Göran Magnusson en intressant bild, att operationen lyckades men patienten dog. Det var intressant. Vi från oppositionens sida är inte intresserade av att regeringen ska dö. Däremot skulle vi kanske gärna se att den avgick.

Fru talman! Årets särskilda granskning – vi gör ju även en allmän granskning på hösten – bygger på 26 anmälningar som blivit något färre ärenden. För mig är det nu den nionde granskningen jag deltar i, och jag skulle nog kunna säga att den varit den smidigast genomförda. Kanske har ärendena inte varit så komplicerade som vanligt. I det här sammanhanget är det viktigt att framföra ett tack till kanslichefen och kanslipersonalen på KU, för granskningsarbetet innebär alltid extrainsatser från kansliets sida.

Även om det inte varit så komplicerat i år finns det intressanta upptäckter och inblickar som kan ge anledning till olika reflexioner och funderingar.

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

Inledning

Fru talman! Ta till exempel granskningen av tillsättningen av Systembolagets styrelse. Den föranleder inget uttalande från utskottet. Men även i det ärendet finns upplysningar som är nya och förvånande, åtminstone för mig. När socialministern ska utreda förutsättningen för styrelsevalen ber han Socialdemokraterna, Moderaterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Folkpartiet att inkomma med nomineringar. Detta är på våren 2002. Då är Kristdemokraterna ett större parti än Folkpartiet och Centerpartiet tillsammans. Socialministern tillfrågar alltså inte Kristdemokraterna, som då är det fjärde största partiet, eller det sjunde största, nämligen Miljöpartiet.

Regeringen har förstås ingen formell skyldighet att tillfråga något parti, men man kan ju reflektera över varför de femte och sjätte största partierna då har företrädare framför det fjärde största. Kanske fanns det någon partiöverenskommelse bakom, kan man fråga sig. Men det har jag kontrollerat och det gjorde det inte. Här har det handlat om socialministerns godtycke, förmodligen ett systematiskt sådant. Kring detta kan man ju reflektera, om man så vill.

Fru talman! Konstitutionsutskottet försöker ju alltid göra en verklighetsanalys som vi alla kan enas om i utskottet. Ibland skiljer vi oss åt i bedömningarna, men även där kan man i allmänhet se en viss stringens i formuleringarna från ömse sidor.

Fru talman! Utskottets vice ordförande, socialdemokraten Göran Magnusson, försökte sig på ett konststycke när vi hade presskonferens på vårens granskning, nämligen att framställa det som om KU hade råkat in i en kvalitetskris vad gäller bedömningarna. Han fortsätter delvis den diskussionen i dag. Jag tror att han har fel i det.

Jag har ju varit med om att så att säga sitta på andra sidan under åren 1991–1994, så jag har minst sagt en del att jämföra med. Det finns ingen grund för påståendena om kvalitetskris. Däremot har jag förståelse för att s-sidan kan känna det som en kris när sex av riksdagens sju partier – och därmed en bred majoritet – riktar kritik mot regeringens agerande i ett par tre ärenden och där fem av riksdagens partier dessutom är kritiska i ett par andra ärenden.

Fru talman! Fempartireservationerna är dessutom intressanta för att belysa ett annat problem. Konstitutionsutskottet äger ju som utskott granskningen. Därför borde också konstitutionsutskottet avspegla riksdagens majoritet. Men det gör inte KU utan där finns en falsk majoritet, och det är ju egentligen inte bra.

Fru talman! Om man kunde garantera att KU alltid hade en äkta majoritet så skulle jag vara den första att arbeta för att det inte skulle bli voteringar i kammaren kring KU:s granskningsbetänkanden. Men nu blir vi alltså tvungna att ha voteringar för att få rättvisande resultat av granskningen. I det sammanhanget ber jag, i likhet med ett par andra talare, att få yrka på godkännande av anmälan i reservation nr 1 och nr 8.

Fru talman! Vi har ett intressant område som inte föranleder någon särskild debattrunda eftersom vi har kunnat enas om ett kraftfullt ställningstagande. Det är regeringens hanterande av statligt ägande. Detta ärende aktualiserar tre roller som regeringen innehar. Först och främst aktualiseras regeringens roll som ägare och förvaltare av företagen. Vidare berörs regeringens roll som ansvarig för förslag som överlämnas till

riksdagen för beslut. Därutöver aktualiseras regeringens agerande som myndighet i förhållande till enskilda.

Jag ska här inte fördjupa mig i detta, men vi är överens om att det är problematiskt när regeringen presenterar propositioner där beredningen av företagsskäl är sekretessbelagd, åtminstone i vissa delar. Den här typen av frågeställningar tål att fundera vidare kring framöver, hur man ska hantera detta på ett bra sätt.

Fru talman! Det är möjligt att många ser KU:s granskning som något slags ointressant finlir. Men det är en viktig del av riksdagens kontrollmakt. I gemen är nog statsråden inte så glada att hamna i KU:s granskning. Jag tror, med förlov sagt, inte att någon njuter av det precis. Och det är där KU:s viktigaste kontrollroll finns, nämligen att enbart förekomsten av KU-granskningen har ett preventivt syfte.

Vi är som slaven på den romerska kejsarvagnen som viskar till regeringen: ”Kom ihåg att du är dödlig” – *memento mori*!

Anf. 13 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill ta upp två saker. Ingvar Svenssons resonemang om falska majoriteter och annat kan ha sitt intresse. Jag vill bara konstatera att den exakta majoriteten i varje fråga fastställs först när riksdagen har röstat. Här är det dessutom så jämnt att det inte är alldeles säkert att det som kan tänkas vara en majoritet blir en majoritet, beroende på om någon röstar fel.

Jag skulle vilja fråga Ingvar Svensson om det här med att vara regeringsadvokat i konstitutionsutskottet.

När borgerligheten hade regeringsmakten i början av 90-talet, riktade då Ingvar Svensson eller Ingvar Svenssons kolleger i borgerligheten kritik mot något enda statsråd under de tre åren, då man alltså granskade borgerliga statsråd? Eller anmäldes några borgerliga statsråd för grova försumligheter i sin tjänsteutövning?

Anf. 14 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det här med de falska majoriteterna är ju väldigt intressant. Nu hävdar Göran Magnusson att det är kammaren som ska avgöra detta men egentligen, konstitutionellt sett, är det konstitutionsutskottet som har granskningsuppgiften och inte kammaren. Man har dock accepterat voteringsomkring reservationer i kammaren.

Jag har försökt ta upp de här frågeställningarna efter valet 2002. Både när det gäller konstitutionsutskottet och när det gäller EU-nämnden är det särskilt bekymmersamt att det inte finns äkta majoriteter i utskottet respektive nämnden. Det skapar problem, i synnerhet om man utgår från att KU som utskott har granskningsuppgiften självt. Egentligen är det inte rimligt att kammaren ska behöva ta ställning till de olika ställningstagandena.

När det gäller åren 1991–1994 vet jag inte om det var borgerliga som anmälde borgerliga statsråd. Däremot framfördes det kritik, det vet jag, i de sammanhangen.

Anf. 15 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Det är möjligt att det framfördes kritik. Min fråga var om det var den borgerliga majoriteten i utskottet som framförde kritiken.

Anf. 16 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Vissa av de här uttalanden var eniga när det gäller kritiken av borgerliga statsråd, svar ja.

Anf. 17 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! KU:s granskningsdebatt börjar, som alltid, mycket intressant med en betydande spännvidd från ordförandens mer historiskt grundade vitterhet till vad som väl närmast kan betraktas som apellmötesinlägg från Folkpartiet.

Jag tänkte i den här inledningen försöka hålla mig lite allmänt till vad som är vår uppgift och vad det är vi håller på med. Det kan vara så att vår granskning och det vi kommer fram till inte alltid får den massmediala uppmärksamhet som vi tycker att vårt arbete förtjänar. Men ändå är den här debatten, det här betänkandet, något som befinner sig i själva navet av, och utgör kärnan i, det parlamentariska system som vi är en del av.

Låt mig bara påminna om grundförutsättningarna. De är kanske självklara för oss även om man inte alltid går omkring och funderar på hur regeringsformen ser ut och är formulerad. Ledamöter som inte sitter i konstitutionsutskottet kanske i alla fall inte har den helt aktuell för sig. Det gäller den funktionsuppdelning mellan statens centrala organ som parlamentarismen bygger på. Det är riksdagen, vi här i riksdagen, som stiftar lag och beslutar om budget medan det är regeringen som styr riket. Regeringen är ansvarig inför riksdagen. Det är i detta, denna skärningspunkt, denna kontakt mellan å ena sidan den lagstiftande församlingen och å andra sidan den exekutiva regeringen, som granskningen har sitt fokus, och det är där problemen ibland uppkommer.

I utövandet av denna granskning fullgör vi en viktig funktion när det gäller parlamentarismen, nämligen regeringens ansvarighet inför riksdagen. Ansvarigheten kan nämligen inte reduceras till möjligheten att bli avsatt vid en misstroendeförklaring. Det måste vara en ansvarighet som är löpande, så att säga, där riksdagen ständigt på olika sätt följer vad regeringen gör, kontrollerar vad regeringen gör och på förekommen anledning uttalar sin mening om vad regeringen gör.

Därför är det också naturligt att granskningen granskas av medier, av debattörer av olika slag. Där förekommer det kritik ibland. Det har berörts tidigare i några inlägg här. Standardkritiken är naturligtvis att granskningen är politiserad. Det är säkert sant att om man gör en statistisk analys av granskningsbetänkandena och den kritik som har riktats mot regeringen kommer man nog att finna att företrädare för partier som sitter i regeringen är något mindre benägna att rikta kritik mot denna regering medan företrädare för oppositionspartier har något lättare att finna fel.

Det är säkerligen på det sättet, och det är ingenting konstigt. Jag tycker inte att det är någonting som så att säga diskvalificerar eller drar ned värdet av granskningen. Det är snarare så att denna uppdelning mellan oppositions- och regeringspartier bidrar till, jag ska inte säga "garanterar", att det vänds på varje sten och att både det som talar för och det som talar mot kommer upp till ytan och kan redovisas i betänkandet. På det sättet är politiseringen, om jag så får säga, till gagn för granskningen. Jag tror inte att en utveckling i riktning mot en mer juridisk granskning skulle vara till gagn för parlamentarismen. Själva poängen med parla-

mentarismen är ju att det är en politisk ansvarighet som regeringen har. Därför måste det i en viss mening också vara en politisk granskning av regeringen som görs.

Det innebär dock inte att vi i vår konstitutionella granskning ska blanda samman våra uppfattningar i sakfrågor med den konstitutionella aspekten på de här frågorna. Jag tycker inte heller att KU generellt sett har gjort den sammanblandningen. KU:s betänkanden, oavsett majoriteter, har genomgående, vågar jag påstå, en hög kvalitet när det gäller just detta. Det gäller för övrigt i de allra flesta fall även de reservationer som har förekommit.

De problem som vi har att granska och som dyker upp i anmälningarna ser lite olika ut. Jag har gjort en liten ovetenskaplig kategorisering. Den kan säkerligen diskuteras, men det finns lite olika typer av problem som uppkommer och som vi har att hantera. En typ av problem är det här med uttalanden som regeringsledamöter gör, det som kallas för ministerstyre och sådant. Jag ska inte gå närmare in på det nu. Det finns en del fall som vi tar upp senare.

En annan typ av problem är huruvida regeringens handlingar och beslut står i överensstämmelse med den lagstiftning som finns på olika områden. Typexemplet är ju de här upphandlingarna. Är de i enlighet med lagen om offentlig upphandling? Det är mycket knepiga saker. Här är det naturligtvis så att KU:s granskning närmar sig vad som kan se ut som en mer juridisk granskning, lagtolkning och sådant.

En annan grupp av problem, som i det här avseendet kanske är den mest intressanta, handlar om just gränssnittet mellan regering och riksdag. Man skulle kunna tänka sig att se det här som ett slags maktkamp, en dragkamp mellan regeringen å ena sidan och riksdagen å andra, där riksdagen försöker skaffa sig mer makt och regeringen försöker skaffa sig mer makt och så drar vi åt olika håll. Jag tror att det vore missledande att beskriva saken på det sättet. Vårt arbete är något mer seriöst än så. Riksdagen är överordnad regeringen i en bestämd mening, i en parlamentarisk mening. Det innebär att det som vi gör i detta avseende inte är någon enkel maktkamp där riksdagen försöker skaffa sig mer inflytande över politiken på regeringens bekostnad. Vad vi gör är att försöka klargöra och fastställa var det här gränssnittet går. Vad är våra olika uppgifter?

Där kommer det här med riksdagens tillkännagivanden in i bilden. När man kommer till riksdagen tror jag att det är ganska många riksdagsledamöter som blir lite förvånade när de så småningom inser att regeringen inte är bunden av riksdagens tillkännagivanden i någon formell mening. Regeringen kan avstå från att fullfölja det som riksdagen har velat om man bedömer att det är bättre att göra på ett annat sätt – om vi ser det rent formellt, juridiskt. Samtidigt är ju utgångspunkten att tillkännagivanden ska fullföljas och efterkommas av regeringen. Men den här formella bindningen finns alltså inte.

Varför är det på det sättet? Det är inte något slags privilegium för regeringen så att den ska få lite mer makt, vilket man kanske skulle kunna tro. Motivet bakom denna frihet som ändå måste finnas för regeringen att handla är att det är regeringen som styr riket och är exekutiv. För att kunna vara exekutiv måste den ha ett sådant utrymme. Det är bara om

den är exekutiv som den kan göras ansvarig inför riksdagen och riksdagen kan utkräva ansvaret av regeringen.

Om riksdagen börjar gå in och vara exekutiv – fatta beslut som i praktiken är förvaltningsbeslut, fatta sådana beslut som regeringen rätteligen ska fatta, och jag vågar påstå att det finns exempel på detta – minskar regeringens möjlighet att vara exekutiv. Därmed minskar också möjligheten för riksdagen att utkräva politiskt ansvar av denna regering.

Vi ska inte bara fundera på hur vår granskning ser ut, hur vår kritik är formulerad och om den är rättvis eller inte, som Göran Magnusson var inne på. Vi bör kanske också börja fundera på, och med vi menar jag hela riksdagen: Hur utformar vi våra beslut? Hur utformar vi våra tillkännagivanden? Om det sprider sig en uppfattning i kammaren, som Tobias Krantz gav uttryck för, att regeringen mer eller mindre systematiskt struntar i riksdagens beslut finns uppenbart risken att riksdagen försöker möta detta genom ännu mer detaljerade tillkännagivanden med tidpunkter, tidsgränser och angivande av vilka medel regeringen ska använda för att uppnå olika mål, och så vidare.

Det i sin tur ökar risken för att regeringen inte kan fullfölja detta i detalj, varvid det kommer kritik från konstitutionsutskottet för att man inte har följt riksdagens beslut i alla detaljer, och så vidare. Vi får en ond cirkel. Det finns därför anledning för riksdagen att fundera över hur vi utformar våra beslut så att vi inte hamnar i den typen av ond cirkel. Jag ser kanske inte risken som oerhört överhängande, men det finns tecken och tendenser i den riktningen. Jag tycker också att det avspeglas i granskningsbetänkandet att de problemen finns.

Anf. 18 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag måste få ställa en liten kontrollfråga till Mats Einarsson efter hans resonemang om tillkännagivanden. Om jag försöker att få ihop Mats Einarssons resonemang lyder det ungefär så här: Riksdagen ska låta bli att fatta vissa beslut för att regeringen ska kunna vara exekutiv och fungera som regering, för att riksdagen så småningom ska kunna utkräva ansvar av regeringen.

Är det ett rimligt sätt att se på det som Mats Einarsson och jag är överens om, att riksdagen är överordnad regeringen? Det finns nämligen en helt annan möjlighet för regeringen att komma undan den typen av problem. Det är att se till att den får majoritet för sina förslag i riksdagen. Den kan exempelvis söka allianser och skrivningar i beslut som gör att man kommer överens och slipper hamna i en situation där man är i minoritet. Det är det andra alternativet.

Jag uppfattar det som en grund i den parlamentariska demokratin att man ser till att man inte hamnar i den typen av situationer. Då tycker jag att det är ett väldigt omvänt resonemang att säga att riksdagen ska fatta lösliga beslut och inte utnyttja de majoriteter som finns i samhället bara för att regeringen ska kunna vara exekutiv och så småningom ska kunna ställas till ansvar inför riksdagen. Är det inte ett väldigt egendomligt sätt att resonera i en parlamentarisk demokrati, Mats Einarsson?

Anf. 19 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Om det hade varit så att jag uttryckt mig för att riksdagen ska fatta lösliga beslut och inte utnyttja de majoriteter som finns, om jag

hade sagt det, funnes det all anledning att kritisera mig för detta. Detta har jag dock icke sagt.

Det är naturligtvis helt riktigt att om parlamentarismen ska fungera är det till fördel om regeringen har en majoritet för sin politik och slipper att få majoriteter i kammaren som går i en annan riktning än den som regeringen hade önskat. Det säger sig självt.

Men vi kan inte bortse från möjligheten att någon gång finns inte fullständig överensstämmelse politiskt mellan riksdagsmajoritetens och regeringens linje. Det är där problemen börjar uppkomma om riksdagen går över den gräns som man rätteligen borde hålla sig inom och börjar försöka vara verkställande organ, exekutiv, genom alltför detaljerade beslut.

Jag menar att vi då har ett parlamentariskt problem. Vi har några gånger snuddat vid en sådan situation. Det var den diskussionen jag försökte föra.

Anf. 20 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Det är ett mycket intressant och viktigt problem att diskutera. Frågan är om det uppkommer den typen av situation när det kan vara problem att dra gränssnittet mellan den exekutiva och lagstiftande makten på ett riktigt sätt. Då måste vi ställa oss frågan: Vad är orsaken till att problemet uppkommit?

Om det nu är så att det ligger 144 ärenden på Regeringskansliets bord där regeringen inte har verkställt det som riksdagen har sagt, och många ärenden är över tio år, måste vi då inte fundera på var problemet ligger? Borde vi inte fundera på var skulden ligger till att vi har det här problemet mellan regering och riksdag?

Det måste rimligen vara så att regeringen inte i tillräckligt hög grad respekterar de beslut som riksdagen fattat. Då hamnar vi i den här typen av besvärliga situationer. Måste vi inte våga säga det och att det är regeringen som har felat? Det kan inte rimligen vara så att det är riksdagens fel.

Det blir väldigt egendomligt. Om det nu är så att regeringen inte fattar de viktiga politiska besluten och inte ser till att följa det som är folkviljan måste riksdagen gå in och tydligare tala om vad det är som gäller. Det kan inte vara riksdagens fel. Regeringen har alla möjligheter att söka kompromisser, styra och fatta de avgörande politiska besluten. Men i många fall låter regeringen bli det.

Är det inte regeringen som borde ställas till svars i stället för riksdagen?

Anf. 21 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Det är säkerligen på det sättet att regeringen själv har ett betydande ansvar i sammanhanget. Det ska jag definitivt inte förneka. Däremot vänder jag mig lite grann mot den mer svepande generalisering som Tobias Krantz gör sig skyldig till kanske inte så mycket i den här repliken som när han i sitt inledningsanförande säger att regeringen så där i största allmänhet struntar i riksdagens beslut.

Jag är inte så säker på att vi ännu har empirisk grund för sådana påståenden. Det är därför vi i utskottet har sagt att vi ska titta närmare på tillkännagivanden från riksdagen, hur de har behandlats, vilken politisk

bakgrund de har, och så vidare. Det kan nog bli en ganska intressant genomgång. Men jag tror inte att det i dag finns grund för att i största allmänhet lägga ansvaret på regeringen.

Tobias säger också att det inte rimligen kan vara fel på riksdagens beslut. Det skulle man vilja skriva under på som riksdagsledamot. Men det kan det nog faktiskt också vara. Det är inte fel i den meningen att de skulle vara ogiltiga, att de är mindre giltiga eller någonting sådant. Riksdagens beslut gäller självfallet. Men vi kan formulera våra beslut mer eller mindre klokt.

Jag tycker att vi i lämpliga sammanhang bör resonera om hur vi formulerar riksdagsbesluten på ett klokt sätt så att parlamentarismen fungerar på bästa tänkbara sätt.

Anf. 22 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Nu fullföljer konstitutionsutskottet det uppdrag som regeringsformen och den här kammaren givit oss. Vi ska granska inte bara regeringsärendenas handläggning, som vi hanterar under hösten, utan också statsrådets tjänsteutövning. Det är konstitutionsutskottets unika uppdrag. Men det hindrar att samtliga ledamöter i den här kammaren har ett ansvar i det arbetet. Det är ett ansvar att kontrollera och granska utifrån sina olika fält.

Den kontrollmakt som riksdagen har är viktig att hävda. Det gäller interpellationer, särskilda organ som JO och Riksrevisionen och KU.

Vi har i den här kammaren möjligheter att utöva vår makt och kontrollera hur riket styrs.

Det fördes en diskussion tidigare om huruvida KU skulle kunna överleva parlamentarismen och om KU och den granskning som vi har att sköta fungerar i ett parlamentariskt system där regeringen styr riket och där utrymmet för styret är olika beroende på om regeringen har majoritet eller minoritet i kammaren.

Så här långt kan vi väl ändå konstatera att KU fungerar bra och att KU:s arbete har hållit måttet, även om Göran Magnusson i sin tur har försökt ifrågasätta KU:s kvalitet och roll. Låt oss ändå vara överens om att konstitutionsutskottets arbete håller även i det system vi har.

Det handlar om balans i styret – balans och rätt maktindelning mellan riksdag och regering men också mellan regering och myndigheter. Det handlar om hur ramarna för styret fungerar. Har regeringen följt ramarna? Det handlar också om att utveckla och vårda demokratins ramverk. Det gör vi bäst i demokratiska öppna samtal där vi tillsammans lyssnar, formar och utvecklar demokratins ramverk för människornas bästa och för deras möjligheter att delta och utöva sin kontrollerande makt över oss – vi som är valda.

I granskningen har vi fått 26 anmälningar från olika riksdagsledamöter. De rör regeringens förhållande till riksdagen, de rör regeringens skötsel av rikets finanser och de rör regeringsmaktens utövande. Det handlar om beredning av ärenden till kammaren, där det finns en del för oss att notera för framtiden. Det handlar om upphandlingsfrågor och det handlar om utnämningsmakt, för att ta några exempel. Vi har också fått granskningsanmälningar som rör statsrådsuttalanden och statsministerns agerande i enskilda frågor.

Låt oss dra slutsatser av de elva reservationer som har fogats till betänkandet. Av dem kommer tre från Socialdemokraterna. Jag noterade när Göran Magnusson inledde att han såg en av de tre som uppenbart orättvis. Den gällde Utlänningsnämnden. De andra två kritikpunkterna där utskottet har samlat sig bedömer uppenbarligen också Socialdemokraterna som rättvisa. Jag kan inte tolka det som annat än en politisk bedömning. Det är helt okej och helt möjligt enligt det utrymme som finns.

När det gäller de andra reservationerna så bygger två av dem på att kammarens majoritet ser annorlunda ut än vad som gäller i utskottet. Det har tidigare berörts av Ingvar Svensson.

Sedan har vi några där man möjligen kan föra en diskussion om de politiska intressena. Men låt oss också se att det är en viktig del i det politiska samtalet om att utveckla formerna och att hitta och mejsla fram det som är morgondagens ramverk. Det är den här debatten som påverkar oss och som påverkar över tid. Det är en av de intressantaste bitarna av vår granskning att se hur tendenserna ser ut över tid och hitta de områden där vi behöver utveckla ramverket. Jag tycker att man kan dra slutsatser när det gäller tillkännagivandefrågorna, som saknar konstitutionell reglering men där vi genom våra uttalanden formar en framtida utveckling.

Det handlar också om Europafrågorna i riksdagen, där vi inte har funnit de rätta formerna. Det handlar om skötseln av landets ekonomi med budgetlagen. Jag tycker att regeringen i sammanhanget har ett viktigt ansvar – det centrala ansvaret – för att vårda sitt förhållande till riksdagen. Det är regeringens ansvar att säkra och noggrant följa de slutsatser som vi har dragit i betänkandet. Om man inte klarar den uppgiften från regeringen så hamnar man i den utveckling och på det sluttande plan som har berörts tidigare och som så småningom kommer att leda till en förändring av maktbalansen mellan regering, riksdag och myndigheter. Det är någonting som vi vet ska diskuteras i en kommande översyn av regeringsformen.

Med detta, fru talman, avslutar jag med att yrka på godkännande av anmälan i reservationerna 1 och 8.

Anf. 23 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Även om vi ska vara rädda om tiden så vill jag klarlägga att jag betraktar både kritiken mot Lena Sommestad för Östersjöfrågan och den som gällde Utlänningsnämnden som orättvis – jag vill inte säga felaktig – kritik. Det var ett resonemang som fördes utifrån tillkännagivanderesonemangen. Jag tycker att det har klarats upp på det sätt som har varit möjligt.

Ordförandefrågan har en annan karaktär och en annan utgångspunkt för hela resonemanget. Men både kritiken mot Lena Sommestad och mot Barbro Holmberg och Jan O Karlsson är orättvis utifrån socialdemokratisk utgångspunkt.

Fru talman! Jag vill också säga att det är bra att så många talare har slagit vakt om den politiska granskningen, eller granskningen som utförs av politiker i konstitutionsutskottet. Vi som har varit med en tid minns när Riksdagens revisorer skulle avskaffas och Riksrevisionen inrättas. Då var doktrinen ifrån den borgerliga sidan att så fort det fanns politiska

fingrar med i granskningen så var den inte oberoende, och man kunde inte lita på den.

Nu har det gjorts flera uttalanden här där man säger att man ska stärka konstitutionsutskottets roll och kanske vidga granskningen. Jag tycker att det är bra, för det är viktigt att det sker en granskning utifrån politiska utgångspunkter. Det är också bra att vi har Riksrevisionen, som gör sin granskning utifrån de fackmässiga utgångspunkterna. Den kan sedan bli föremål för diskussion, debatt och åtgärder både i regeringen och av riksdagen.

Anf. 24 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Jag hör vad Göran Magnusson säger om de orättvisa bedömningar som konstitutionsutskottet har gjort utifrån socialdemokratisk utgångspunkt.

Vi har uppgiften att försöka granska så gott det går utifrån de konstitutionella grunder som vi faktiskt har, Göran Magnusson, och inte utifrån den partipolitiska grunden.

Det är just det som är skälet till att slutsatsen från Socialdemokraterna blir att en av de tre reservationerna är orättvis. De andra två faller uppenbarligen inom ramen för någonting helt annat. Det ska bli spännande att höra Göran Magnusson utveckla de grunderna.

Den konstitutionella granskningen är viktig. Men det är också viktigt att regeringen, de som lyssnar till detta och vi här i kammaren vågar dra slutsatser när vi utvecklar vårt arbete. Regeringen måste också lyssna och vara lyhörd och ta vara på och vårda den konstitutionella granskningens signaler. I annat fall blir regeringen genom sitt agerande långsiktigt en droppe som urholkar den konstitutionella granskningens grundsten. Det vore från min utgångspunkt olyckligt.

Anf. 25 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har nog inget hopp om att Kerstin Lundgren ska lyssna på och ta till sig vad jag säger om reservationerna. De är båda orättvisa utifrån tillkännagivanderesonemangen. I det ena fallet har man genomfört det som riksdagen ville, och så får man kritik. Det gäller Östersjön. I det andra fallet har Lagrådet satt stopp för de planer som riksdagen hade, och då får också regeringen kritik. Det tycker jag är orättvist.

Sedan gäller det regeringens agerande och granskningen rent generellt. I det här sammanhanget kan det behöva sägas att granskningen är ett av flera instrument som riksdagen förfogar över. Är man inte nöjd med regeringen anvisar regeringsformen helt andra instrument än de som granskningskapitlet anvisar. Det handlar om att resa frågan om misstroende eller ej. Det har borgerliga partier gjort vid flera tillfällen under de senaste åren med resultatet att regeringen Persson har suttit kvar.

Anf. 26 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Det är uppenbart att det handlar om det politiska resultatet. Modellen att ändamålet helgar medlen är grunden när man uttrycker den socialdemokratiska upplevelsen av orättvisa med några av betänkandets granskningsresultat. Vi får väl anledning att återkomma till detta i de senare diskussionerna.

Låt mig kort kommentera frågan om misstroende. Det är en yttersta konsekvens enligt dagens former. Men om vi driver frågorna på det sättet tar vi inte vara på den här kammarens bästa förmåga. Jag tycker att det vore rimligt att man i stället försöker utveckla ramverket och formerna så att man kan undvika att hamna i en sådan oerhörd misstroendesituation att man måste tillgripa misstroendeförklaring för att komma till rätta med en regerings ohörsamhet. Det borde finnas andra vägar som förebygger detta i första hand.

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

Inledning

Anf. 27 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Ordföranden började den här inledande debatten med en historisk odyssey utifrån statyer och märken man kan se om man tar sig en tripp runt Stockholm och runt vårt riksdagshus. Två av de statyer som jag uppskattar allra mest i vår del av Stockholm är de som står utanför Tyska kyrkan och som heter Kärleken och Förnuftet. En gång fick jag dem beskrivna för mig som någon sorts motsatspar. Det må vara hänt.

Men varje sund relation i vår värld, oavsett om den tar sin utgångspunkt i kärlek eller förnuft, bygger på två grundfundament, nämligen respekt och tillit. Det handlar om respekt för varandra, respekt för fattade beslut, respekt för gemensamma överenskommelser, respekt för regler och respekt för sina egna ideal. Det handlar om tillit till varandra och samhället och tillit till sin egen rätt. Saknas respekten i relation, vad den än grundas på, finns inte heller tilliten där. Rubbas tilliten kan man inte heller förvänta sig respekt. När respekten och tilliten falnar övergår sunda relationer till misstänksamhet, irritation och ett tillstånd som närmast kan jämföras med någon form av personligt kallt krig.

Fru talman! I denna inledande runda av granskningsdebatten tänker jag uppehålla mig en stund vid dessa båda begrepp. Granskningens uppgift måste i slutändan vara att säkerställa att riksdagen kan känna tillit till att regeringen respekterar det som dess uppdragsgivare, de folkvalda och i förlängningen hela befolkningen, säger. Vi måste kunna känna tillit till att regeringen respekterar de beslut vi fattar, hör-sammar de tillkännagivanden som vi avger och går den väg som vi stakar ut. Regeringen måste å sin sida kunna känna tillit till att vi tar ansvar för våra beslut och våra överväganden. Också det parlamentariska samspelet och den relationen, förhoppningsvis byggd på förnuft mellan oss här i kammaren och dem på andra sidan Strömmen, bygger alltså på respekt och tillit. Jag är rädd att bådadera saknas i dag.

I sitt beslutsfattande söker riksdagen precisera sina tillkännagivanden alltmer. Vi sätter tidsramar och vi klargör också vilka metoder som ska användas för att uppnå de utsatta målen i syfte att snärja regeringen att faktiskt göra det vi ber om.

Regeringen å sin sida fortsätter understundom att undvika riksdagens beställningar. Man förhalar, man missar mål och man väljer ibland att gå en egen väg.

Så riskerar det att bli utifrån att riksdagen har gjort ett tillkännagivande om lokala folkiniciativ där 10 % av befolkningen i en kommun ska kunna tvinga fram en folkomröstning. Det besvarades av en debattartikel i Dagens Nyheter, vårt lands främsta tribün, av statsråden Sahlin och Lövdén som föreslog helt andra former av samråd. Det verkar som om

Prot. 2003/04:122
26 maj

man inte lyssnade, tog till sig och hörsammade riksdagens krav för att man inte respekterar eller känner tillit till våra överväganden.

Så var det när regeringen valde att inte inlämna en särskild svensk ansökan om att klassa Östersjön som ett särskilt skyddat havsområde fast det var riksdagens önskan. Det var ingen bra önskan, menade Lena Sommestad i förhör med KU som om det vore hennes sak att, utan att kommunicera med riksdagen, överpröva våra tillkännagivanden.

Fru talman! Var finns respekten då?

Så var det när statsministern kampanjade för en vald ordförande i Europeiska rådet, en EU-president, trots att riksdagen sagt åt honom och regeringen att sluta upp bakom en enhetlig svensk linje fastslagen i denna kammare. Respektlöst!

Man kan misstänka att utnämningmakten fungerar så. Där halkar regeringen ibland på regeringsformens bestämmelser om förtjänst och skicklighet.

Fru talman! Var finns tilliten till vår grundlag då?

Så såg det ut när utrikesministern vägrade att presentera ett brev med skrivningar om utökade försvarsgarantier mellan EU-länderna för EU-nämnden. Vilket tillit känner man då för riksdagen, om man inte ens anförtror den att läsa de papper man formellt har samråd om?

Så har nedläggningen av Utlänningsnämnden skötts. Den orimligt långa tid som utskottet konstaterar har gått mellan det att beslutet fattades och nu, då det fortfarande inte är verkställt, visar inte bara på brist på handlingskraft och vilja utan också på brist på respekt.

Fru talman! Låt mig uttrycka det så här: För varje kubikmeter vatten som flutit under broarna i Strömmen som skiljer riksdag från regering sedan beslutet om Utlänningsnämnden fattades har tilliten oss emellan falnat ytterligare lite. Så kommer att fortsätta att ske tills bara en fläck av misstro är kvar.

Fru talman! Vid förra årets granskning konstaterades att grunden för några av de ärenden vi granskade var de relationer som finns bortom vanliga människors kontroll och förståelse. Också i år har vi några sådana ärenden.

Jag tänker inte bara på det ärende som vi självfallet avskriver om resan till Vin & Sprits vingård i Frankrike utan också på frågan om vad som egentligen hände mellan statsministern och vd:n för ett av våra stora medieföretag i buffématsalen efter valdebatten mitt i den känsliga gångna valrörelsen. Om detta kan utskottet inget veta. Vi kan inte veta något om vad som sägs. Vi vet bara att uppgifter står mot varandra, att TV 4:s vd uppger att han kände sig hotad av orden och tonfallet i samtalet mellan honom och statsministern medan statsministern själv menar att han bara recenserade en i hans ögon dålig valbevakning.

Det faktum att vi för ett år sedan debatterade statsministerns intervju-projekt med en av SVT:s främsta reportrar och att vi det här året debatterar en anklagelse om ett hot mot TV 4:s vd är givetvis i sig anmärkningsvärt. Misstanken att statsministern med sina särskilda maktmedel försöker hålla journalisterna på mattan och undergräva mediernas granskande uppgifter är såsom misstanke allvarlig. KU kan givetvis inte gå in och döma mellan motstridiga uppgifter, men den diskussion som skapades i kölvattnet från anklagelsen mot statsministern för att försöka styra medierna måste givetvis fortsätta på ett sådant sätt att medierna klargör sitt oberoende. Jag kan också säga det så: Jag vill inte ett år från nu sitta och granska ytterligare ett förhållande mellan statsministern och en journalist.

Fru talman! Låt mig också redan nu – vi har senare anledning att återkomma till det – nämna något om det faktum att ett särskilt kapitel i granskningsbetänkandet rör olika frågor om Irakkriget. Utifrån det är det uppenbart att Sverige och den svenska regeringen inte står väl rustade att möta de storförvecklingar vi riskerar att dras in i när vi inte står på oss och håller armlängds avstånd till krigshetsarna och entydigt agerar för fred. Om så vore fallet skulle vapenexportfrågan kunna diskuteras öppet och beslut fattas politiskt och USA:s ambassadör i Sverige skulle inte så fatalt missförstå den svenska positionen till det folkrättsvidriga angreppskriget mot Irak. I en tidningsintervju uttryckte USA:s ambassadör att han uppfattade det så att Sverige stöder deras handlingar i Irak och att statsministern varit mycket angelägen om att inte anklaga USA för att bryta mot folkrätten. Utskottet kan inte rikta någon konstitutionell kritik, och bör inte heller göra det, men noterar i sitt ställningstagande att statsministern nio dagar innan kriget startade hade ett frukostmöte med ambassadören där han inte berörde den fråga som låg i huvudfåran i hela den då pågående diskussion om huruvida ett väntande angreppskrig stod i överensstämmelse med folkrätten eller inte.

Statsministern avstod alltså från chansen att klargöra att Sverige inte kunde acceptera ett angreppskrig mot Irak och att ett sådant utan stöd i en ny FN-resolution är ett brott mot folkrätten. Därmed blev missförståndet ett faktum. De svenska reglerna är formulerade för ett land som står upp för sina ideal och för det man tror på, inte för ett tyst land. Kanske behövs en regelförändring.

Herr talman! Den konstitutionella granskningen har blivit riksdagens möjlighet att, som Tobias Krantz uttryckte det, bita ifrån mot den bristande respekten. Det har blivit ett sätt att manifesteras sin brist på tillit. Det är inte en situation som någon tjänar på. Vi skulle behöva närma oss varandra över vattnet, regering och riksdag. Men det kräver en del. Det kräver att vi får anledning att känna att våra bedömningar respekteras, våra beslut fullföljs, våra tillkännagivanden hörsammas och våra beställningar utförs inom rimlig tid. Först då kan tilliten åter växa i denna kammare. Kanske vore bästa lösningen en regering med direkt parlamentariskt stöd av en majoritet av de folkvalda.

Anf. 28 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Gustav Fridolin för ett intressant resonemang. Han tycker att det ska finnas, och jag delar den uppfattningen, respekt för regler och respekt för överenskommelser, och han tycker att det kan skapa tillit.

Herr talman! Jag skulle till den här korta respektkatalogen också vilja foga respekt för verkligheten i kombination med respekt för regler och respekt för överenskommelser. Det är klart att vi granskar detta i en verklighet, inte enbart i en teknisk regeringsform.

Låt mig säga några ord om folkinitiativet, där Gustav Fridolin kritiserar några statsråd som har deltagit i debatten och opinionsbildningen genom en artikel i en av de större morgontidningarna i Stockholm. Menar Gustav Fridolin att ett tillkännagivande i riksdagen omöjliggör för statsråd att delta i den offentliga debatten? Är det ett munkavlebeslut som Gustav Fridolin har varit med om i den svenska riksdagen? Är det verkligen avsikten?

När det gäller TV 4 debatterar vi ju faktiskt inte anklagelserna. Utskottet har ju sagt att det inte kan klara ut vad som faktiskt har förekommit, men Gustav Fridolin fortsätter att diskutera de sakerna trots att de inte återfinns i utskottets betänkande.

Beträffande majoritetsregeringar: Jag tror att man mycket väl kan tänka sig att ha sådana, men då tror jag också att man måste ändra valsystemet, och möjligen kommer det att leda till något färre partier i Sveriges riksdag, och det är kanske bra för effektivitetens skull. Vad vet jag?

När det sedan gäller respekt för verkligheten har ju Gustav Fridolin och jag tillsammans ett 121-punktsprogram som är en del av den verklighet som vi jobbar i.

Anf. 29 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! En riksdag med färre partier är möjligen bra för Göran Magnusson men knappast för väljarnas genomslag i den folkvalda församlingen.

Detta sagt om detta. Vad gäller TV 4, Göran Magnusson, har jag väldigt noga precis som de tidigare talarna betonat att vi inte kan gå in och döma av mellan olika uppgifter men samtidigt fört ett resonemang kring det faktum att vi förra året hade en annan granskning som rörde statsministerns relation till en annan journalist och att det följt en debatt av dessa båda två år efter varandra följande granskningar.

Vad gäller frågan om folkinitiativ är det givetvis inte så att ett tillkännagivande förbjuder statsråden att gå ut och uttala sig, men det som hände var att tillkännagivandet i riksdagen följdes av att två statsråd gick till Dagens Nyheter och därefter i en departementsskrivelse föreslog inte vad riksdagen upprepade gånger hade fattat beslut om utan en helt annan form av samråd. Givetvis skadar det, Göran Magnusson, respekten och tilliten mellan riksdag och regering. Det finns givetvis möjlighet att ändra den situationen. Propositionen från regeringen i denna fråga har ännu inte lagts fram för riksdagen, vilket utskottet också konstaterar.

Avslutningsvis om verkligheten: Göran Magnussons resonemang är ju lite märkligt. Han började sitt inledningsanförande här med att utmåla socialdemokratin som den som försöker döma av vad som varit rätt och vad som varit riktigt. Göran Magnusson sade att hans ingång i granskningen var att se om man följt regler eller inte, och om man inte har följt regler förtjänar man också kritik för det. Det var, som det sades, den socialdemokratiska ståndpunkten, i polemik mot vad vet jag inte. Men när vi sedan kommit in på ett par fall där det kan konstateras att reglerna inte riktigt har följts av statsrådet hänvisas det i stället till verkligheten.

Vi har att göra en konstitutionell granskning. Vi har att se om reglerna har följts. Konstaterar vi att de inte har följts bör kritik framföras.

Anf. 30 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Jag uppfattar det så att trots att Gustav Fridolin säger att statsråden har möjlighet att uttala sig, är det ändå så att om riksdagen har uttalat sin oförgripliga ståndpunkt i en viss fråga, ska statsråden sedan bara foga sig i det resonemanget. Det kallar jag ett munkavlebeslut, och det ligger inte i socialdemokratins intresse av fri opinionsbildning, fri debatt och annat. Men det är möjligt att det ligger i Gustav Fridolins intresse att det ska fungera på det sättet.

Jag har inte heller sagt att det är Socialdemokraterna som ska döma av vad som är rätt eller fel. Jag har däremot sagt att vi tycker att det är en för oss viktig uppgift att delta i utskottets samfälliga arbete med granskning av olika saker och att då faktiskt också döma av och diskutera. Sedan har jag pekat på att jag tycker att två av de kritikområden som finns är orättvisa därför att man inte tar någon hänsyn till verkligheten. Men det är möjligt att paragrafrytteriet är trevligare än att också konfronteras med verkligheten.

Anf. 31 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! I en konstitutionell granskning kan man ju alltid beskylla dem som pekar på reglerna för att vara paragrafryttare, men så verkningsfullt är det kanske inte. Det är just regeringens efterföljning av reglerna som vi ska granska.

Om regeringen hade velat skapa en situation av respekt och tillit mellan regering och riksdag, hade det tillkännagivande som man inte gillade som folkinitiativ givetvis följts av att man funderat över det, att man hade haft en diskussion på departementen och lagt fram ett förslag till riksdagen och i diskussion med riksdagens partier kommunicerat om tillkännagivandet från riksdagen och funderat över vilket regelverk som skulle följa. I stället skrev man efter riksdagens tillkännagivande en artikel under DN Debatt där man i praktiken sade: Vi ämnar inte hörsamma riksdagens tillkännagivande utan i stället lägga fram ett helt annat förslag.

Det här går fortfarande att ändra. Propositionen har inte framlagts för riksdagen, och jag hoppas att regeringen vill verka för att det kommer en proposition till riksdagen som kan bifallas av en bred majoritet därför att man också hörsammar det tillkännagivande som man har fått vid upprepade tillfällen.

Vidare tycker jag att Göran Magnussons resonemang om orättvisa kritikpunkter är lite märkligt. Han pekar på två sådana. Den ena gäller frågan om Östersjön som ett särskilt känsligt havsområde.

Vad vi där säger i reservationen är att regeringen efter att den insett att man inte skulle vilja eller skulle kunna fullfölja att göra en ensidig svensk ansökan skulle kunnat kommunicera detta med riksdagen tidigare än en dag innan en sådan ansökan skulle ha varit inlämnad till IMO. En dag dessförinnan fick riksdagen veta det. Man hade haft möjlighet att berätta det tidigare, och det har vi skrivit i reservationen. Det var inte uttryckt allvarligare än så att man skulle ha kunnat kommunicera detta tidigare med riksdagen.

Vad gäller Utlänningsnämnden konstaterar vi att det inte är tillfyllest att ett tillkännagivande som gjordes 2002 fortfarande inte är uppfyllt, samtidigt som man säger att man vill uppfylla det. Det har tagit orimligt lång tid. Jag tycker inte att det är en särskilt hård kritik men en kritik som är förtjänad.

Anf. 32 HENRIK S JÄRREL (m):

Herr talman! Som framgått av den inledande debattrundan här kring årets granskningsbetänkande om statsrådets ämbetsutövning har en majoritet i KU i några fall funnit anledning att uttala viss kritik mot enskilt statsråds befattning med ett ärende eller regeringens hantering av det för granskning anmälda ärendet.

När det gäller frågan om Östersjöns status som särskilt känsligt havsområde, som är avsnitt 1.1 i betänkandet, har en majoritet av KU:s ledamöter funnit anledning att rikta viss kritik mot regeringens handläggning av ett tillkännagivande från riksdagen. Vi moderater utgör tillsammans med de övriga borgerliga partierna och Miljöpartiet reservanterna. I reservation nr 1 anför vi närmare de motiv som vi anser leder fram till den här kritiken.

Den 29 januari 2003 beslutade riksdagen på förslag av miljö- och jordbruksutskottet att tillkännage för regeringen som sin vilja att regeringen så snart som möjligt hos IMO, International Maritime Organization, skulle ansöka om att få klassa svenskt vatten i Östersjön som särskilt känsligt havsområde. Syftet bakom det är bland annat att genom olika skyddsåtgärder uppnå vissa miljökvalitetsmål. Miljö- och jordbruksutskottets förslag till riksdagen innebar i och för sig inget slutdatum för en sådan ansökan till IMO, utan det förutsattes alltså ske så snart som möjligt. Den 11 april 2003 gick dock i realiteten tidsfristen ut för att IMO skulle kunna hinna behandla en sådan ansökan inför ett beslutande möte i juni samma år. Och fanns det då ingen beredd ansökan på bordet hos IMO skulle ärendet inte kunna komma att behandlas utan fördröjas ytterligare.

Den 10 april, dagen innan, förklarade miljöministern inför miljö- och jordbruksutskottet att man inte skulle hinna få fram en rimlig ansökan till IMO av tillräcklig kvalitet före den 11 april. Samma dag svarade också statsministern vid en frågestund här i riksdagen på frågan att regeringen bedömde att en ansökan till IMO skulle göras tillsammans med andra stater runt Östersjön för att få ett, som det hette, maximalt genomslag och en snabb behandling. En nationell ansökan bara för svensk del skulle *inte* behandlas snabbare av IMO, framgick det också av statsministerns svar.

Enligt vad vi reservanter nu anser har framkommit under granskningen har det dock funnits både tid och kunskap för regeringen att informera riksdagen tidigare om sina bedömningar kring en sådan här ansökan än att så att säga spara på beskedet till dagen innan tidsfristen hos IMO skulle löpa ut. Om regeringen nämligen ser att ett tillkännagivandebeslut av riksdagen av ett eller flera skäl inte kan efterkommas är det av stor vikt att regeringen så snart som möjligt underrättar riksdagen om det förhållandet och grunderna härför på ett sådant sätt att informationen är tillgänglig för riksdagens samtliga ledamöter, det vill säga inte bara de direkt berörda ledamöterna i utskottet eller utskottets kansli.

Med det sagda, herr talman, ber jag att få yrka på godkännande av anmälan i reservation nr 1 i granskningsbetänkandet.

Gransknings-
betänkande

Frågan om Östersjöns
status som särskilt
känsligt havsområde

Anf. 33 LISELOTT HAGBERG (fp):

Herr talman! Det var ett enigt miljö- och jordbruksutskott som i slutet av 2002 beslutade sig för att föreslå riksdagen att fatta beslut om ett tillkännagivande till regeringen, ett tillkännagivande med innebörden att regeringen så snart som möjligt skulle ansöka hos IMO om att ge svenskt vatten i Östersjön status som särskilt känsligt havsområde. Utskottet menade vidare att regeringen skulle påskynda arbetet inom Helcom för att även övriga delar av Östersjön skulle komma att klassas som särskilt känsligt havsområde.

Anledningen till att utskottet och senare även riksdagen – i januari 2003 – ansåg att frågan var så särskilt angelägen och särskilt brådskande var att det hade inträffat ett fartygshaveri utanför den spanska kusten som följdes av ett omfattande oljeläckage. Eftersom oljetransporterna på Östersjön ökat kraftigt under senare år fanns ju riskerna – och de ökar ju också – att liknande händelser skulle kunna inträffa i vår närhet.

Vi ska också ha i minnet att riksdagen har fastställt ett antal miljö-kvalitetsmål, och ett av målen är Hav i balans, levande kust och skärgård. Målet innebär att Västerhavet och Östersjön ska ha långsiktigt hållbar produktionsförmåga och att den biologiska mångfalden ska bevaras.

Nu är det ju faktiskt inte så att vi ska granska miljö- och jordbruksutskottet och riksdagens skäl till det ställningstagande som gjordes. Vi ska inte recensera det beslutet. Just den frågan skulle kräva en helt egen debatt eftersom det är få miljöer i världen som är så känsliga som just Östersjön. Nej, det vi har granskat är hur regeringen har hanterat riksdagens tillkännagivande.

Riksdagens tillkännagivande handlar, som jag sade tidigare, om att regeringen först skulle gå fram med en egen ansökan för Sveriges del om Östersjön och samtidigt arbeta för en gemensam ansökan för hela Östersjön. Man skulle alltså köra på dubbla spår. Men regeringen gjorde ett eget val med miljöministern i spetsen. Regeringen valde att gå sin egen väg. Regeringen valde enkelspår, skulle man kunna uttrycka det. Det hade varit möjligt att lämna in en ansökan till IMO redan under april 2003. Det hade varit möjligt om regeringen hade velat. Det gjordes dock inte, eftersom regeringen inte ansåg att det var vare sig möjligt eller intressant. Regeringen hade redan bestämt sig för att gå sin egen väg. En ansökan skulle göras tillsammans med övriga stater runt Östersjön.

KU har hört miljöministern i en muntlig utfrågning, och vid den muntliga utfrågningen uttrycktes skälet till regeringens valda väg på ett ganska tydligt vis, tycker jag. Miljöministern sade nämligen så här: ”När det gäller frågan hur vi skall hantera den här typen av konflikter är min utgångspunkt att det ofta är så att när man väl har samma faktaunderlag, samma utgångspunkter, brukar man ofta komma till en samsyn.”

Hon talar vidare om att företrädare för regeringen besökt miljö- och jordbruksutskottet för att informera och ge utskottet tillfälle att ställa frågor. Miljöministern konstaterar: ”Jag kan konstatera att vi trots dessa ansträngningar inte har haft samma verklighetsbild.” Då skulle man kunna läsa mellan raderna och säga att regeringen anser att riksdagen hade fattat ett felaktigt beslut, och det tycker jag är i högsta grad anmärkningsvärt.

Man skulle också kunna säga att miljöministern har blivit en stamgäst när KU granskar. Förra året handlade det om valfångstfrågor och bristfål-

liga förberedelser inför ett internationellt möte, och i år handlar det om nonchalerande av riksdagens beslut och bristfällig information. Man måste ju säga att den här återkommande kritiken inte direkt stärker förtroendet för miljöministern.

I vår reservation, som är nr 1 – jag yrkar på godkännande av anmälan i den – pekar vi just på den bristande informationen till riksdagen när regeringen fattat beslut om att gå en annan väg.

Anf. 34 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Östersjöns status som särskilt känsligt havsområde – om detta har vi fått en anmälan. Granska Lena Sommestads och statsminister Göran Perssons hantering av frågan om ansökan hos IMO! Det var uppdraget. Vi har fullföljt det uppdraget i konstitutionsutskottet, och vi har, förhoppningsvis från en majoritet här i kammaren så småningom, funnit att Lena Sommestad och regeringen hade haft möjlighet att informera riksdagens alla ledamöter tidigare än i elfte timmen, en dag före det att ansökan skulle vara inlämnad.

Skälet till att det är viktigt att ha en tidig information till kammaren, till alla i riksdagen, är ju att de ledamöter som har varit engagerade i de här frågorna och de ledamöter som har blivit engagerade under resans gång ska få möjlighet att rätta till eller påtala och agera för att hävda riksdagens eller sin uppfattning. Är man ute så sent så är det naturligtvis så att riksdagens ledamöter ställs inför faktum.

Om man från regeringen tidigt vet att man inte tänker göra den bedömning som riksdagen har gjort utan en helt annan bedömning, då är det naturligtvis angeläget att regeringen tar sitt ansvar för att meddela detta till kammaren och ange skälet för det.

Av den utfrågning som hölls med miljöminister Lena Sommestad framgick det ganska klart att regeringen inte har svävat i tvivelsmål om vad som riksdagens majoritet önskade.

”Regeringen fick ett uppdrag från riksdagen som var väldigt tydligt. Man ville se Sverige gå fram på egen hand med förhoppningen att svenskt vatten därmed skulle kunna klassas snabbare än i en gemensam process. Man bad oss också att vi skulle intensifiera processen.” Så svarade Lena Sommestad i vår utfrågning.

Samtidigt kan vi konstatera att miljöministern inte kunde redogöra att hon hade vidtagit några åtgärder för att göra detta möjligt. Hon fullföljde inte det spåret, utan hon fullföljde det spår som från början var utlagt. Det hade varit möjligt att komma fram om regeringen gett Sjöfartsverket i uppdrag att granska dessa frågor. Då hade man verkligen kunnat göra en prövning och en avvägning av om man skulle gå fram själv eller i en gemensam process. Men man valde bort det spåret redan på tidigt stadium, vilket framgår ganska tydligt av utfrågningen. Det framgår också tydligt att regeringen var medveten om uppdraget. Man var inte obekant med det.

Jag tycker att vi i reservationen är ganska milda i kritiken mot denna hantering. Vi har funnit att regeringen hade kunnat informera om sin bedömning tidigare och om att man inte vidtagit de begärda åtgärderna. Det är en mild kritik. Vi hade kunnat vara skarpare. Men jag är glad att vi i alla fall kunde enas om denna formulering. Jag yrkar på godkännande

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Frågan om Östersjöns
status som särskilt
känsligt havsområde*

av anmälan i denna reservation och hoppas att det så småningom också blir kammarens ställningstagande.

Anf. 35 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! I vattnen runt vårt land flyter båtar som snarast går att beskriva som miljömässiga bomber, enkelskroviga fartyg och osäkra oljetankrar. En ökande fartygstrafik riskerar att ställa till med allvarliga miljökatastrofer, om en olycka sker.

Efter ett par oljekatastrofer i vatten nära oss begärde miljö- och jordbruksutskottet ett tillkännagivande till regeringen av innebörden att regeringen så snart som möjligt hos IMO skulle ansöka om att svenskt vatten i Östersjön skulle få PSSA-status, status som särskilt känsligt havsområde. Detta var den 29 januari 2003.

Det har under granskningen tvistats lite om vad uttrycket ”så snart som möjligt” egentligen innebär. Men den debatt som följde av miljö- och jordbruksutskottets begäran om ett tillkännagivande i den här kammaren – vilket också erkändes av Lena Sommestad i utfrågningen – gick ut på att man ville ha en ansökan inskickad så att IMO kunde fatta beslut om att svenskt vatten skulle klassas som PSSA vid sitt möte i juni samma år.

Frågan ställdes då: Gjorde regeringen vad den kunde för att hörsamma detta tillkännagivande? Arbetade man med båda spåren, både med samarbetet inom Helcom för att få in en gemensam Östersjöansökan och med en ensidig svensk ansökan för att få svenskt vatten klassat som PSSA så snart som möjligt? Jag tycker inte att man gjorde det.

Man gav inte Sjöfartsverket de tilläggsinstruktioner som de borde ha utifrån det uppdrag de hade fått redan 2001. Man flaggade inte för de andra Östersjöländerna om att man tänkte gå in med en ansökan. I stället svarade man med anledning av de frågor som vi ställde: I slutändan när det möjligen var dags att gå in med en svensk ansökan kunde man inte det, för om man plötsligt berättade detta för de andra länderna skulle det kanske uppfattas som märkligt. Ja, det var ju för att man inte tidigare hade flaggat för detta, för att man inte genast hade berättat för dem att det fanns ett riksdagsbeslut som säger att vi också bör arbeta på en ensidig svensk ansökan.

Man inledde inte något samarbete med olika myndigheter för att få till stånd en så snabb ensidig ansökan som möjligt. Man såg inte ens till att så snabbt som möjligt kontrollera när en sådan ansökan skulle vara inne. Det dröjde innan man hade full koll vilket slutdatum det var för att hinna få in en ansökan till IMO:s junimöte.

I stället fokuserade man ensidigt på en ansökan som var gemensam med de andra Östersjöstaterna. Man kan i och för sig ta upp en diskussion om intensiteten i detta arbete eftersom det vid vår granskning visade sig att det var Ryssland som först tog kontakt med Sverige och undrade vad som egentligen var på gång och inte tvärtom. Man lämnade dock in en ansökan, och nu är Östersjön klassad som särskilt känsligt havsområde, vilket givetvis ska framhållas som någonting positivt.

Men om jag återgår till den formella granskningen och det beslut om ett tillkännagivande som riksdagen fattade verkar det inte som att man arbetat på att också få till stånd en ensidig svensk ansökan.

Den 10 april informerade slutligen Lena Sommestad miljö- och jordbruksutskottet om att man inte skulle kunna lämna in en sådan ansökan av tillräckligt god kvalitet i tid. Samma dag svarade Göran Persson samma sak på en fråga av Maria Wetterstrand här i kammaren. Detta var den 10 april.

Den 11 april skulle en sådan ansökan vara inlämnad. För de riksdagsledamöter som ville reagera på regeringens svar på tillkännagivandet kan man lugnt säga att det inte lämnades mycket tid över för sådana reaktioner.

En utskottsminoritet – och förhoppningsvis senare en kammarmajoritet – konstaterar i en reservation att regeringen hade haft möjlighet att tidigare lämna information så att dialogen mellan riksdagen och regeringen hade kunnat bygga på att man hade samma information.

I diskussionen om varför detta inte gjordes pekade Lena Sommestad – som flera talare här har varit inne på – att hon inte tyckte att beslutet var så bra. Man skulle kanske få problem i det gemensamma Helcomarbetet, och man tyckte inte att riksdagen förstod argumenten. Men den formen av överprövning av tillkännagivanden ska inte kunna göras av regeringen ensam utan att man informerar riksdagen i tid. Det anser vi inte att man har gjort.

Mot bakgrund av detta vill vi fem partier understryka vikten av att kammaren får information i tid om regeringen inte tänker hörsamma ett tillkännagivande fullt ut, vilket också reservation nr 1 går ut på, och härmed yrkar jag på godkännande av anmälan i den.

Anf. 36 HELENE PETERSSON (s):

Herr talman! Den 2 april 2004 godkände IMO Sveriges och sju andra länders ansökan om att få Östersjön klassificerat som särskilt känsligt havsområde, PSSA. Godkännandet kom efter en livlig debatt där Ryssland i kraftfulla ordalag ifrågasatte lagligheten i detta beslut. Man sade att riktlinjer för beslut om PSSA inte följts eftersom man inte tagit hänsyn till alla länders intressen, det vill säga till Rysslands, och att inte alla berörda länder, det vill säga Ryssland, varit med på ansökan.

Från svensk sida redovisades då det som hade gjorts från övriga Östersjöländerns sida för att få Ryssland med på tåget. Ordföranden förklarade att enligt hans sätt att läsa riktlinjerna hade dessa följts. Även hans uttalande ifrågasattes av Ryssland. Efter omröstningen godkändes Östersjöområdet som PSSA.

Detta var ett utdrag från rapporten från det 51:a mötet med IMO:s havsskyddskommitté.

För att backa tillbaka lite i tiden: Riksdagen gav den 29 januari 2003 regeringen till känna att regeringen så snart som möjligt hos IMO skulle ansöka om att svenska vatten i Östersjön skulle få status som särskilt känsligt havsområde. Vidare borde regeringen ytterligare påskynda arbetet inom Helcom för att övriga länder i Östersjöregionen skulle kunna få sina vatten klassade som särskilt känsliga havsområden – ett arbete som har varit i gång ända sedan 2001 då man i Köpenhamnsdeklarationen beslutade att arbeta för att en gemensam ansökan skulle lämnas in 2003.

Herr talman! Vi förutsätter att regeringen avser att följa riksdagens beslut, och jag vill då ställa mig några frågor.

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Frågan om Östersjöns
status som särskilt
känsligt havsområde*

Ger riksdagens tillkännagivande någon handlingsfrihet vad det gäller metoden eller strategin, som Folkpartiet tidigare uttalade sig om, för regeringen när målet att få sakfrågan löst är klart och tydligt?

Ja, läser man protokollet från den debatt som miljö- och jordbruksutskottet hade ser man att den moderata ledamoten uttrycker att man i första hand ska använda Helcom och att Sverige som andra alternativ ska gå in ensam till IMO.

Tillkännagivandet omfattar både svenskt vatten och gemensamt agerande. Miljöministern var medveten om att svenskt vatten stod först. Regeringen har också ett ansvar för att få sakfrågan i hamn. Det har funnits en medvetenhet i regeringen och även i miljö- och jordbruksutskottet efter den information som man faktiskt fick i november 2002 om vilka krav som skulle ställas i samband med ansökan: IMO:s riktlinjer ska följas.

Vad är då ”snarast möjligt”? Regeringen har ett ansvar att få sakfrågan i hamn, och för det fordras ett underlag med en sådan kvalitet att ansökan kan vinna gehör. Regeringen har fått ett fullgott underlag som har möjliggjort ett godkännande. Frågan har också haft hög prioritet. Det kan vi faktiskt se av det antal aktiviteter som Sverige tagit initiativ till, och den svenska regeringen har drivit frågan för att få den i hamn så snart som möjligt.

Har regeringen ignorerat riksdagens beslut? Nej, det finns inget som tyder på detta, enligt vårt sätt att se. Regeringen har hela tiden betonat och varit medveten om riksdagens beslut, men man har också varit medveten om det arbete som redan startats tillsammans med de andra länderna och om vilka krav IMO ställer och om vad som fordras för att vinna i sak. Vi anser också att regeringen har uppfyllt sin informationsskyldighet.

Har det funnits utrymme för regeringen att tidigare än vad som skedde redovisa för riksdagen sina bedömningar om att inte vidta de begärda åtgärderna, och har det varit regeringens avsikt att tillkännagivandet inte skulle komma att kunna efterkommas?

Nej, säger vi också här. Regeringen har hela tiden avsett att efterkomma tillkännagivandet. Regeringen har också arbetat intensivt för att få ett godkännande, och när riksdagen gav sitt tillkännagivande gav faktiskt, Gustav Fridolin, regeringen också Sjöfartsverket och de andra myndigheterna, den 25 februari, uppdraget att arbeta parallellt med båda spåren.

Rapporten kom den 31 mars 2003. Den 10 april informerade miljöministern miljö- och jordbruksutskottet, och samma dag uppgav statsministern i en frågestund att regeringen hade gjort bedömningen att en PSSA-ansökan skulle göras tillsammans med övriga stater runt Östersjön för att få maximalt genomslag och snabb behandling.

Tiden vi talar om från det att rapporten kom, som var underlag för regeringens ställningstagande, till informationstillfället i riksdagen och för utskottet är tio dagar.

Herr talman! Vi anser att det inte kan finnas någon anledning till någon som helst konstitutionell form av kritik av regeringens handläggande i detta ärende. Vi ställer oss bakom utskottets ställningstagande och yrkar på godkännande av utskottets anmälan.

Anf. 37 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Både Helene Petersson och jag har haft tillfälle att sitta med och ställa frågor till miljöministern och lyssna till miljöministerns svar i den muntliga utfrågning som KU har haft. Där sade miljöministern att riksdagens vilja var väldigt tydlig. Ändå valde miljöministern och regeringen att gå en annan väg. Riksdagens vilja var att en ansökan skulle lämnas in så snart som möjligt och att ansökan skulle göras för svenska vatten först. Kan man då säga att miljöministern har respekterat riksdagens beslut?

Anf. 38 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Ja, jag tycker det. För man var också mycket medveten om vilka regler och krav som fanns, och man hade ansvar från regeringens sida. Men samtidigt som man sade att man skulle fortsätta att arbeta på det spår som man började med 2001 träffade Närings- och Miljödepartementen, den 25 februari, sina respektive myndigheter och gav dem ett tilläggsuppdrag, att även det svenska spåret skulle läggas fram.

Anf. 39 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Som jag refererade till i mitt inlägg var miljöministerns uppfattning att det fanns en konflikt. Riksdagen hade en uppfattning, och regeringen hade en annan. Jag tror att hon uttryckte det som att man, när man har samma utgångspunkter, ofta kommer fram till en samsyn. Hon talade också om att man från Miljödepartementets sida hade gjort ansträngningar genom att man vid upprepade tillfällen hade besökt miljö- och jordbruksutskottet för att informera och ge möjlighet att ställa frågor om just den fråga som vi diskuterar. Ändå säger hon alltså att man har misslyckats, trots att man har gjort upprepade ansträngningar.

I och med att miljöministern säger så lyfter hon väldigt tydligt fram att det beslut som riksdagen har fattat är ett beslut som regeringen inte känner är förenligt med regeringens uppfattning. Man känner inte att man delar den uppfattningen. Ändå valde man att låta bli att informera riksdagen.

Då måste jag fråga Helene Petersson om det kan anses tillfredsställande att komma så sent som en dag innan det var för sent att lämna in den ansökan som riksdagen hade önskat att regeringen skulle lämna in.

Anf. 40 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag antar att både miljö- och jordbruksutskottet och regeringen och även riksdagen är ute efter att få sakfrågan i hamn. Det fordras ett underlag med kvalitet för den ansökan, och för att få en kvalitet på ansökan fordras det en ordentlig utredning. Det uppdraget hade Sjöfartsverket tillsammans med de andra myndigheterna fått, och de hade fått tid till den 31 mars, med utgångspunkt i att det skulle lämnas in i juni på Helcommötet.

”Så snart som möjligt” är vad denna fråga som vi har diskuterat, om ett tillkännagivande, handlar om. Vi vill absolut inte ha det datumsatt, men ”så snart som möjligt” måste också innebära att regeringen har en möjlighet att få fram en sådan kvalitet på ansökan att man kommer att få saken i hamn. Ur den aspekten säger ni ”en dag i förväg”, och jag säger ”tio dagar efter rapporten har lämnats”.

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Frågan om Östersjöns
status som särskilt
känsligt havsområde*

Anf. 41 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Låt oss också föra ned diskussionen, så som gjordes avslutningsvis, till den enda punkt där det finns någon konstitutionell oenighet oss emellan och den punkt där det också föreligger en reservation.

Den 10 april redovisade regeringen för riksdagen, bland annat som ett svar på en direkt fråga från Maria Wetterstrand men framför allt för miljö- och jordbruksutskottet dit Lena Sommestad kom, att man inte kunde gå in med en ensidig svensk ansökan inom den tidsram som riksdagen hade förväntat sig.

Den 11 april löpte tiden ut. Som jag sade i mitt anförande gav det här väldigt kort tid för riksdagens ledamöter, de som kanske hade gjort en annan analys än regeringen, att reagera på regeringens ställningstagande, på regeringens analyser och riksdagens ställningstagande.

Kunde regeringen – och det är min fråga till Helene Petersson – ha redovisat detta tidigare för riksdagen? Ger inte vårt granskningsunderlag utrymme för tron eller möjligheten att regeringen vid ett tidigare tillfälle kunde ha informerat riksdagen om detta?

Anf. 42 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vidhåller att regeringen väldigt snart efter rapporten kom till miljö- och jordbruksutskottet. Man hade också svarat i interpellationsdebatt. Bland annat Ulrica Messing svarade redan i februari på frågan om en gemensam ansökan. Man sade: Är inte de andra med så går vi in med en egen ansökan. Regeringen släppte aldrig det, och man arbetade på det kontinuerligt under hela tiden. Aktiviteterna visade det.

När det gäller tidsfrågan var det en outtalad uppfattning från riksdagen, och regeringen tolkade att man ville ha en ansökan så snart man hade möjlighet i de möteskonstellationer som fanns. Men det skulle vara en ansökan med kvalitet. Till det fordrades ett underlag, och det var Sjöfartsverkets rapport.

Anf. 43 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Helene Petersson säger att regeringen aldrig släppte den handlingslinje som riksdagen hade önskat. Därom gör vi olika analyser. Som jag läser granskningsmaterialet framstår det för mig som att regeringen redan innan rapporten hade kommit från Sjöfartsverket hade för avsikt att ensidigt satsa på en gemensam Östersjöansökan. Min fråga kvarstår. Vore det inte lämpligt om informationen hade kommit till riksdagen tidigare än den 10 april, dagen innan en ansökan slutligen skulle varit inlämnad för att kunna behandlas på junimötet?

Man kan möjligen sammanfatta skiljaktigheterna oss emellan som att vi båda ville i hamn med den här frågan, vi ville båda få Östersjön klassad som ett särskilt känsligt havsområde, men skillnaden är att när regeringen hade hamnen i sikte ville man samtidigt att ingenting skulle läcka ut. Vi ville gärna att vissa saker skulle läcka ut till riksdagen, att riksdagen skulle kunna få ta del av den information som regeringen satt på före den 10 april, även om vi inte vill att båtar läcker på vägen in mot hamn.

Anf. 44 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror inte att vi kommer närmare varandra i den här sakfrågan. Jag vidhåller att kvaliteten på ansökan åstadkoms av rapporten som lämnades från Sjöfartsverket.

Anf. 45 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Jag har bara en kort fråga som knyter an till det tidigare replikskiftet med Gustav Fridolin. Helene Petersson, hade regeringen kunnat informera om sin bedömning tidigare än den 10 april?

Anf. 46 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan inte annat än upprepa att regeringen behövde det underlag som de fick från Sjöfartsverket och de andra myndigheterna. Det var ett underlag för den bedömning man gjorde av hur man skulle kunna gå in med en ansökan. Den rapporten fick regeringen den 31 mars.

Anf. 47 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Miljöministern säger: ”Jag tror att det är viktigt att ha klart för sig att när tillkännagivandet från riksdagen kom den 29 januari fanns det i det läget knappast några förutsättningar att hinna med en ansökan så snabbt som till den 11 april.”

Det är naturligtvis intressant att se vad regeringen har gjort. Men jag hör att Helene Petersson och Socialdemokraterna gör bedömningen att regeringen inte alls hade kunnat informera om sin bedömning tidigare än en dag innan ansökan skulle lämnas in. Vi delar inte den bedömningen, Helene Petersson, därav den reservation som jag hoppas blir kammarens.

Anf. 48 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror inte heller att vi kan komma så långt att vi enas om det här. Jag har framfört de åsikter som vi har från vårt håll.

Anf. 49 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Herr talman! Det är lite bestickande när man hör miljöministern uttala sig i frågan huruvida man kan informera riksdagen eller ej om slutdatumet den 11 april är tillräckligt. När hon säger det redan i januari borde det väl stå klart att regeringen haft intrycket redan då att det inte går. Då hade man kunnat informera riksdagen om det.

Vitsen med tillkännagivanden som riksdagen beslutar om är att hela riksdagen ställer sig bakom tillkännagivandet. Hela riksdagen ska alltså underrättas om skälen till varför regeringen i en eller annan mening inte kan efterkomma riksdagens beslut. Då räcker det inte med att man tar upp frågan i en interpellationsdebatt, i en fråga, informerar berört utskotts kansli eller utskottets ledamöter. Det är vackert så, men det är hela riksdagen som har fattat beslutet om tillkännagivandet, eller i varje fall en majoritet av riksdagen. Det är alltså riksdagen som enhet som i så fall ska underrättas. Här har regeringen egentligen brustit.

Kärnfrågan kvarstår. Redan den 29 januari hade tydligen miljöministern intrycket att man inte skulle klara det före den 11 april. Då hade man kunnat tänka sig att man hade underrättat hela riksdagen om den insikten före den 10 april som nu blev fallet.

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Frågan om Östersjöns
status som särskilt
känsligt havsområde*

Anf. 50 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Nu tar Henrik S Järrel upp en annan sak som vi också har diskuterat ganska mycket i konstitutionsutskottet. Det är på vilket sätt man ska gå ut med information till riksdagen. Räcker det med att ge information till utskottet? Räcker det att svara på en fråga eller en interpellation? Eller måste man från regeringens sida lämna en proposition där man föreslår ett förändrat sätt att hantera en sakfråga?

I detta fall innehåller tillkännagivandet två vägar. Om vi tittar på hur den moderata ledamoten i miljö- och jordbruksutskottet uttrycker sig så uttrycker han att vi i första hand ska gå in med en ansökan tillsammans med de andra länderna och i andra hand för svenskt vatten. Egentligen förstår jag inte Moderaternas kritik här. I detta fall har faktiskt regeringen lyckats på det sätt som den moderata ledamoten önskade.

Anf. 51 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Herr talman! Bekymret var att det stod klart ganska tidigt att den enda Östersjöstat som inte var med på noterna och som dessutom riskerade att bidra rätt mycket med nedsmutsningen var Ryssland. De har ingen stor och lång kuststräcka utmed Östersjön, men den fartygstrafik som går till och från enklaven Kaliningrad är ändå betydande. Det har stått klart ganska tidigt att man inte kommer att få med sig alla stater på en gemensam ansökan till IMO som då ansågs vara förutsättningen för att få en snabb handläggning till stånd av IMO. Redan från början har det stått klart att alla Östersjöstater inte kommer att vara med. Hur det sedan skulle påverka IMO:s handläggning av ärendet visste man kanske inte riktigt, vare sig den 29 januari eller den 10 april.

Anf. 52 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Nu är vi inne på sakfrågan. Där är jag glad att regeringen har lyckats. Östersjön är klassad som ett PSSA-område.

Anf. 53 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Först ska jag be att få instämma i vad Helene Petersson på ett föredömligt sätt har anfört i den här saken. Jag ska inte försöka mig på att upprepa det. Jag vill också instämma i vad Göran Magnusson sade om att kritiken som reservanterna riktar mot regeringen på den här punkten bör betecknas som orättvis. Jag håller med om det i detta fall.

Vad kokar kritiken i reservationen ned till? Jo, frågan om tidpunkten för när regeringen skulle ha informerat riksdagen om läget i de här sakerna. Var skulle den tidpunkten ha hamnat? Möjligen åtta eller nio dagar tidigare än vad som skedde. Det var först då som regeringen hade underlaget för att kunna säga att en ansökan inte är möjlig. Alternativet att informera riksdagen tidigare om att det inte skulle kunna ske hade varit att regeringen redan omedelbart efter riksdagsbeslutet hade bestämt sig för att detta var omöjligt och gått tillbaka till riksdagen och sagt att det inte går, att man inte kan fullfölja det. Det gjorde man inte. Man tog beslutet på allvar och försökte genomföra det, gav uppdrag för att ta fram rapporter och så vidare. Det tog naturligtvis tid. Därför hamnade man i den här tidsnöden.

Ändå är inte detta huvudsaken. Detta är inte relevant. Vad är det vi kräver av regeringen? Jag ska citera där utskottet citerar sig självt i be-

tänkandet. Det är på s. 23 om någon vill kolla. ”Som konstitutionsutskottet tidigare anfört förutsätter utskottet att regeringen hörsammar riksdagens tillkännagivanden och att regeringen redovisar för riksdagen sina bedömningar om de begärda åtgärderna inte vidtas. Om regeringen inte avser att vidta en begärd åtgärd i enlighet med riksdagsbeslutet måste detta enligt utskottets mening redovisas för riksdagen inom tidsramen, om en sådan uppställts av riksdagen. Även skälen för att riksdagsbeslutet inte följs bör tas upp i sammanhanget. Om en redovisning inte kan ges i skrivelse eller proposition till riksdagen bör den enligt utskottets mening lämnas till riksdagen i annan form som gör den tillgänglig för riksdagens samtliga ledamöter.”

I det här fallet fanns ingen bestämd tidsram. Därmed bortfaller detta formella krav. Det fanns en formulering om så snart som möjligt men ingen bestämd tidsram. Därmed hade regeringen kravet på sig att redovisa sina ställningstaganden och bedömningar på sedvanligt sätt, vilket senare också skedde i budgetpropositionen för 2004 som lades fram på hösten 2003. Därmed var alla formella krav uppfyllda vad gäller regeringens redovisningsplikt.

Men man gjorde betydligt mer än så. Man gav information direkt till utskottet. Man gjorde information tillgänglig för samtliga ledamöter genom svar i frågestunden här i denna kammare. Utöver vad man formellt kunde kräva av regeringen i detta fall gjorde alltså regeringen mer.

Låt oss sist och slutligen säga att regeringen ändå hade lyckats ge denna information om att en ansökan under våren 2003 inte skulle vara möjlig till riksdagen tidigare, säg åtta eller nio dagar tidigare. På vilket sätt hade det ändrat förutsättningarna för hanteringen av det här ärendet? Vilken ökad handlingsfrihet hade riksdagen haft i detta? Ingen, naturligtvis.

På de här grunderna menar jag att reservanternas något ansträngda försök att i det här fallet hitta en punkt att kritisera regeringen på är orättvisa. Kritiken är orättvis och icke grundad.

Anf. 54 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Jag ska inte använda mina fyra minuter.

Riksdagsordningen ger ju betydande gränser för yttrandefriheten här i kammaren. Samtidigt har vi dock i utskottet diskuterat att vi skulle begränsa tidsinsatserna under dagens debatt, i synnerhet under deldebatterna. Jag kan nu notera att detta inte följs i någon större utsträckning. Jag skulle därför vilja vädja till mina kamrater i utskottet att leva upp till den överenskommelsen. Vi från vår sida har gjort det hittills.

Regeringens agerande avseende riksdagens beslut om Utlänningsnämnden (avsnitt 1.3)

Anf. 55 BARBRO HIETALA NORDLUND (s):

Herr talman! På den här punkten, regeringens agerande avseende riksdagens beslut om Utlänningsnämnden, finns en av betänkandets tre socialdemokratiska reservationer.

Genom två anmälningar har KU granskat förre statsrådet Jan O Karlssons och hans efterträdare på befattningen Barbro Holmbergs, och således också regeringens, handläggning och verkställighet av riksdagens

Prot. 2003/04:122
26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Frågan om Östersjöns
status som särskilt
känsligt havsområde*

*Regeringens agerande
avseende riksdagens
beslut om Utlännings-
nämnden*

tillkännagivande om Utlänningsnämndens avskaffande. Båda anmälningarna lyfter fram frågeställningar om att ärendets beredning har förhalats och att regeringen har obstruerat riksdagens beslut.

Herr talman! I KU:s granskningsunderlag, som också innefattar utfrågningar av de båda statsråden, kan hela beredningsprocessen följas kalendariskt. Regeringen har redovisat olika mått och steg i sitt arbete med frågan, och det kan konstateras att riksdagen och det ansvariga socialförsäkringsutskottet har hållits informerade om regeringens bedömningar. Det har förts samtal och samrått med partierna i riksdagen om beredningsföresättningar. Enligt formellt konstitutionella grunder har regeringen gott och väl uppfyllt sin informationsskyldighet.

I sitt ställningstagande säger utskottsmajoriteten, i stort sett och kortfattat, att ärendet tagit "orimligt lång tid". Uttalandet "orimligt lång tid" är i varje fall inte någon konstitutionellt grundad term. Inte heller går det att tillmäta uttrycket "orimligt lång tid" någon större objektivitet eftersom vad som är rimligt eller orimligt beror på.

Det gör att vi i den socialdemokratiska gruppen instämmer i den term Göran Magnusson inledningsvis använde i den här frågan. Han sade att det är ett orättvist uttalande som görs av utskottsmajoriteten.

Som utskottet nu har formulerat sitt ställningstagande på den här punkten ger man uttryck för sin otålighet. Man ger uttryck för sin frustration över att ärendet har tagit lång tid. Det politiska missnöjet kanaliseras inför att verkligheten faktiskt visar sig vara mer komplex och svår-bemästrad än vad någon kunde förutse.

Herr talman! Det var ju så att den här processen inledningsvis löpte normalt tidsmässigt. Riksdagens tillkännagivande gjordes i november 2001. Dessförinnan hade utredningsbetänkandet *Ökad rättssäkerhet i utlänningsärenden* remissbehandlats och låg därefter till grund för den lagrådsremiss som lämnades i juni 2002 – en helt normal tidsprocess.

Här inträffar det som så avgörande försätter hela ärendet i ett helt nytt läge: Lagrådet underkände med allvarliga invändningar förslaget till ny instans- och processordning i asylärenden. Till exempel måste lagen arbetas om av rättssäkerhetsskäl. Det visade sig också att åtskilliga förutsättningar och underlag behövde förnyad och fördjupad analys, beräkning och uppdatering.

Vad jag vet har inget parti i riksdagen uttryckt någon annan uppfattning än att Lagrådets underkännande krävde en omstart av hela arbetet.

I vårt granskningsunderlag framgår tydligt att det är många olika faktorer som komplicerar det här beredningsarbetet. Utlänningsnämnden ska ersättas av en reform som garanterar rättssäkerheten och som också är finansierad. Det är både ansvarsfullt och det enda rimliga att beredningen fullföljs på ett sådant sätt att så kan ske. Det tar tid; det är sant. Det har tagit längre tid än vad vi kunde föreställa oss från början; det är sant. Men, herr talman, regeringen har med råge uppfyllt sin informationsplikt. Regeringen uppfyller seriöst det beredningskrav som måste ställas i sådana här ärenden. Ingen konstitutionell kritik riktas – det är orsaken till vår s-reservation.

Sist, herr talman, yrkar jag på godkännande av anmälan i reservation 2 i det här avsnittet men också på godkännande av anmälan i de båda andra s-reservationerna 3 och 4. I övriga delar yrkar jag på godkännande av utskottets anmälan.

Herr talman! Det här är ett ärende om Utlänningsnämnden, hanterandet av dess historia, så att säga, och omvandlingen av Utlänningsnämnden. Det är också ett illustrativt exempel på hur regeringen hanterar riksdagens tillkännagivanden.

Jag ska bli ganska kort och hörsamma det som vi har kommit överens om, som Ingvar Svensson mycket riktigt påpekade, när det gäller våra inlägg för att inte dra ut för långt på detta.

Ärendet började ganska tidigt, 2001, med ett tillkännagivande som riksdagen då gjorde till regeringen om att snarast återkomma till riksdagen med förslag om en ny instans- och processordning i utlänningsärenden.

Vi konstaterar att något förslag ännu inte har framkommit. Vi skriver nu den 26 maj 2004, och inget förslag ligger ännu på riksdagens bord. Det har dessutom under hand kommit fram tecken som tyder på att det inte heller kommer att föreläggas riksdagen någon ny ordning som kan inrättas den 1 januari 2005. Det kommer att dröja ytterligare.

Ärendet har tagit väldigt lång tid. Det är väl korrekt som Barbro Hietala Nordlund påpekade att Lagrådets sågning av förslaget på ett mycket tidigt stadium naturligtvis har bidragit till förseningen. Vi ska ha bra lagprodukter. Det håller vi moderater gärna med om är mycket viktigt och att vi ska lyssna på Lagrådet. Det som sägs i den delen är väl bra.

Men jag konstaterar att det sedan har tricksats med alla möjliga olika kostnadsberäkningar, inomdepartementala utredningar och så vidare på ett sätt som inte kan ge annat än intrycket av att man inte riktigt vet hur man ska beräkna och vad man ska beräkna. Om det sedan är ett utslag av att man inte vill, att man förhalar det därför att man inte tycker att riksdagens tillkännagivande materiellt sett är klokt och bra utan att den nuvarande ordningen med en utlänningsnämnd trots allt är bättre än att man överför de här prövningarna till förvaltningsdomstolarna är svårt att bedöma. Det är lite svårt att veta om det är obstruktion. Men man får lätt intrycket att regeringen egentligen inte riktigt gillar vad riksdagen har tillkännagivit.

Herr talman! Majoritetens intryck består. Vi kan inte finna annat än att regeringen här mer än övligt har vilat på hanen och inte riktigt efterkommit vad riksdagen har beslutat och tillkännagivit för regeringen.

I övrigt har vi inga erinringar mot utskottets majoritetstext. Men jag noterar ändå, herr talman, att Socialdemokraterna i sin reservation tar upp vad utskottet tidigare har sagt i sådana här ärenden: "Utskottet förutsätter att regeringen hör sammar riksdagens tillkännagivanden och att regeringen för riksdagen redovisar sina bedömningar om de begärda åtgärderna inte vidtas. Om en tidsram uppställts av riksdagen och regeringen inte avser att vidta en begärd åtgärd i enlighet med riksdagsbeslutet bör det redovisas för riksdagen inom denna tidsram. Även skälen för att riksdagsbeslutet inte följs bör tas upp i sammanhanget. Om en redovisning inte kan ges i skrivelse eller proposition till riksdagen bör den enligt utskottets mening lämnas till riksdagen i en annan form som gör den tillgänglig för riksdagens samtliga ledamöter."

Detta påpekar Socialdemokraterna i sin reservation nr 2. Det kan jag inte tolka på annat sätt än att även konstitutionsutskottets socialdemokra-

tiska ledamöter menar att regeringen här kanske hade kunnat disciplinera sig ytterligare något mer än den visar sig ha gjort.

Jag ber att få yrka på godkännande av utskottets majoritetsskrivningar i avsnitt 1.3.

Anf. 57 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Det var med anledning av Henrik S Järrels högläsning ur vår reservation som jag begärde ordet. Självklart är det så. Där har vi varit överens. Där sammanfaller också delar av skrivningen med utskottsmajoritetens.

Det jag använde min talartid till var att på något vis redovisa vad regeringen faktiskt har gjort. Jag skulle vilja att Henrik S Järrel med anledning av det han sade talade om för mig på vilken punkt regeringen inte har verkställt det utskottet tidigare sagt om att regeringen ska återkomma med redovisning av vad som händer under ärendets gång.

Visst är det så, Henrik S Järrel, att efter Lagrådets underkännande, sågning tror jag var Henrik S Järrels eget uttryck, och så kan man väl säga, var väl också Moderaterna överens med oss om att det behövdes en ny beredning av hela frågan och att det också skulle ta tid.

Anf. 58 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Herr talman! Visst, vi var med på att man skulle ha en beredning, och det tillsattes också en parlamentarisk beredning för att studera den här frågan. Det är klart att man kan tycka att vi strider lite om påvens skägg när det i tillkännagivandet som riksdagen ursprungligen gjorde talas om att regeringen snarast borde återkomma till riksdagen med ett förslag om ny instans- och processordning och jag undrar vad vi lägger i begreppet snarast. Ska det ta ett år, två år, fyra fem år, tio år, eller hur lång tid ska det få ta?

Frågan är inte okomplicerad. Jag medger att den onekligen har besvärliga sidor. Men man får intrycket att regeringen ändå har velat fördöja detta. Man tycker egentligen att det är bra med utlänningsnämnden och gillar inte att det här ska dras i domstol. Alla de kostnadsberäkningar som har gjorts på olika sätt har ju också fördröjt handläggningen. Det har skilt på 1–1 ½ miljard och kanske mer än så ibland. Man undrar lite över om regeringen riktigt har haft klart för sig vad den har velat åstadkomma.

Anf. 59 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Jag bara konstaterar att Henrik S Järrel inte är vidare precis i de negativa omdömen han ger. Det är lite grann av det vi framhåller också.

Det här ärendet är så komplext. Tidsfaktorn har spelat roll också när det gäller vad som har förorsakats av olika beräkningar och analyser. Det har gjort att ärendet har vuxit från sin allra första utredningspunkt 1999 och det betänkande som lades fram därefter. Faktum kvarstår ju, det säger också den utredning som sitter i dag. Man behöver mer tid därför att det här var svårare och mer omfattande än man trodde, och man behövde göra olika sammanvägda bedömningar. Man har faktiskt från den sittande utredningen ropat på mer tid därför att det här inte går att forcera. Det vore en katastrof.

Anf. 60 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att ökad rättssäkerhet i det här fallet, för det är det vi strävar efter om vi ska få en tvåpartsprocess till stånd i förvaltningsdomstol, naturligtvis kommer att kosta pengar. Det kommer att kosta tid. Men det sker till vinsten av en ökad rättssäkerhet för de asylsökande. Och det är väl det vi alla är betjänta av att de ska få.

Men vi är inte övertygade om att regeringen har drivit den här frågan med samma utgångspunkt och vilja.

Anf. 61 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Är det på det sättet att regeringen har en egen hemlig agenda som går ut på att detta riksdagsbeslut icke ska genomföras och att man därför obstruerar handläggningen av det? Jag har ingen uppfattning i den frågan, och jag skulle definitivt inte vilja ge uttryck för vare sig en nekande eller bekräftande uppfattning om detta från riksdagens talarstol. Notera, inte heller KU:s majoritet har någon uppfattning om detta och tar över huvud taget inte upp frågan i bedömningen.

Vad vi däremot säger är att handläggningen av det här ärendet har tagit orimligt lång tid. "Enligt utskottets mening har beredningen av ärendet tagit orimligt lång tid." Den meningen är hämtad från ett yttrande från socialförsäkringsutskottet i ett annat betänkande. Det handlade då om redovisningen av behandlingen av riksdagens skrivelse. Den formuleringen har nu letat sig in i det här betänkandet. Jag kan inte se att Socialdemokraterna egentligen förnekar detta.

Vi säger inte heller någonting om orsaken till att detta har tagit orimligt lång tid. Det är väldigt svårt att reda ut det. Men vad man kan konstatera och vad Henrik S Järrel har givit uttryck för och illustrerat på ett mycket tydligt sätt är att väldigt många i den här kammaren inte är övertygade om att regeringen gör vad den kan för att genomföra det här beslutet. Här finns ett misstroende – apropå det som Gustav Fridolin sade i sitt inledningsanförande – mellan riksdagsmajoriteten och regeringen. Det är inte så konstigt att detta misstroende måste få ett uttryck i utskottets ställningstagande i saken.

Vad är orsakerna i varje enskildhet? Vad har regeringen velat och inte velat? Detta är det naturligtvis oerhört svårt att ha någon uppfattning om, och utskottet *skall* inte ha någon uppfattning om det om vi inte kan grunda den på ordentliga bevis. Ärendet har på ett orimligt sätt dragit ut på tiden. Regeringen kan inte helt frånsvara sig ansvaret för att beredningen av ärendet på ett orimligt sätt har dragit ut på tiden. Även om det inte är fråga om så oerhört mycket måste ändå detta sägas från utskottets sida.

Anf. 62 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Har regeringen någon hemlig agenda? undrar Mats Einarsson. Det har i varje fall inte motsagts, säger Mats Einarsson. Jag säger emot detta. Det motsades på ett tydligt sätt i utfrågningarna av båda statsråden. Man sade att Utlänningsnämnden ska ersättas med hjälp av en reform. Det ska ske på ett rättssäkert sätt. Där var själva knutpunkten.

Jag kan inte undandra mig den lite kletiga känslan i ärendet att majoriteten – som Mats Einarsson ingår i på denna punkt – är lite paranoid, lite noggrann. Man säger att det är något, man vet inte riktigt vad, men orim-

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens agerande
avseende riksdagens
beslut om Utlännings-
nämnden*

ligt är det och lång tid har det tagit, och så vidare. Då hjälper inte något underlag, inget datum eller något faktum att regeringen arbetar så gott det någonsin går i denna komplicerade fråga. Här finns det ett misstroende. Så är det. Det går inte att prata bort det. Men jag uppfattade i utfrågningarna av ministrarna att deras hållning och uppsåt i arbetet redovisades ärligt.

Anf. 63 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Är det rimligt att ett sådant ärende tar så lång tid? Mitt svar är nej. Har regeringen något ansvar för detta? Ja, det anser jag att den har. Bara på den grunden menar jag att det är rimligt – för att använda det ordet – att vi skriver som vi gör i bedömningen.

Sedan går jag över till frågan om misstroende. Ärligt talat har jag ingen bestämd uppfattning. Jag kan bara konstatera att bland riksdagens ledamöter, i synnerhet de som har varit direkt involverade i arbetet under lång tid, har regeringen inte i handling lyckats övertyga om att man driver frågan med den kraft och bestämdhet som frågan kräver. Det är riktigt att regeringens företrädare i utfrågningarna mycket klart har sagt att riksdagens beslut gäller och ska genomföras. Det ska noteras. Det är bra att säga detta på det sättet. Nu återstår att i handling visa detta på ett övertygande sätt.

Jag är övertygad om att regeringen också kan göra det. Så djupt sitter inte konspirationsteorierna att det inte är möjligt att visa i handling att man tänker genomföra beslutet.

Anf. 64 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Det var bra att få höra det sista. Då kanske det finns möjlighet att läka en del av misstroendet som finns i luften.

Jag har en sista fråga. Var, när och på vilket sätt har Mats Einarsson eller hans parti kommit med förslag som skulle lösa de komplicerade frågorna som har vuxit fram och som regeringen inte har tagit fasta på?

Anf. 65 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag är inte kapabel att redovisa alla de detaljer som finns i sakfrågan, men jag vet att de från vårt parti som har varit aktiva i frågan också har bidragit konstruktivt med förslag till hur saker och ting ska lösas.

Jag vill peka på en sak – det kanske redan har sagts – men tidsutdräkten beror inte enbart, eller ens huvudsakligen, på lagrådsyttrandet. Det är något som inte kan påverkas politiskt sett. Det får ta den tid det tar för att fixa de sakerna rent lagtekniskt.

Men det finns en mängd andra saker. Till exempel vet jag att det finns kritik mot att man inte har utnyttjat tiden under den förnyade utredningen av det legala för att förbereda det praktiska genomförandet så småningom, vilket regeringen ursprungligen hade lovat att göra. Det är en detalj i sammanhanget, men sammantaget finns det grund för att säga att det har tagit orimligt lång tid.

Anf. 66 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Jag tänker fatta mig kort i mitt anförande. Mycket har redan sagts.

Jag delar helt bedömningen att detta ärende har tagit orimligt lång tid. Vi har fullföljt granskningen av hur regeringen har verkställt och uppfyllt riksdagens beslut om Utlänningsnämnden. Vi har kommit till den slutsatsen. Någon annan är inte möjlig med det underlag vi har funnit och granskat. Det är en slutsats som regeringen borde ha tagit fasta och agerat på tidigare på ett helt annat sätt än vad man har gjort.

Anf. 67 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Som Kerstin sade har mycket sagts. Även om del förtjänar att upprepas bör man hålla sig kort, vilket jag tänker göra.

I november 2001 fattade riksdagen beslut om att regeringen snarast ska återkomma med en proposition som innehåller de förändringar som behövs för att ersätta Utlänningsnämnden med ett flerpartsförfarande i handläggningen av asylansökningar. Fortfarande har så inte skett. Utskottet väljer därför att konstatera att detta har tagit orimligt lång tid. Som Mats Einarsson också redovisade kommer begreppet ”orimligt lång tid” från ett yttrande från socialförsäkringsutskottet inlämnat till konstitutionsutskottet i handläggningen av betänkandet om riksdagens skrivelser till regeringen.

Debatten handlar om att ett parti, händelsevis samma parti som innehar alla regeringsposter, motsätter sig ställningstagandet att det har förflutit orimligt lång tid mellan november 2001 och i dag i detta ärende.

Jag hade i mitt tidigare inledningsanförande en diskussion om begreppen respekt och tillit. Jag menade att om regeringen visar respekt för de beslut som fattas och tillkännagivanden som läggs fram av riksdagen kommer också tilliten till regeringen att växa.

I detta ärende kan vi konstatera att respekten och tilliten är allvarligt försvagade. Detta beror på olika saker. Barbro Holmberg uttalade i samband med att hon tillträdde på den direkta frågan om Utlänningsnämnden ska avskaffas: ”Det är en jättestor fråga som jag får ta ställning till senare.” Det är ett faktum att ledamöter av den utredning Barbro Hietala Nordlund tidigare nämnde, utom de socialdemokratiska ledamöterna, den 2 oktober 2003 kritiserade hanteringen av ärendet för att den tar för lång tid. Den kritiken ledde inte till någon faktisk handling. Mycket tid har ödslats i utskottet på att göra noga kostnadsberäkningar. Utskottet konstaterar dels att utskottet inte direkt informerades om när de togs fram av socialförsäkringsutskottet, dels att dessa kostnadsberäkningar står i en väldigt annorlunda proportion än till de kostnadsberäkningar som först togs fram för ärendet.

Vi konstaterar att detta har tagit orimligt lång tid. Detta konstaterande bygger på att ett sådant ärende inte får dra ut så pass långt i tiden som det har gjort.

Det här har att göra med att en enhällig riksdag konstaterar att alla asylärenden i dag prövas på ett sätt som inte är i förenlighet med rättssäkerheten. När ett sådant konstaterande görs av en enhällig riksdag måste givetvis arbetet med att rätta till detta gå fort, och detta har att göra med att vi anser att regeringen med anledning av det som Barbro Hietala Nordlund tidigare redovisat har ett ansvar för den utdragna tidsutdräkten.

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens agerande
avseende riksdagens
beslut om Utlännings-
nämnden*

Anf. 68 PÄR AXEL SAHLBERG (s):

Herr talman! Här handlar det om den ganska intressanta och ännu inte riktigt färdiga formen för riksdagens samverkan med regeringen när det gäller EU-frågor. Jag tycker att det är väldigt bra att KU årligen tar upp det här till granskning och tar upp ett antal exempel som visar problemet med den här processen, som handlar om beslutsfattande men också om en mer långsiktig process där idéer och positioner värker fram.

Jag ska, herr talman, nu nöja mig med att i anförandet tala om den första delen som handlar om frågan om en vald ordförande, så får vi se om vi i replikerna kommer tillbaks till övriga frågor runt EU-nämnden.

Frågan om en vald ordförande var uppe också i förra årets granskningsdebatt. Då gällde det i första hand frågan om det *non-paper*-förslag som fanns. Det var en ganska långsiktig process som gick tämligen fort. Både regeringarna och framför allt det konvent som arbetade fram förslag till konstitution levde med ett stort antal frågor om hur vi ska hantera den konstitutionella situationen i Europa i framtiden, framför allt påtvingat eller stimulerat av det fantastiska att vi från den 1 maj i år skulle ha 25 medlemsländer. Vi vet att det står ytterligare några länder i kö så vi talar om ett EU med uppemot 30 medlemsländer, från det som en gång var ett EG med 6 medlemsländer. Det är alldeles klart att det kräver nya metoder. En av de frågor som har varit aktuella är just frågan om en ordförande i Europeiska rådet. I det ingår också frågan om Europeiska rådets särskilda ställning, som kanske inte har fått den debatt som den borde vara värd, för det är ju ett alldeles särskilt inslag där vi alltså upphöjer ett av ministerråden till denna särskilda ställning.

Förra året kom vi fram till att vi kunde fundera på om det fanns andra sätt att presentera förslagen, och sedan har det gått troll i den här frågan. Vi har väldigt lite diskuterat själva sakfrågan, nämligen om det är rimligt att vi har ett ordförandeskap vart femtonde år och som roterar mellan länderna eller om det finns ett annat sätt att sköta det här arbetet. I stället har vi ägnat tid, timmar och dagar, i den här riksdagen åt att diskutera hur ett sådant här förslagsställande ska gå till.

Nu är vi i den positionen att utskottets majoritet konstaterar att regeringen inte har drivit riksdagens ställningstagande. Man vill ofta i debatten här påstå att frågan går att hantera fritt från själva sakfrågan. Det handlar alltså bara om den processuella frågan, inte sakfrågan.

Jag tror att detta är alldeles fel och skulle vilja uttrycka det på det här sättet: I dag är herr talman och jag inbjudna till riksdagens historierevisionistiska klubb. Det är Gunnar Hökmark som är ordförande i klubben, och han har nu bestämt sig för att det finns delar av historien som vi ska radera. Det är klart värdigt George Orwell, som försökte skriva om historien och anpassa den till de historiska annalerna så att den kunde fungera också i framtiden.

Han vill att vi ska tänka bort att här finns ett problem på den europeiska jorden som har lett fram till ett förslag som det numera är stor enighet om, större enighet ute i Europa än här i Sverige och inte minst i Sveriges riksdag. Då är frågan: Hur ska Sveriges regering och konkret Sveri-

ges statsminister agera under de här omständigheterna? Då ska man i historierevisionismens namn skriva bort det förslag som en gång tydligast verbaliserade det som nu kom att bli den europeiska ståndpunkten, nämligen att det finns skäl för att värna det Europeiska rådet och skydda den del av arbetet som i huvudsak är mellanstatligt – att ha en vald ordförande i Europeiska rådet. Detta ska vi tänka bort, säger historierevisionisterna. Den svenska positionen är egentligen inte föranledd av något annat än att man var upprörd över att förslaget en gång dök upp som ett *non-paper* som först i efterhand passerad EU-nämndens bord och faktiskt kom att skriva den europeiska dagordningen. Statsministern ska nu åka ut i Europa och tala om att det finns en riksdag i Sverige som har fattat ett väldigt klokt beslut som nu, på tvärs mot hela den europeiska hållningen, bör genomföras.

Det här tror jag, herr talman, är alldeles orimligt. Det framgår alldeles tydligt i det material vi har, inte minst från utfrågningen av statsministern, att den svenska positionen är ganska klart redovisad. Man har talat om att när man kommit hem med det här förslaget till Sverige har det funnits, och finns kanske också i framtiden, en majoritet som talar i en annan riktning. Om detta däremot kommer att leda till ett svenskt veto i frågan kan ju ingen veta. Den diskussionen kan man föra, och det gjordes också vid utfrågningen.

Jag tycker att det här är ett mera pinsamt inslag i årets granskning. Det är väldigt olyckligt att vi inte, som jag sade, fört en ordentlig debatt om själva sakfrågan utan nu hamnat i ett slags ganska obegriplig tolkning av hur den här saken ska hanteras. Dessutom påstår nu utskottets majoritet något annat än det som vi har fått fram i våra utfrågningar, nämligen att den svenska positionen är klart informerad men att man inte har anslutit sig till den historierevisionistiska linjen och inte låtsats om att det också fanns ett svenskt förslag som i hög grad har styrt utvecklingen av den här frågan.

Jag tycker därför att detta är den mer solklara punkten och att det vore klokt om den här riksdagens kammare, när den sedan ska ta emot KU:s granskning, pekade på att här finns en reservation och att det är den som borde bli riksdagens beslut. Jag yrkar därför på att reservationen i den här frågan blir riksdagens beslut.

Anf. 69 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! När Pär Axel Sahlberg var uppe i talarstolen kom jag att tänka på den gamla devisen: Bevara mig för mina vänner. Mina fiender klarar jag själv. Efter att ha lyssnat på Pär Axel Sahlbergs inlägg här tror jag att det måste vara Göran Perssons reflexion. Hela hans anförande var egentligen ett understrykande av det som är utskottets uppfattning, att statsministern inte har drivit den linje som riksdagen har fattat beslut om.

Pär Axel Sahlberg argumenterar för att riksdagens linje är fel. Han tycker att vi inte har diskuterat och inte förstått. Framför allt har vi inte förstått honom. Men vi har diskuterat denna fråga och vi kan gärna diskutera den ytterligare. Jag tycker att synen på den institutionella balansen i EU och synen på just en vald ordförande är en ytterligt viktigt fråga. Frågan har diskuterats, och riksdagen har tydligt sagt nej gång på gång. Likväl står Pär Axel Sahlberg här och för en debatt om hur bra det vore med en vald ordförande.

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av frågan om en
vald ordförande
i Europeiska rådet och
Regeringens samråd
med EU-nämnden*

Uppenbarligen var Pär Axel Sahlberg lite suddigt medveten om var någonstans han befann sig eftersom han hade för sig att han var på den historierevisionistiska klubben. Jag vet inte riktigt var han upplever sig vara, men uppenbart är att han inte är riktigt medveten om att han just nu deltar i riksdagens debatt om konstitutionsutskottets granskning av regeringen. I den debatten resonerar vi ifall regeringen och statsminister Göran Persson följt riksdagens beslut.

Herr talman! Hela det inlägg vi hörde var en argumentation för statsministerns linje att inte följa riksdagens beslut. Det är oerhört avslöjande, och jag tror att Göran Persson mumlar: Bevare mig för mina vänner!

Göran Magnusson kan statsministern i alla fall lita på, för Göran Magnusson hävdade tidigare i dag att statsministern visst har drivit riksdagens linje. Man kan säga att det är ett ärofullt försvar av statsministern, även om det saknar innehåll. Men det var i alla fall ett försök. Däremot klädde Pär Axel Sahlberg av statsministern fullständigt.

Låt mig, herr talman, visa lite grann på vad som sägs i betänkandet när vi refererar vad statsministern sagt. Jag talar nu med utgångspunkt från att Sveriges statsminister och regeringen lanserade ett förslag inför konventet som inte var förankrat. Sedan får de klart för sig – vi talar nu om våren 2003 – att det finns en majoritet i riksdagen mot förslaget, och ändå fortsätter man att driva frågan. Ytterligare ett beslut i riksdagen klargör att riksdagen säger nej till vald ordförande, och likafullt fortsätter man att driva frågan. Man blir kritiserad vid konstitutionsutskottets granskning våren 2003, och likafullt fortsätter man att driva frågan.

Jag ska ta upp några exempel från de samtal som statsministern haft.

Den 11 april hade statsministern samtal med Portugals premiärminister Durao Barroso. I samtalsuppteckningarna står bland annat: ”Sverige önskade hitta en kompromiss genom sitt förslag om permanent ordförande i Europeiska rådet (t.ex. 3–4 år) i kombinationen med roterande ordförandeskap i övriga råd.”

Jag går vidare till den 15 april. Det gäller ett samtal mellan statsministern och president Jacques Chirac. I samtalsuppteckningarna står: ”Vad gällde en vald ER-ordförande”, alltså Europeiska rådets ordförande, ”bedömde statsministern att inrättandet av en sådan skulle ingå i slutkompromissen.”

Den 16 april hävdade statsministern vid det informella EU-toppmötet: ”För att balansen inte skulle rubbas krävdes troligen en vald ordförande i ER.”

Den 22 april, efter ett samtal i Stockholm mellan statsministern och den grekiske premiärministern, noteras i samtalsuppteckningarna: ”... repeterade statsministern vad han redan sagt i Aten”, att han ”hoppas att riksdagen ska ge mandat att sluta upp bakom förslaget om en vald ordförande i ER”.

Den 8 maj hölls ett samtal mellan statsministern och den irländske premiärministern: ”Statsministern betonade att en vald ordförande i Europeiska rådet på heltid skulle hantera externa frågor.”

Är detta att driva riksdagens linje? Finns det någon, utom Göran Magnusson, som kan hävda att detta är att driva riksdagens linje? Pär Axel Sahlberg är ärlig på det viset att han säger att statsministern inte har gjort det men att han hade goda skäl för det eftersom han har rätt.

Jag går vidare. Den 26 maj hölls samtal i Riga mellan statsministern och den lettiske premiärministern. I samtalsanteckningarna står: ”Det var viktigt att försöka få till stånd en kompromiss i konventet innebärande roterande ordförandeskap, vald ordförande för Europeiska rådet, ett oundvikligen starkare Europaparlament samt fortsatt en kommissionär från varje land.”

Jag kan gå vidare i samtal efter samtal. I slutet av hösten, den 19 november, framförde statsministern i samtal, enligt uppteckningar, att riksdagen har en annan uppfattning, men inte ens då driver han det som är riksdagens uppfattning.

Herr talman! Vi har att göra med en fundamental nonchalans gentemot riksdagens fattade beslut. Det handlar då inte om hur man ser på sakfrågan. Den debatten har vi haft, och i den bemärkelsen har riksdagen uttalat sitt tydliga ställningstagande. Det som vi i dag diskuterar är vad det innebär att landets regeringschef driver en personlig uppfattning i strid med det som är Sveriges uppfattning, och dessutom berömmar sig av att han därmed förändrat utfallet av regeringskonferensen i denna vitala fråga.

Detta är allvarligt. Det är ett allvarligt steg emot den demokratiska processen i vårt samhälle. Det är ett allvarligt svek mot Sveriges riksdag. Och det urholkar också förtroendet och trovärdigheten i den demokratiska beslutsprocessen inom Europeiska unionen, dock inte i unionen som sådan utan i relationen mellan riksdag och regering i detta vårt land. Det är vad det handlar om.

Inför framtiden innebär detta ett slag mot trovärdigheten eftersom – och det bör sägas i denna talarstol, herr talman – utfallet av regeringskonferensen med all sannolikhet inte blir det som det kunde ha blivit om Sveriges statsminister hade förhandlat på det mandat han fått av Sveriges riksdag. Det handlar inte om vare sig bundna mandat eller om att hota med ”vetering”. Det handlar om att säga: Denna linje driver vi därför att det är den vi har stöd för i Sveriges riksdag. Det handlar om att låta bli att driva den personliga uppfattningen.

Detta betänkande talar sitt tydliga språk. Det innehåller i avsnittet Utskottets ställningstagande en stark kritik mot Sveriges statsminister Göran Persson. Jag vill gärna säga att för den som läser utskottets övervägande i dess helhet, inklusive det material som finns i detta betänkande, känns kritiken än hårdare då den visar på en statsminister som inte levt upp till de krav som demokratin ställer. Det, herr talman, är vad detta betänkande handlar om, och det är allvarligt. Det är bra att utskottet samlat sig till en tydlig kritik av Göran Persson.

Anf. 70 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! Jo, det handlar minsann om själva sakfrågan vill jag säga till den som jag utnämnde till ordförande i den historierevisionistiska klubben, och jag uppskattar att Gunnar Hökmark nu en stund också talar i sakfrågan. Dessutom kanske Gunnar Hökmark om några veckor blir vald till ledamot i Europaparlamentet och kan där i sin partigrupp behöva stå bakom just det förslag som nu är så förkastligt.

Det är det som är problemet. Det är också den principiella frågan här. Det som gör att den är riktigt intressant är nämligen våra justeringar till en europeisk debatt. Därför ställde jag under utfrågningen frågan: Råder

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av frågan om en
vald ordförande
i Europeiska rådet och
Regeringens samråd
med EU-nämnden*

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av frågan om en
vald ordförande
i Europeiska rådet och
Regeringens samråd
med EU-nämnden*

det okunnighet i Europa om Sveriges position beträffande vald ordförande? Göran Persson svarade: Definitivt inte. Det gäller själva sakfrågan om processen.

Nu har vi emellertid en situation där tydligen sex partier i konstitutionsutskottet tycker att eftersom det finns problem med lanseringen av förslaget, och det var KU förra året ganska enigt om, fortsätter man att obönhörligt vara emot det. Därför är det intressant att läsa hur utskottsmajoriteten nu formulerar sig i betänkandet. Där säger man nämligen inte att man inte drivit den svenska positionen. Det är tydligt. Däremot säger man att man inte med kraft drivit den.

Men man säger också att statsministern försatt sig själv i en sådan situation att han fått svårigheter. Som om saken gällde det! Här finns ett förslag, Gunnar Hökmark. Det har en svensk botten. Det hade vi diskussioner om förra året. Nu är det det som vi ska förhålla oss till. Är det då rimligt att tänka sig, i historierevisionismens anda, att statsministern ska agera som om det förslaget inte hade funnits?

Anf. 71 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! Det blev inte bättre, det som Pär Axel Sahlberg försöker försvara. Ingenting av det han tog upp i den första delen handlar om den fråga som vi i dag granskar. Vad han tror att jag kommer att tycka efter ett eventuellt inval i Europaparlamentet har väl över huvud taget inte med detta att göra. Jag kommer dessutom att tycka samma sak som jag tycker i dag. Det har heller inte att göra med att Pär Axel Sahlberg är irriterad på att de sex partierna obönhörligen håller fast vid sin uppfattning. Det är faktiskt inte de som har en annan uppfattning än regeringen som ska granskas, utan det är regeringen som granskas.

Det handlar inte om en historierevisionism. Det är i det närmaste oförskämt att säga att sex partier som samlar sig till kritik av regeringen bedriver historierevisionism. Det är i själva verket så att vi under en lång tid har klargjort vad som är Sveriges riksdags linje och ställt kravet att regeringen ska driva den linjen. Det är på något sätt avslöjande att det är detta som Pär Axel Sahlberg indignerad vänder sig emot: tanken att riksdagens beslut ska leda till att regeringen agerar på ett visst sätt.

Att statsministern själv har försatt sig i den här situationen gör ju inte hans ansvar att lägga den till rätta mindre. Att det finns intresse från flertalet riksdagspartier att kunna godkänna en ny konstitution gör inte hans ansvar mindre att driva vad det handlar om.

Pär Axel Sahlberg duckar för det som är frågan, nämligen den illojalitet som statsministern har visat riksdagen. Det handlar inte om revisionism. Det handlar om att i nutid och den granskningstid som vi har ha ett ansvar gentemot riksdagen och driva den linje som är fastlagd här.

Anf. 72 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! Råder det okunnighet inom Europa om Sveriges ståndpunkt? Definitivt inte, säger statsministern. Men det är inte det som är frågan. Frågan är om vi skulle mörklägga fönstren här och låtsas som om det inte finns någon värld utanför den här riksdagen och som om vi i den här riksdagen inte måste bry oss om hur debatten i Europa går. Jag kan förstå att Gunnar Hökmark nu har mycket annat för sig och inte ens orkar

lyssna på mina argument. Det handlar inte om att försvara, utan det handlar om att lyfta frågan till den principiella fråga som den faktiskt är.

Kan inte Sveriges riksdag – oavsett hur verkligheten ser ut där utanför och hur verkligheten förändras – inse att det både finns en historia, i det här fallet ett *non-paper*, och en framtid, det vill säga en majoritet i Europa för hur det här ska hanteras? Tycker inte Gunnar Hökmark, som nu ska försöka bredda sitt perspektiv till Europa, att det är att försöka försmå frågan att bara behandla processfrågan och inte se till själva sakfrågan? Den debatten tar inte Gunnar Hökmark nu. Jag är övertygad om att han kommer att göra det på gator och torg. Efter den 13 juni är han mitt inne i den.

Det är det jag kallar historierevisionism. Det må vara oförskämt eller ej, men det är precis vad det handlar om. Här finns ett *non-paper*. Det fick inte riksdagens stöd. Nu vill ni att statsministern ska låtsas som om det regnar när det gäller det förslag som samtidigt håller på att bli Europas beslut. Har inte Gunnar Hökmark något problem med detta?

Anf. 73 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! Statsministerns bild av hur hans budskap har gått hem i Europa präglas framför allt av att han förtroende hoppas att det utspel han gjorde också kommer att påverka det slutliga resultatet. Man behöver inte ha någon omfattande förmåga att orientera sig i den europeiska verklighet som Pär Axel Sahlberg talar om för att ha klart för sig att i land efter land finns uppfattningen att Sverige stöder förslaget om en vald ordförande.

Pär Axel Sahlberg tycker att riksdagens partier ska ändra sig eftersom Göran Persson har tyckt tvärt emot riksdagen. Det är verkligen att spänna kärran framför hästen. Med all respekt för Pär Axel Sahlbergs konstitutionella färdigheter – de kom inte upp till ytan den här gången – är det faktiskt så att det är regeringen som har att rätta sig efter riksdagen. Det är självfallet så att om man har gjort ett utspel som man inte kan stå för får man bita i det sura äpplet och säga till de motparter man har: Det finns inget stöd för detta förslag. Sverige kommer att verka mot en vald ordförande.

Det har inte Sveriges regering gjort. Det handlar inte om historierevisionism. Det handlar, Pär Axel Sahlberg, om någonting helt annat. Det handlar om demokrati och respekt för riksdagen, men ytterst respekt för väljarna. Den respekten har saknats och den är avslöjande avklädd i betänkandet, men tyvärr också i det anförande och de inlägg som Pär Axel Sahlberg har gjort. Det lyfte inte frågan för Göran Perssons del, som jag sade. Bevara mig för mina vänner, sitter han nog och säger.

Anf. 74 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Pär Axel Sahlberg påstår att det har gått troll i den här frågan, och han säger att det är en pinsam behandling. Jag kan hålla med honom, men kanske inte med det perspektiv som han hade. Jag tror att det är Pär Axel Sahlberg som trollar i den här frågan. Den socialdemokratiska reservationen är verkligen pinsam. I övrigt brukar man kunna formulera sig ganska hyfsat i de här sammanhangen, men här är formuleringen verkligen pinsam.

Prot. 2003/04:122
26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av frågan om en
vald ordförande
i Europeiska rådet och
Regeringens samråd
med EU-nämnden*

Vid EU-nämnden den 13 oktober 2003 sade statsministern att han slagits hårt för en vald ordförande i Europeiska rådet och att han lyckats med bedriften att övertyga unionen, men inte sina landsmän i riksdagen. Han hade gjort det därför att han trodde på mellanstatligheten.

Han hänvisade till mötet med EU-nämnden den 18 juni där någon sagt att i ett läge där ett nytt fördrag skulle antas eller förkastas skulle inte ordförandefrågan vara avgörande för ett visst parti.

När han ställs inför utfrågningen den 20 april i år säger han att han ansett sig vara skyldig att efter den 20 november 2003 redovisa den svenska majoritetsuppfattningen, men samtidigt ansett sig skyldig att redovisa regeringens syn. Det framgår tydligt av utfrågningen den 20 april.

Det är ganska intressant. Jag ställde en retorisk fråga under den här utfrågningen. Jag frågade om statsministern i förhandlingarna och diskussionerna om den nya författningen för EU hade företrätt det socialdemokratiska partiet eller möjligtvis medlemsstaten Sverige. Han tyckte det var jätteroligt och ironiserade över att frågan var svår och komplicerad.

Av den utfrågning vi hade med statsministern framgår tydligt att han har redovisat två motstridiga uppfattningar. Borde det inte rimligtvis vara så att medlemsstaten Sverige i diskussionerna redovisar en och samma uppfattning? Är det rimligt att man redovisar två olika uppfattningar i diskussionerna?

Jag kommer nu till pinsamheterna i reservationen. Där skriver Socialdemokraterna: Statsministern måste givetvis ha rätt att fortsätta sina försök att övertyga den svenska riksdagen om det riktiga i sin egen ståndpunkt. Svårigheterna för honom att i den situation som uppstått med trovärdighet i EU-kretsen argumentera för riksdagsmajoritetens linje måste enligt utskottets uppfattning beaktas. Så skriver Socialdemokraterna i sin reservation.

Det är ju väldigt intressant att konstatera. Vad beror problemet med trovärdighet på? Jag har förståelse för trovärdighetsaspekten. Men vad beror det på att det finns ett sådant trovärdighetsproblem för statsministern i diskussionerna i Europa? Jo, det beror på att man lade in ett *non-paper* innan det var förankrat. Man konstaterade sedan i nämnden att det inte fanns något stöd för detta. Vad gjorde man då? Ingenting. Man fortsatte att driva den här uppfattningen i stället för att dra tillbaka sitt *non-paper*. Då hade man sluppit trovärdighetsproblemet.

Man har sig själv att skylla. Den här hanteringen kan inte försvaras. Man gjorde fel från början och skapade sitt eget trovärdighetsproblem. Det intressanta är att Pär Axel Sahlberg talar om historierevisionism. Det är ju en statsrättslig revisionism av KU:s roll som Pär Axel Sahlberg ägnar sig åt när han säger att vi ska lägga oss i sakfrågorna och inte regelverket.

Herr talman! Jag skulle även ha sagt något om *non-paper* och dess rättsliga status i Sverige och om de ståndpunkter som hanteras i EU-nämnden. Men min tid har gått ut, så jag avstår från det nu.

Anf. 75 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Vi brukar ofta säga – jag tror att jag har hört även Pär Axel Sahlberg säga det – att vi inte bedömer om regeringen har fattat rätt beslut utan om den har haft rätt att fatta de beslut som den har fattat. Men

det verkar Pär Axel Sahlberg nu ha glömt bort, och han talar enbart om sakfrågan och vad som var rätt och fel i den.

Är det bra med en vald ordförande i Europeiska rådet? Det är en intressant fråga, men den är fullständigt ointressant i detta sammanhang. Kommer det att bli en vald ordförande i Europeiska rådet? Ja, kanske det, om detta författningsförslag överlever de folkomröstningar som ska genomföras. Så det är möjligt. Men det är irrelevant i sammanhanget.

Nästa fråga: Kan riksdagen besluta om vad som utgör den svenska positionen i denna och andra sådana frågor? Jag har inte hört någon som har sagt något annat än att svaret är ja på den frågan. Riksdagen kan fastställa den svenska positionen.

Bör riksdagen fastställa svenska positioner i sådana här förhandlingar? Det kan möjligen diskuteras. Med det är inte heller relevant i detta sammanhang.

Har riksdagen fastställt den svenska positionen när det gäller denna fråga? Ja.

Då följer nästa fråga: Är det i detta läge regeringens uppgift och plikt att driva den svenska positionen? Jag har svårt att se att man kan svara något annat än ja på den frågan. Och jag kan inte i materialet se att någon har försökt att argumentera för motsatt uppfattning förrän möjligen nu, Pär Axel Sahlberg.

Har regeringen drivit den svenska positionen, alltså nej till en vald ordförande? Av det material som vi har kan man inte dra någon annan slutsats eller ge något annat svar än att det blir nej på den frågan. Man har på sin höjd pliktskyldigt redovisat den svenska positionen, men då inte som den svenska positionen utan som riksdagens beslut.

Slutligen: Kan regeringen och statsministern undgå kritik i detta ärende? Nej.

Anf. 76 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! Jag hörde plötsligt vad som var problemet. Den här riksdagen har mindervärdeskomplex. Det är det som vi håller på att hantera. Det var inte historierevisionism, som jag trodde. Det var mindervärdeskomplex. Den här riksdagen kan stoppa den svenska hållningen i den här frågan. Därom behöver vi inte vara tveksamma. Vi behöver inte ha de minsta mindervärdeskomplex. Hela makten finns här.

Min argumentering bygger på att majoriteten här har glömt att det finns en historia. Den kritiserade vi förra året, och den är fortfarande inte riktigt utredd – hur vi ska hantera *non-paper*, hur en förslagsprocess ska hanteras, hur en sådan här dynamisk situation också kan relateras till den parlamentariska situationen. Men det är ju det som är problemet med majoritetens ställning, att man bortser från att det finns en värld utanför det här huset eller möjligen i relation över vattnet. Det finns ett helt Europa som vi ska förhålla oss till. Då kan vi inte bortse från att detta förslag har fått en så stor majoritet. Jag måste ärligt säga att jag inte tror att detta förslag har vunnit så stort stöd på grund av ett *non-paper* från Sverige. Jag tror faktiskt inte det. Jag tror att det här förslaget hade kommit uppseglande under alla möjliga andra omständigheter, och det finns goda skäl för det.

Hur ska då Sverige förhålla sig? Jo, man sitter här med mindervärdeskomplex och undrar om det inte är någon som hör vad vi säger. Om

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av frågan om en
vald ordförande
i Europeiska rådet och
Regeringens samråd
med EU-nämnden*

sedan hela verkligheten blir annorlunda så vill vi ändå veta att de har hört oss. Och jag ställde frågan: Råder det okunnighet i Europa om Sveriges position? Absolut inte, svarar statsministern. Saken är klar. Vad håller ni på med?

Anf. 77 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tror att jag begriper vad Pär Axel Sahlberg säger. Men jag kan inte för mitt liv begripa varför han säger det, och vad det har för relevans i sammanhanget. Han argumenterar för att Sverige, den svenska riksdagen, bör agera på det ena eller andra sättet, och han har argument när det gäller förslaget om en vald ordförande och så vidare. Visst kan man ha det. Men det har inte med saken att göra. En majoritet i den här riksdagen har haft uppfattningen att den kloka, riktiga och förnuftiga ståndpunkten med beaktande av Europa, resten av världen och hela världshistorien är den bästa positionen. Pär Axel Sahlberg behöver inte hålla med om detta, men det har den svenska riksdagen sagt. Då är kärnan: Är det regeringens uppgift att företräda och på rimligt sätt driva denna position? Mitt svar på den frågan är ja. Har regeringen gjort det? Nej. Därför kan regeringen inte undgå kritik.

Anf. 78 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! Råder det osäkerhet i Europa om den svenska positionen? Statsministern svarade: Absolut inte. Mats Einarsson svarade något helt annat. Det är det som är sakfrågan. Jag är alldeles övertygad om att man i Europa vet vart detta barkar. Nästa fråga för riksdagen att ta ställning till är: Är detta skäl för veto mot en konstitution? Jag tror inte att Mats Einarsson behöver något ytterligare skäl för ett sådant veto. Han har många andra skäl. Men det är detta som är själva sakfrågan. Det råder full kunskap om den svenska positionen. Alltså förstår jag inte vad konstitutionsutskottet i dag försöker blåsa upp den här frågan till, också utifrån den verklighet som vi faktiskt måste relatera oss till. Därför är detta inte någon demokratifråga. Det som vi har problem med i den svenska debatten är att vi tror att demokrati är något som sker i det här huset eller som sker i relation över vattnet. Demokratin är otroligt mycket större. Den omfattar hela vårt svenska folk och numera hela Europas folk. Och det är där som vi måste hantera frågan.

Det har sagts om reservationen från Socialdemokraterna att den är pinsam. Det finns mycket pinsamt i det här. Men det här är inte konstitutionsutskottets allra bästa dag i det här avseendet. Och jag tänker faktiskt inte ta på mig ansvaret för det.

Anf. 79 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tvingas instämma i det som utskottets ordförande sade och säga: Det blir inte bättre.

Nu försöker Pär Axel Sahlberg att få det till att frågan som ska ställas och besvaras är: Råder det osäkerhet om den svenska positionen? Nej, det är inte frågan. Frågan är: Har regeringen drivit den svenska positionen på ett rimligt sätt och argumenterat för den? Nej, det har man inte gjort. Det är möjligt att det trots allt har gått fram att den svenska riksdagen har fattat ett bestämt beslut. Och det är möjligt att statsministern har rätt när han säger att det inte råder någon oklarhet om vad som är den

svenska positionen. Jag är inte riktigt övertygad, men det är möjligt att han har rätt. Men har regeringen drivit denna position? Har man försökt argumentera för den? Nej, man har fortsatt att argumentera för sin egen position som inte är den svenska positionen. Och sedan har man sagt att riksdagen har en annan uppfattning. Detta är inte ett rimligt sätt att hantera riksdagens beslut när man nu en gång har fastställt vad som är den svenska positionen.

Anf. 80 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Det finns helt klart en historia. Det finns också en framtid, och den vill vi alla vara med och påverka.

Den här riksdagen har vid ett antal beslut tagit ställning i syfte att påverka framtiden, i syfte att påverka de förhandlingar som pågår om ett kommande fördrag för Europeiska unionen. I dessa förhandlingar fanns frågan om en vald ordförande för Europeiska rådet med.

Här har det gjorts olika politiska bedömningar. Så är det. Men riksdagen, den här kammaren, folkets främsta företrädare enligt vår konstitution, har gett sitt besked om vad som är Sveriges hållning i denna fråga och gett en tydlig signal till regeringen som företräder denna kammare i de mellanstatliga förhandlingar som pågår.

Det är väl alldeles uppenbart att Sverige har företrätts av två olika uppfattningar i dessa förhandlingar – Sveriges riksdags uppfattning och regeringens, eller statsministerns, uppfattning.

Socialdemokraterna försöker här i dag på något sätt skapa ett utrymme för regeringen att hävda en annan hållning i den här typen av förhandlingsarbete än vad riksdagen har signalerat. På det sättet undergräver man, rycker undan mattan för, hela det samrådstänkande som har varit grunden för det mellanstatliga arbetet.

Göran Persson säger i samband med utfrågningarna: Det gäller att med bibehållet anseende klara balansgången i samtal med övriga som är inne i en transformationsfas som betyder att de byter åsikt. Ett bibehållet anseende – för vem? kan man fråga, för Göran Persson eller för Sveriges riksdag?

Sveriges riksdag har visat att vi inte bytt åsikt i den här frågan. Sveriges statsminister Göran Persson har också tydligt visat att han inte bytt åsikt, men han företräder den här kammaren och Sverige i förhandlingarna. Han har gjort det genom att inte hävda riksdagens uppfattning.

Jag tycker alltså att det är alldeles uppenbart att regeringen i det här fallet har gjort skäl för mycket allvarlig kritik – allvarlig också därför att det inte är bara en gång som kritik uttalas på den här punkten, utan det är andra gången som den här frågan kommer tillbaka. Frågan blir inte bättre av att den upprepas, utan det visar bara tydligare den bristande lyhördhet som Sveriges statsminister har för Sveriges riksdag. Det tycker jag att Socialdemokraterna också borde känna visst bekymmer över.

Fru talman! Jag yrkar på godkännande av utskottets anmälan.

Anf. 81 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Ja, det här var en spännande diskussion. Särskilt spännande är det att lyssna på Pär Axel Sahlberg – som alltid, men i dag av en lite annan anledning än vanligtvis.

Prot. 2003/04:122
26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av frågan om en
vald ordförande
i Europeiska rådet och
Regeringens samråd
med EU-nämnden*

Det sägs att riksdagens med bred majoritet fattade beslut enbart är baserat på ilska över hanteringen av "non-paperet". Det är spännande att Pär Axel Sahlberg kan se in i med vilka motiv vi fattar våra beslut – motiv som inte redovisats här. Helt plötsligt skulle vi ha helt andra motiv som vi helst inte vill tala öppet om. Detta är spännande men fullständigt irrelevant för den här diskussionen.

De konstitutionella invändningarna mot Göran Perssons agerande bluddrar Sahlberg bort i en diskussion om att man faktiskt måste se vad som har hänt, att Europa nu håller med Göran Persson – som om det vore en förmildrande omständighet att Göran Persson lyckats i sina försök att underminera den svenska positionen, som när den togs första gången hade stöd av regeringarna i varje annat litet land i Europa men som sakta men säkert tappat i stöd i takt med att Göran Persson drivit ett måhända framgångsrikt arbete mot riksdagens position.

Vi blev kallade för historierevisionister. Det sägs att vi har likheter med George Orwell därför att vi pekar på att det är klart att det inte spelar någon roll att det *non paper* som lämnades in från början lämnades in av den svenska regeringen. Det är ingen förmildrande omständighet att man gjorde fel redan då. Snarare borde man ha hanterat det antingen genom att, som Ingvar Svensson var inne på, dra tillbaka "non-paperet" eller också genom att åtminstone klart tydliggöra: Nej, vi hade inte stöd för den här linjen i Sveriges riksdag. Vi tycker att det här vore mycket bättre och argumenterar för det som faktiskt är den svenska positionen.

Pär Axel Sahlbergs tal i kammaren i dag har, för att travestera Pär Axel Sahlberg själv, ett mera pinsamt inslag i debatten.

Fru talman! Frågan om införandet av en vald ordförande i Europeiska rådet, en EU-president, verkar närmast ha blivit en besatthet för regeringen. Hur ska man annars tolka det skeende som varit?

Regeringen lämnar utan samråd med EU-nämnden in ett *non paper* för presentation inför rådet som innehåller förslaget om inrättandet av en EU-president. EU-nämnden underkänner hanterandet när man blivit varse vad som hänt. Det klargörs att det inte finns någon majoritet bakom regeringens linje, och en politisk upprördhet sprider sig över att det inte samråtts med EU-nämnden om "non-paperet".

Vid flera tillfällen senare kom riksdagens kammare att klargöra att också riksdagens samfälliga linje är att man inte vill ha en vald ordförande för Europeiska rådet.

Frågan om "non-paperet" och regeringens bristande samråd hamnade i konstitutionsutskottet. Vid ett förhör i KU förra året sade Göran Persson, i och för sig mäktigt överlägsen, bland annat följande: "I en slutförhandling, mina vänner, kommer det här att vara ett förslag som jag är övertygad om ligger på bordet." Samtidigt klargör han att han "fuller väl förstår att vi kommer att följa riksdagens majoritet". Detta visade sig vid en närmare granskning i år vara munväder.

I de samtalsuppteckningar som KU har tagit del av och som biläggs betänkandet framkommer att statsministern vid ett flertal tillfällen lagt ned avsevärd möda på att övertyga vännerna i kretsen av stats- och regeringschefer om förträffligheten med ett system med en vald ordförande. I bästa fall har Persson i slutet av ett samtal flikat in att riksdagen är av en annan uppfattning. Men argumentationen, tonvikten och övertygelsen har handlat om att ett presidentämbete ska inrättas inom Europeiska rådet.

Några exempel har tidigare nämnts, men låt mig ta ytterligare ett. Vid ett samtal på Harpsund den 29 och 30 juni 2003 möts Göran Persson och bland annat Finlands statsminister Matti Vanhanen och Danmarks statsminister Anders Fogh Rasmussen. Det står så här:

”Statsminister Göran Persson konstaterade att utvidgningen till 25 MS ändrade karaktären på EU:s arbete och ökade de svårigheter som både han själv och Fogh Rasmussen nyligen erfarit i ordförandeskapsrollen med att samordna unionen. Konventets förslag innebar vidare ett stärkande av både KOM och EP, och inrättandet av en vald ordförande i ER var viktigt för att upprätthålla den institutionella balansen.”

Här är alltså de nordiska stats- och regeringscheferna inbjudna till Harpsund, och statsministern passar på att lyfta frågan gentemot några – bland annat den finske statsministern som är riksdagens, Sveriges, meningsfrände i frågan. Han stärker dem inte i sin argumentation utan försöker i stället få över dem på sin egen personliga sida mot riksdagen. I utskottsförhören pekade Persson särskilt på att Vanhanen senare också hade svängt – som om det vore en förmildrande omständighet att Persson varit framgångsrik i sitt arbete med att omöjliggöra att riksdagens åsikt blir verklighet.

Fru talman! Det har tidigare talats om, och det slogs också fast vid den bedömning som utskottet gjorde förra året, att Sverige inte kan ha två linjer. Vi måste gentemot de övriga länderna vara klara och tydliga om vad som är den svenska positionen. Vid frågor som ställts till de socialdemokratiska företrädarna har det varit oklart om vad som egentligen är den svenska linjen. Men läser man samtalsuppteckningarna står det väldigt klart vilken linje som har företrätts. Det har inte varit riksdagens!

Fru talman! Svårigheten i längden till följd av det som hänt är givetvis att Sverige tappar i förtroende gentemot de andra medlemsstater som vi har att förhandla med. Om statsministerns argumentation, statsministerns linje, underkänns såväl vid konstitutionella granskningar som i beslut fattade av det svenska parlamentet kommer givetvis kretsen av stats- och regeringschefer att börja tvivla på om det som förs fram nästa gång eller gången därefter är den svenska linjen eller kanske åter en gång Göran Perssons högst personliga linje.

Vill man behålla ett förtroende i förhandlingar är det givetvis viktigt att man går på den linje som det finns en svensk position kring.

Pär Axel Sahlberg har flera gånger upprepat att vad det handlar om är huruvida de andra länderna har förstått vad som är den svenska positionen eller inte. I den diskussionen har Sahlberg gjort Göran Persson själv till någon form av sanningsvittne. Vi kan ha olika åsikter i sak om huruvida det varit förstått eller inte. Uppgifter som vi också haft vid granskningen visar att i många länder finns uppfattningen att det som lades in som Sveriges förslag också fortsatt är den svenska positionen. Men det är inte intressant. Det intressanta är om Göran Persson har drivit den linje som är den svenska. Svaret på den frågan är nej. Därför kan han inte undgå kritik.

Jag yrkar på godkännande av utskottets anmälan.

Anf. 82 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tänkte bara få tillfälle att gratulera Gustav Fridolin och Miljöpartiet – även Vänsterpartiet fastän det inte är föremål för den

Prot. 2003/04:122
26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av frågan om en
vald ordförande
i Europeiska rådet och
Regeringens samråd
med EU-nämnden*

här repliken – för att ha fått med sig de andra partierna i denna fråga. Det innebär att den här lite slutna och isolationsistiska – om vi nu ska ha med en annan ism – har vunnit gehör i Sveriges riksdag.

Jag menar att det är lite olyckligt att det nu lanseras som ett minder-värdeskomplex. Den här riksdagen har full makt att hantera den här frågan. Vi äger den. Vi kan ha vårt svenska veto när det gäller konstitutionen. Det är precis vad Gustav Fridolin vill. Därför är det här en mycket intressant och mycket märklig debatt.

Det som gjorde att jag kallade det för historierevisionism var just att man i den granskningsdebatt som vi har i år helt vill bortse ifrån att det fanns en granskningsdebatt förra året som tog sikte på *non-paper*. Den här historien finns. Jag kan inte låta bli att återge vad statsministern sade: Råder det någon osäkerhet i Europa om den svenska ståndpunkten? Definitivt inte, svarade han.

Anf. 83 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag ser att Pär Axel Sahlberg talar och jag hör ord, men jag förstår verkligen inte.

Skulle det faktum att sex partier i riksdagen konstaterat att Göran Persson drivit en annan linje än den riksdagen har fastslagit på något sätt göra riksdagen till isolationistisk och sluten? På vilket sätt har det att göra med den konstitutionella granskningen? Halkar det återigen in i en diskussion om sakfrågan, som vi borde ta i de debatter som är avsedda för den? Jag möts gärna i den diskussionen.

Jag anser det inte isolationistiskt och slutet att hävda att EU inte ska bli en stat och skaffa sig en president. Men det är som sagt en annan diskussion, som vi för när vi diskuterar de frågor som har att göra med hur vi ser på Europas framtid. Nu diskuterar vi det konstitutionella, och det handlar om att riksdagen har fastslagit, möjligtvis från olika utgångspunkter, att man inte vill att Europeiska rådet ska förse med en president. Därefter har Göran Persson fortsatt att driva linjen att EU trots allt ska förse med en president. För det kan han inte undgå kritik.

När jag lyssnar på Pär Axel Sahlberg konstaterar jag vidare att statsministern är sanningsvittne i huruvida andra länder har uppfattat den svenska positionen eller inte, och fortsatt att detta skulle vara relevant för den konstitutionella granskningen. Det relevanta är väl huruvida Sveriges statsminister har drivit den linje som är Sveriges eller icke.

Fru talman! Vi bortser inte, Pär Axel Sahlberg, från förra årets granskning. Vi kommenterar det i utskottsbetänkandet. Vi konstaterar att det faktum att Sverige lämnade in *non-paper*, som sedan saknade stöd i den svenska riksdagen, inte förmildrar det förhållandet att man fortsatte, efter det att den svenska riksdagen visat var man står, att driva en annan position.

Anf. 84 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tog bara ordet för att gratulera Gustav Fridolin till att ha fått med sig de andra partierna. Det här är den väldigt känsliga frågan. Det är intressant att höra hur Gustav Fridolin nu argumenterar. Det låter som om ordföranden i Europeiska rådet är den president för Europa som man inte vill ha. Men hela poängen med den svenska argumenteringen, den svenska debatten och granskningsdebatten förra året var frågan om

det fanns skäl att stärka det europeiska rådet för att just stärka det mellanstatliga samarbetet. Det är det vi inte kan bortse ifrån.

Jag kan förstå, och nu efter debatten förstår jag det ännu bättre, varför man tycker att man ska hålla isär själva sakfrågan. Man har ju glömt att det här är en sakfråga. Det finns ett Europa utanför fönstren här som vi får relatera till. Man vill bara använda detta för att pricka Sveriges statsminister. Jag menar att det är alldeles ovärdigt. Det är ingen konstitutionell granskning. Det finns ingen substans i den granskningen.

Det råder ingen osäkerhet i Europa om den svenska positionen. Det är det som vi ska granska. Att det sedan finns en historia som innebar att det fanns *non-paper* är ingenting som vi kan springa ifrån. Det var därför jag gisslade er för att vara historierevisionister. Detta är verkligheten. Här finns den svenska positionen. Den är fastslagen i Sveriges riksdag. Hur den slutliga positionen blir vet vi inte, men alla är klara över att här finns olika åsikter – här såväl som i resten av Europa. Det kan man inte bortse ifrån. Att Gustav skulle vilja bortse ifrån det förstår jag, fru talman, men det är inte det som debatten gäller.

Anf. 85 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Det finns olika åsikter, men det finns bara en svensk position. Jag är ledsen att behöva rätta Pär Axel Sahlberg på den punkten, men det vi har att granska är inte huruvida andra länder har uppfattat den svenska positionen. Då borde vi rimligtvis ha kallat in andra länders stats- och regeringschefer till förhör i konstitutionsutskottet och frågat dem om de har uppfattat det eller inte. Men det är inte det vi har att granska. Vi har att granska huruvida Sveriges statsminister har företrätt den svenska positionen. När vi tittar på det kan vi konstatera: Nej, det har han inte gjort. Tvärtom, han har företrätt en motsatt åsikt. Han har sökt övertyga Sveriges meningsfränder om att de ska byta åsikt till den som varit och blivit hans högst personliga.

Om någon minister har gjort ett formellt fel och begått ett misstag förtjänar denna kritik för det. Det är den socialdemokratiska ingången. Så sade Göran Magnusson i sitt inledningsanförande. Jag kan bara konstatera att det uppenbarligen inte gäller nu. Nu står inte längre bara Göran Persson naken; nu står också Pär Axel Sahlberg bildligt talat naken, för han talade om att den svenska argumentationen har handlat om att Europeiska ministerrådet behöver stärkas genom en vald ordförande. Nej, den svenska argumentationen har varit någonting helt annat. Men Göran Perssons argumentation har låtit så. Han har nämligen argumenterat mot den svenska positionen. Det är därför han förtjänar kritik.

Regeringens redovisning av statens inkomster och utgifter m.m. (avsnitt 2.1) och Senareläggning av EU-avgiften till nästa budgetår (avsnitt 2.2)

Anf. 86 BERTIL KJELLBERG (m):

Fru talman! Vi övergår nu till att diskutera mera jordnära men ack så allvarliga frågor om budgettricksande och en senareläggning av EU-avgiften.

Budgetlagen och med i den ingående budgettak har varit ett viktigt verktyg för att återge svensk offentlig ekonomi sin trovärdighet. Ett enigt konstitutionsutskott har konstaterat att regeringen vid en rad tillfällen lagt

Prot. 2003/04:122
26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av frågan om en
vald ordförande
i Europeiska rådet och
Regeringens samråd
med EU-nämnden*

*Regeringens
redovisning av
statens inkomster
och utgifter m.m. och
Senareläggning av
EU-avgiften till
nästa budgetår*

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens
redovisning av
statens inkomster
och utgifter m.m. och
Senareläggning
av EU-avgiften
till nästa budgetår*

förslag som avvikit från budgetlagen. Dessa förslag har i och för sig tillkommit på ett konstitutionellt korrekt sätt, varför vi i strikt konstitutionell mening inte kan rikta någon formell kritik mot det sätt varpå regeringen hanterat budgetlagen.

Inte desto mindre medför regeringens brist på lojalitet mot budgetlagen att förtroendet för densamma urholkas. Liksom vi förväntar oss av medborgarna att de lojalt ska följa de lagar som vi stiftar i riksdagen kan medborgarna förvänta sig att regeringen lojalt följer de lagar som den själv har varit med att tillskapa. Det kan inte vara rimligt att regeringen genom en förvisso formellt korrekt hantering skapar en rad undantag när det politiska priset blir alltför högt.

Fru talman! Jag ska nu övergå till att säga några ord i en närliggande fråga, nämligen finansministerns och regeringens åtgärd att inte betala EU-avgiften för sista uppbörden i december 2003 i tid. Man senarelade betalningen till januari 2004 för att klara budgettaket. Denna åtgärd ådrog svenska skattebetalare en onödig kostnad på 12,7 miljoner kronor.

Enligt budgetlagen är regeringen skyldig att vidta de åtgärder som krävs när det finns risk att budgettaket kommer att överskridas. Det finns dock en begränsning i regeringens hantering. Man får inte undandra sig förpliktelser som staten har enligt lag och avtal. Till och med finansministern medger att en senareläggning av EU-avgiften stred mot de förpliktelser som regeringen hade och som svenska staten hade mot EU. Regeringen har därigenom brutit mot budgetlagen. Regeringen har dessutom genom sitt förfarande ådragit svenska staten och dess skattebetalare en dröjsmålsränta på 12,7 miljoner kronor. Det är inte i överensstämmelse med budgetlagens krav på god hushållning. Genom sitt agerande har Bosse Ringholm brutit mot gällande regler och överträtt sina befogenheter. Detta är allvarligt, och vi anser att regeringen och även Bosse Ringholm förtjänar kritik för detta förfarande.

Detta är allvarligt i och för sig, men regeringens brist på respekt för gällande regler får också allvarliga konsekvenser för det allmänna rättsmedvetandet. Varför ska den företagare eller arbetstagare som i slutet av månaden har det lite kärvt snåla för att kunna betala sina skatter och avgifter till staten när staten själv bara skjuter upp sina åtaganden när det kärvar? Det kostar förvisso en slant, men sedan händer ingenting. För företagaren blir påföljden betydligt allvarligare om man underlåter att i tid betala sina skatter och avgifter.

Frågan måste inställa sig hos majoriteten: Är den metod som Bosse Ringholm lanserat att rekommendera även för medborgarna?

Anf. 87 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Vi har under denna punkt ett par ärenden att diskutera som gäller regeringens sätt att utöva finansmakten och förhålla sig till de regler och lagar vi har på området. Jag ska huvudsakligen uppehålla mig kring regeringens handläggning av EU-avgiften.

Vad är då fakta i målet? Fakta i målet är i huvudsak tre saker. För det första gjorde regeringen i november 2003 bedömningen att det fanns risk för att utgiftstaken i statsbudgeten skulle överskridas. För det andra fattade regeringen då beslutet att Sverige skulle låta bli att betala sin EU-avgift, såsom var stipulerat i december samma år, och skjuta upp betal-

ningen över årsskiftet till januari 2004. För det tredje åsamkade detta svenska staten 13 miljoner kronor i dröjsmålsränta.

Detta är vad vi vet. Detta är fakta.

Frågan är hur vi ska bedöma detta från konstitutionell utgångspunkt. En möjlighet är att titta vad det står i 1 § i budgetlagen, där det föreskrivs tydligt och klart att det är viktigt att man ägnar sig åt god hushållning med statens pengar. I förarbetena nämns att det innebär att onödiga utgifter ska undvikas.

Jag har svårt att se att det här är någonting annat än en onödig utgift, att dra på svenska staten 13 miljoner kronor i dröjsmålsränta, när det finns alternativ som inte skulle leda till att vi fick en dröjsmålsränta. Detta är knappast god hushållning med statens pengar, oavsett hur stor summan är.

Sverige är medlem av Europeiska unionen, och det innebär en internationell förpliktelse för Sverige. Det innebär att vi måste följa de regler, avtal och regelverk som finns inom ramen för EU. Det är vi skyldiga att göra – det är en del av EU-medlemskapet.

Det står visserligen i budgetlagen att regeringen är skyldig att ingripa om utgiftstaken riskerar att överskridas. Men – och här är den springande punkten – regeringen, svenska staten, får inte göra det på ett sådant sätt att det leder till brott mot avtal, lag eller internationella förpliktelser.

Finansministern har själv vid den utfrågning som vi hade med honom här i konstitutionsutskottet uttryckt det så att ”vi har avvikit från EU:s regler”. Det är finansministerns ord. Då har finansministern redan erkänt att Sverige har förbrutit sig mot EU:s regler, och det förtjänar i sig kritik.

Frågan är: Hur ska vi tolka det i förhållande till svensk lagstiftning? Jo, eftersom det står i budgetlagen att man inte får vidta åtgärder som innebär att man bryter mot avtal, mot lag eller mot internationella förpliktelser för att rädda utgiftstaket, innebär det också att regeringen genom den åtgärden har brutit mot budgetlagen. Det är svårt att komma till någon annan slutsats.

Majoriteten reflekterar inte ens över detta och för inget resonemang om förhållandet till budgetlagen. Det som vi får lära oss när vi läser majoritetens ställningstagande är egentligen rätt häpnadsväckande. Utskottets majoritet skriver någonting som jag tror kommer att gå till historien: ”Utskottet vill betona vikten av att riksdagen informeras om eventuella kostnader som kan uppstå i anledning av sådana beslut.”

Det är väldigt snällt att ge riksdagen information om när regeringen bryter mot budgetlagen. Det är väldigt tacksamt.

Det bästa vore om regeringen planerade sin ekonomiska politik och agerade på ett sådant sätt att man inte bröt mot budgetlagen, att man inte skämde ut Sverige inför våra samarbetspartner inom EU. Det borde vara det viktigaste för regeringen att göra, i stället för att säga att man ska informera riksdagen.

Följ de regler som gäller! Det måste vara beskedet från kammaren och utskottet här i dag.

Jag yrkar på den här punkten på godkännande av anmälan i reservationen.

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens
redovisning av
statens inkomster
och utgifter m.m. och
Senareläggning
av EU-avgiften
till nästa budgetår*

Anf. 88 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Senareläggning av EU-avgiften i syfte att behålla statens utgifter under utgiftstaket är ganska intressant. Skälet för den här bokföringsmässiga manipulationen skulle enligt regeringen och Bosse Ringholm vara statens trovärdighet i synnerhet inför de finansiella marknaderna.

Min mycket enkla fråga är: Hur påverkas trovärdigheten av redovisningsmässiga manipulationer? Hur påverkas trovärdigheten av att Sverige inte uppfyller sina internationella förpliktelser?

Felet, fru talman, eller trovärdighetskonflikterna, ligger förstås i att staten inte har tillräckliga budgeteringsmarginaler. Då vill man gärna slå blå dunster i ögonen på omvärlden för att visa att man tekniskt klarar utgiftstaket.

Fru talman! För ett vanligt bolag skulle revisorerna omedelbart ingripa inför ett sådant beteende. Det är de faktiska kostnaderna det handlar om. Upplupna kostnader ska bokföras på rätt år. Så är det för vanliga bolag. Men Bosse Ringholm döljer verkligheten under utgiftstaket med redovisningsmässiga manipulationer.

Anf. 89 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Nu kommer ett debattekniskt grepp i den högre skolan. Jag vill bara ta tillfället i akt att säga att jag inte yrkar på godkännande av anmälan i reservationen, vilket det eventuellt kunde ha verkat som jag gjorde i mitt anförande.

Anf. 90 MATS BERGLIND (s):

Fru talman! Är det fel att ha ordning och reda i finanserna? Ska man kritiseras för att man vill ha ordning och reda i sin ekonomi? Nej, jag tycker att varken privatpersoner, föreningskassörer eller företagare som vill ha ordning och reda i ekonomin ska kritiseras. Framför allt finns det ingen som helst anledning att ge en politisk kritik mot en finansminister som sköter sig utmärkt.

Det nya systemet med utgiftstaket har nu fungerat i sju eller åtta år. En gång, 1993, hamnade man i det läget att marginalerna blev så små att man måste vidta några åtgärder för att inte komma i ett sluttande plan i trovärdigheten mot finansmarknaden, för att det inte skulle påverka räntorna och för att det inte skulle påverka inflationen, utan att man skulle hålla sig inom utgiftstaket. Ska finansministern ha kritik för att han vidtar åtgärder?

Vi kommer ihåg finansministrar i början av 90-talet som bara lät det gå. Är det så många år sedan att det är totalt glömt vad som då hände? Har vi så kort politiskt minne? Eller är det förnekelsen hos de borgerliga partierna som skiner igenom? För min del är svaret glasklart: Man kommer ihåg. Man vill inte kännas vid det.

Då inträffade det att när Bosse Ringholm som finansminister insåg att här började marginalerna bli för små, och man ville inte riskera att utgiftstaket skulle brytas, gick man till riksdagen med nya beslut, med riksdagens godkännande. EU-avgiften var det man hade, de sista dagarna på året när prognoserna började visa om man skulle klara utgiftstaket eller inte.

Då fanns det naturligtvis olika alternativ för hur man skulle justera det. Det viktigaste var att regeringen beslutade och gav finansministern i uppdrag att komma med ett beslut för regeringens och finansernas bästa, så att utgiftstaket hölls. Man tog ekonomiskt ansvar.

Då beslutade Bosse Ringholm att avgiften till EU skulle senareläggas med tre dagar för att gå över årsskiftet. Det blev en kostnad, en straffavgift. Det är ingen som är glad över det, allra minst Bosse Ringholm. Men alternativen förskräckte. Det hade varit större kostnader, större bekymmer i framtiden, om man inte hade gjort så här.

Det blir lite patetiskt när Tobias Krantz, som inte direkt är nyansernas mästare i den politiska debatten, säger att han skämde ut Sverige. Ni kan ju titta på ratinglistor och andra bedömare var Sverige står när det gäller den ekonomiska politiken sedan Bosse och den socialdemokratiska regeringen tog över. De har bara stigit i aktning år för år och får erkännande efter erkännande.

”Skämmer ut Sverige”, säger Tobias Krantz. Annars har vi blivit kritiserade för att vara Bror Duktig i EU-sammanhang, den som ska vara först med att rätta sig efter nya lagar och paragrafer. Vi ska alltid vara bäst på att implementera nya beslut från EU och så vidare.

Det blev en försening med tre dagar, som vi i och för sig fick betala för. Skulle det skämma ut Sverige? Jag tror att Sveriges regering och finansminister Bosse Ringholm har en något högre trovärdighet än Tobias Krantz i den frågan.

Det blir lite olyckligt när man kallar det för manipulation. Det handlar inte alls om det, utan man har tagit ansvar. Man har fixat det här. Det kostade en peng extra. Alla människor tycker naturligtvis att ett antal miljoner är väldigt mycket pengar. Men det är klart, man måste se det i relation till en budget som omfattar 800–900 miljarder kronor. Det är inget eftersträvanvärt, ingenting som har skett förut. Jag känner Bosse Ringholm så pass väl att jag har en stark känsla av att det inte kommer att hända igen. Det viktiga är att han tog ansvar när det behövdes.

Anf. 91 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Mats Berglind sade att jag inte var nyansernas mästare. Jag tvekar inte att tala klarspråk när det behöver talas klarspråk. Här var det så att regeringen inte hade ordning på finanserna. Det är därför den tvingas till den här typen av manipulationer.

Visst är det så, Mats Berglind, att den åtgärd som regeringen vidtog genom att skjuta betalningen av avgiften från ett datum före årsskiftet till ett datum efter årsskiftet inte ledde till att de faktiska, reella utgifterna för staten Sverige förändrades? Jo, de förändrades genom att vi fick betala 13 miljoner i dröjsmålsränta, så våra utgifter ökade. Men de faktiska grundläggande utgifterna för Sverige förändrades inte. Det var ren manipulation som regeringen ågnade sig åt.

Det blir väldigt egendomligt. Finansministern har själv sagt i vår utfrågning att Sverige genom den åtgärd som regeringen vidtog har avvikit från EU:s regler. Det var vad finansministern själv sade.

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens
redovisning av
statens inkomster
och utgifter m.m. och
Senareläggning
av EU-avgiften
till nästa budgetår*

I budgetlagen 42 § står att regeringen ska inskrida om utgiftstaken riskerar att överträdas. Men det står också att man inte får göra det på ett sådant sätt att man bryter mot lag, avtal eller internationella förpliktelser. Sverige är medlem av EU. Det är en internationell förpliktelse. Vi har brutit mot budgetlagen.

Göran Magnusson sade tidigare att man granskar det här med öppna ögon och om det är så att socialdemokrater har brutit mot regler ska de kritiseras för det. Varför får inte finansministern kritik när han själv har erkänt att han har brutit mot EU:s regler?

Anf. 92 MATS BERGLIND (s) replik:

Fru talman! Vi är tillbaka på ruta 1: Vilket alternativ fanns det? Det är lätt för Tobias Krantz att säga: Herregud, så det har blivit.

Tobias Krantz har ju inget ansvar. Han har inte kommit med något förslag om vad alternativet var. Hans partivänner förr i tiden lät det bara gå. Så kan man också resonera. Men Bosse Ringholm och den socialdemokratiska regeringen är inte lagd åt det hållet.

Det är klart att ingen är nöjd. Det sade Bosse Ringholm öppet och ärligt: Ingen är nöjd när man måste vidta åtgärder som kortsiktigt kostar ett antal miljoner. Alternativen hade varit mångdubbelt värre, men det är ju ingenting att låtsas om.

Det brott som nu blev var en försenad medlemsavgift. För det får man en straffavgift. Sådant kanske har hänt fler – naturligtvis inte Tobias Krantz, för han är ju perfekt. Men du kanske känner någon som har varit med om det. Han tog sitt ansvar och fixade det här.

Anf. 93 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Om finansministern fixade det här eller inte återstår att se. Det är inte mitt ekonomisk-politiska alternativ som är uppe till granskning. Det är inte heller regeringens ekonomisk-politiska alternativ som är uppe till granskning. Vi skulle i och för sig kunna diskutera det långt om länge här, jag och Mats Berglind. För den som eventuellt lyssnar på debatten är det barockt ur ekonomisk-politiskt perspektiv att diskutera vad som skedde för 15 år sedan och lasta över den ekonomiska debatten, när det är ni som har haft det ekonomisk-politiska ansvaret i mer än ett decennium.

Det är inte den intressanta frågan. Det är inte heller den fråga vi granskar här. Här gäller det den konstitutionella frågan. I budgetlagen står det att man ska ingripa så att utgiftstaken inte överskrids. Det står där. Men det står att det inte får ske på ett sådant sätt att det innebär brott mot avtal, regler eller internationella förpliktelser. Finansministern har själv erkänt att man har brutit mot en internationell förpliktelse.

Varför vågar ni inte kritisera finansministern när finansministern själv indirekt erkänner att man har gjort fel? Göran Magnusson, ordförande i utskottet, har sagt att man går in med öppna ögon och om socialdemokratiska ministrar har gjort fel ska de få kritik för det. Det gäller tydligen inte längre.

Här verkar det handla om att vara regeringens generaladvokat och få det till en diskussion om den ekonomiska politiken i sin helhet. Men det handlar inte om det i detta fall. Frågan är om det är lämpligt av regeringen – om det är rimligt, om det är i enlighet med de lagar och regler som

gäller – att bryta mot EU:s regler och därmed också indirekt bryta mot budgetlagen. Kan du svara på den frågan, Mats Berglind?

Prot. 2003/04:122
26 maj

Anf. 94 MATS BERGLIND (s) replik:

Fru talman! Svar: ja. Det brottet var inte av sådan art att det bröt mot budgetlagen. Det är konstaterat. Däremot hade det fått värre konsekvenser om man hade spräckt utgiftstaket.

Jag har sagt det upprepade gånger, men det kanske behövs. Det är klart att man inte får hänvisa till historien. Men det finns någonting som heter att man ska lära av historien, Tobias Krantz, för att kunna blicka framåt och inte göra om samma misstag.

Vi vet hur det var att städa upp. Det tänker vi inte göra en gång till. Man kan tycka att en liten sak som att bryta mot det som sägs om utgiftstaket inte skulle vara av den arten att vi hamnade i samma läge som då. Det är möjligt. Men eftersom den principen är fastlagd gjorde finansministern och regeringen den bedömningen att det var bättre att göra det lilla avsteget när det gäller avgiften till EU och ta den ekonomiska extraavgiften bara för att se till att hålla ordning och reda.

Jag tycker faktiskt att det inte bara är eftersträfvansvärt att ha ordning och reda på ekonomin. Jag påstår till och med att det är en finansministers skyldighet. Eftersom han nu har skött det här under relativt många år och inte hamnat i den här situationen förr kan man inte säga att bara för att det en gång blir en liten miss skulle hela förtroendet vara borta. Det finns ingen som helst anledning, varken internationellt eller gentemot medborgarna i Sverige.

Anf. 95 BERTIL KJELLBERG (m) replik:

Fru talman! Mats Berglind säger att finansministern tog sitt ansvar. Ja, det kanske han gjorde. Men alla vi som tar vårt ansvar då och då måste göra det inom gällande regler. Jag tror att vi kan vara överens om att man genom att skjuta på avgiften bröt mot budgetlagen.

Då kan man inte undgå att ställa frågan: Är det tillåtet för andra att föra det här resonemanget? Jag träffar mängder av företagare som säger: Nu är det ebb i kassan. Checkkrediten är slut. Vad gör jag? Jag kanske kan betala leverantörerna eller de anställdas löner, men skatterna och avgifterna kan jag inte betala. Jag kanske får pengar om en vecka eller så. Ska man då rekommendera den företagaren, med finansministern som förebild, genom att säga att strunta i skatter och avgifter. Det ordnar sig nog alltid, för du tar ju ditt ansvar mot dina anställda och dina leverantörer. Är det så vi ska ha samhället så tror jag inte att det fungerar särskilt väl.

Anf. 96 MATS BERGLIND (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att man ska uppmana någon, varken finansminister, företagare eller privatperson, att hamna i en sådan ekonomisk situation att man får problem. Självklart ska man inte uppmana till detta. Det är synd att man inte får ta hjälp, för det sitter en person på läktaren som dagligen jobbar i professionen gentemot företagare och som dagligen har diskussioner med olika företagare just om hur man ska lösa det här.

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens
redovisning av
statens inkomster
och utgifter m.m. och
Senareläggning
av EU-avgiften
till nästa budgetår*

Det är klart att man kan dra över på krediter. Man kan göra vissa sådana saker. Det sker dagligen. Men det kostar en avgift. Det här kostade en avgift för Bosse Ringholm, finansministern, och för regeringen, staten – och i slutändan för oss skattebetalare, tack för hjälpen, ni som sitter här i kammaren. Men han tog som sagt ansvar. Han tog den kostnaden. Alternativen hade varit förödande.

Anf. 97 BERTIL KJELLBERG (m) replik:

Fru talman! Mats Berglind talar om att man hamnar i en sådan situation att man tvingas till sådana här nödatgärder. Det är egentligen där som kritiken är allvarlig mot Bosse Ringholm. Han försatte i november 2003 Sverige i en sådan situation att det blev nödvändigt att tumma på reglerna. Med god hushållning av landets ekonomi hade vi inte varit där i november 2003, utan vi hade haft de marginaler som hade krävts. Det är allvarligt när man tar så lätt på de förpliktelser vi har enligt budgetlagen och gentemot våra vänner ute i Europa.

Anf. 98 MATS BERGLIND (s) replik:

Fru talman! Vi hade ju en diskussion om att vi skulle försöka hålla nere debattiden. Det känns lite frustrerande att samma fråga upprepas fyra gånger och att jag ska ge fyra likadana svar. Det var inte ett brott mot budgetlagen. Det var viktigt att hålla utgiftstaket. Finansministern ansåg sig tvungen att skjuta på avgiften till EU. Det kostade några miljoner, och det ansvaret tog vi. Alternativet hade varit sämre.

Anf. 99 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Av hänsyn till debattens längd ska jag fatta mig kort. Budgetlagen är tydlig. Vi har behäftat de svenska politikerna med ansvar för budgeten och finanspolitiken med en tvångströja som säger att utgiftstaken i varje skede, i varje läge, måste skyddas och att de åtgärder som behöver vidtas för att göra detta ska vidtas. Man kan i och för sig fråga sig om det är en vettig politik. Man kan i och för sig fråga sig om det är en sund politik att behäfta politiker med den typen av tvångströjor. Men den finns där. Budgetlagen fungerar så.

För att komma till rätta med de problem som man såg möjligen skulle komma i och med att utgiftstaken möjligen skulle kunna överskridas valde finansministern att skjuta tre dagar på EU-avgiften. Det var en rimlig åtgärd. Det var en åtgärd som ligger inom ramen för regeringens befogenheter på finansmaktens område såsom det föreskrivs i regeringsformen.

Det ledde till en viss avgift för Sverige – precis på samma sätt som det kan bli avgifter för en privatperson som tvingas göra samma sak för att rädda sig ur en besvärlig situation. Den avgiften var betydligt, avsevärt, mindre än den kostnad det hade blivit om vi inte hade hållit oss inom utgiftstaken. Det var åtminstone den bedömning som man gjorde på Finansdepartementet.

Till utskottets ställningstagande fogas ändå en mening. Vi skriver: ”Utskottet vill betona vikten av att riksdagen informeras om eventuella kostnader som kan uppstå i anledning av sådana beslut.” Det är ett steg framåt. Det som är gjort ligger inom regeringens befogenheter på finansmaktens område. Men utskottet skriver nu i sitt ställningstagande att

riksdagen bör informeras om också den här typen av beslut om de kan tänkas leda till en kostnad. Det är en skärpning. Det är ett steg framåt. Som sådant förtjänar det inte att häcklas utan möjligen att applåderas av dem av riksdagens ledamöter som kanske aldrig har att själva se fram emot att ta plats i en regering.

Anf. 100 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag ska inte instämma i Gustav Fridolins anförande. Jag har bara en mycket kort fråga. Vad anser Gustav Fridolin om detta: Borde inte upplupna kostnader föras på rätt år?

Anf. 101 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Det var en spännande fråga till en person som inte tycker om den typ av tvångströjor som man nu har fäst. Hade vi inte haft en tvångströja i form av utgiftstaken, hade vi haft en friare form av möjligheter för att göra en budget, hade man inte behövt göra på det här sättet. Det är de regleringar som kommit till i djupt samförstånd med borgerligheten och Ingvar Svenssons parti som lett till att man för att hålla utgiftstaken tvingas skjuta på utgifter ibland.

Svaret på Ingvar Svenssons fråga blir på det sättet tvetydigt. Nej, egentligen borde man inte behöva göra det. Egentligen borde man kunna göra det på rätt datum. Men Ingvar Svenssons parti och andra partier har fastställt en budgetlag som säger att man ska göra på ett visst sätt, som säger att man ska ta till alla åtgärder för att se till att utgiftstaken inte bryts. Det var också vad finansministern gjorde, och det är nu vad borgerligheten vill att han ska kritiserar för.

Näringsdepartementets upphandling av ekonomisk och juridisk rådgivning (avsnitt 3.3)

Anf. 102 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Fru talman! I denna intressanta och spännande kavalkad handlar det alltså nu om Näringsdepartementets upphandling av ekonomisk och juridisk rådgivning. Här finns en anmälan som tar upp två avtal om rådgivningstjänster som har slutits av Näringsdepartementet, dels med en revisionsfirma, dels med en advokatbyrå. Frågan som ställs i anmälan och i denna granskning är om man därvid har följt 5 kap i lagen om offentlig upphandling (LOU), som man ju bör göra.

Nu är det en tekniskt lite komplicerad fråga, det här. Jag ska inte fördjupa mig för mycket i detaljerna. Jag ska dock nämna vad ett ramavtal, som det handlar om här, är. Det är enligt 5 kap i LOU: "avtal som ingås mellan en upphandlande enhet och en eller flera leverantörer i syfte att fastställa samtliga villkor för avrop som görs under en viss period". Sedan har man så kallade parallellavtal, som det finns i det här fallet. Då måste man ha en på förhand fastställd fördelningsnyckel, som det heter. Så heter det i LOU.

Så här talar NOU, Nämnden för offentlig upphandling, om offentlig upphandling. Och då är det inte vem som helst som talar utan den officiella tillsynsmyndigheten.

Prot. 2003/04:122
26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens
redovisning av
statens inkomster
och utgifter m.m. och
Senareläggning
av EU-avgiften
till nästa budgetår*

*Näringsdepartementets
upphandling av
ekonomisk och juridisk
rådgivning*

Man är där mycket bestämd på att ramavtal inte får användas som bara en lista på godkända leverantörer som man sedan plockar ifrån. Man har stöd för den kritik man riktar på flera punkter av domstolsutslag, framför allt från en kammarrätt. Det finns också en rättspraxis som man hänvisar till från andra nordiska länder. Man hänvisar också till vad EFTA:s övervakningsorgan har sagt i en fråga som gällde Norge.

Nu finns det visserligen en instans som är något mildare i sin kritik. Det är Statskontoret. Det antyder en annan uppfattning. Det säger att rättspraxis inte är så omfattande. Sedan anser det sig ändå kunna dra slutsatsen att det är någorlunda klart att man skulle kunna ha sådana parallella ramavtal utan rangordning.

Utskottets majoritet säger i sin bedömning att här står två olika uttalanden mot varandra. Det är dels Nämnden för offentlig upphandling, dels Statskontoret. Sedan anser man sig ändå kunna dra slutsatsen att den upphandling som har skett "kan anses ligga inom det tolkningsutrymme som funnits". Det anser man sig plötsligt veta.

Först säger man att det oklart och att det finns olika uppfattningar. Sedan anser man sig ändå kunna dra en slutsats som friar från väsentlig kritik. Det blir lite motsägelsefullt. Man säger också, vilket vi är överens om, att den osäkerhet som finns måste undanröjas för framtiden. Vi reserverar oss har tyckt att det är en lite klen skrivning och inte mycket till kritiska synpunkter.

Det är först och främst knappast rimligt att jämställa Nämnden för offentlig upphandling och Statskontoret i en sådan fråga. Det är Nämnden för offentlig upphandling som enligt den lag som finns om offentlig upphandling är den myndighet som har att granska de upphandlingar som har gjorts. Det borde rimligtvis väga tyngre. Vi har också domstolsutslagen som pekar åt samma håll.

Ytterligare kan man slutligen tycka att här borde Regeringskansliet, som är den formella upphandlaren, ha varit lite mer noggrann. Man bör ha känt till att det fanns ett osäkert läge. Då borde man ha satt sig in i frågorna bättre innan man gjorde någon upphandling. Det gäller inte minst med tanke på att Regeringskansliet borde vara ett föredöme i sådana frågor.

Anf. 103 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Först vill jag tacka Nils Fredrik Aurelius för en bra beskrivning av bakgrunden till detta mycket komplicerade ärende. Jag kan då bygga på med min kritik.

Nils Fredrik, jag och andra här i salen har varit med i KU även under tidigare år och tidigare mandatperioder. Vi kan konstatera att det verkligen inte är första gången som KU behandlar snåriga och kostsamma upphandlingsärenden. Det nu aktuella ärendet handlar om 10 miljoner kronor.

KU uttalade tidigare, vilket också framgår av utlåtandet som vi har som underlag för dagens debatt, en mycket skarp och detaljerad kritik mot det sätt på vilket upphandlingar har skötts. Sedan lovade Regeringskansliet naturligtvis bot och bättring. Men till vilken nytta, kan man fråga.

Även i vår åberopade näringsminister Leif Pagrotsky vid den utfrågning vi hade med honom att upphandlingarna är väldigt tekniskt och

juridiskt komplicerade och att det råder stor osäkerhet kring regelverkets tillämpning. Det har också framgått, precis som Nils Fredrik Aurelius sade. Här står uppgift mot uppgift. Är det Nämnden för offentlig upphandling eller är det Statskontoret som har rätt i sin tolkning av reglerna?

Detta är inte en ursäkt, fru talman, för en felaktig tillämpning av regelsystemet. Detta är en generell princip. Man måste klara ut vad det är för regler som gäller innan man tillämpar dem. Man får inte börja tillämpa dem och sedan sticka upp fingret i luften och se vartåt det blåser.

Man kan undra varför näringsministern när han medger att det är problem med tillämpningen av reglerna som departementschef inte ser till att oklarheterna och problemen klaras ut såsom Regeringskansliet lovat. Näringsministern har också ett ansvar som departementschef för att se till att departementets tjänstemän kan hantera upphandlingsärendena på ett korrekt sätt. Det gäller också tillämpningen av ramavtalen. Det duger inte med bara ett löfte om detta.

Har det verkligen funnits vilja och förmåga hos näringsministern att klara ut rättsläget och tillämpningen av lagen om offentlig upphandling och om ramavtalen? Jag tror inte det. Den kritik som vi reserverar framför i vårt yttrande är klart berättigad.

Fru talman! Min fromma förhoppning är att KU i fortsättningen ska slippa anmälningar mot näringsministrar för misskötta upphandlingar. Det förutsätter naturligtvis att Regeringskansliet den här gången gör verklighet av sina upprepade löften om att undanröja osäkerheten. Löften till KU måste hållas.

Anf. 104 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Vi har kommit till reservation 7, Näringsdepartementets upphandling av ekonomisk och juridisk rådgivning. När näringsministern var inför konstitutionsutskottet för utfrågning hade han en klädsamt ödmjuk inställning. Han sade att detta är svårt.

Ska vi skilja ut ett ärende från de andra ärendena och försöka inta en ödmjuk hållning vore det lämpligt att göra det just här. Detta är svårt. Som företrädare för ett av partierna som reserverar sig skulle jag vilja åtminstone försöka vara ödmjuk i den meningen att jag inte gör anspråk på att begripa detta.

Det första jag faktiskt begriper som är fakta är att regeringen ska framstå som ett föredöme och inte lägga sig i det gråa fältet utan hålla sig till det vita. Det andra jag begriper som är fakta är att Nämnden för offentlig upphandling är expertmyndigheten. Den nämnden har slagit fast att ramavtalet inte medger den typen av upphandling som Näringsdepartementet har gjort. Det tredje jag också har lyckats inhämta och förstått och som är fakta är att det var en dom i juni 2000 i kammarrätten i Sundsvall som underströk detta.

Utifrån de tre sakerna som jag i all ödmjukhet har kunnat ta till mig har jag och Kristdemokraterna ställt oss bakom inte ordet kritik, för det förekommer inte i reservationen, men däremot slutsatsen att Näringsdepartementet inte borde ha upphandlat ekonomisk och juridisk rådgivning på det sätt som nu har skett. Det skulle ha varit önskvärt med en anorlunda utveckling. Vi önskar att detta inte upprepas.

Anf. 105 PÄR AXEL SAHLBERG (s):

Fru talman! Jag tycker att detta är en bra ton att ha i den här frågan. Jag har inte gjort några detaljstudier. Under de tio år jag har varit med och granskat började det med en rätt så vildsint upphandling från Utbildningsdepartementet under Per Unckels tid. Från det till nu tycker jag nog att det har skett en viss progress. Men om den är tillräcklig kan man diskutera.

Det frågan här handlar om är tillämpningen och tolkningen och om upphandlingen av ramar kan avropas på det här sättet. Där är Nämnden för offentlig upphandling klar över att det inte går. Bedömningen från regeringens sida var att man kunde göra det. Men man säger nu att man bör titta över det och se om lagstiftningen och tillämpningen är riktig.

Jag tycker att majoritetens formulering är alldeles tillräcklig. Vi säger att det är viktigt att det fungerar. Därvidlag finns inte skilda uppfattningar. Reservanterna vill driva det något längre. Men som Tuve Skånberg sade är detta inte något av de tyngre ärendena avseende kritikfrågan. Däremot delar jag uppfattningen att det är viktigt att det fungerar väl och att regeringen gärna ska ligga i framkant, även om det är långa, stora och komplexa sammanhang att hantera.

Det här är en bra anledning för oss i konstitutionsutskottet och riksdagen att säga att vi vill se att det här är klart och att det är en bra lagstiftning och tillämpning, och den bör regeringen leva efter. Jag tycker att utskottet på den här punkten har en alldeles utsökt formulering.

Anf. 106 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Jag är visserligen mycket intresserad av historia, men jag tror att jag ska avstå från att i det här sammanhanget komma med någon historisk redogörelse för tidigare granskningar av upphandling. Jag har egentligen bara två frågor till Pär Axel Sahlberg.

Bakgrunden är den att, som Pär Axel Sahlberg sade, vi inte är riktigt nöjda med skrivningarna i utskottets ställningstagande. Frågorna är följande: Är det rimligt att sätta lika stor tilltro till vad Statskontoret säger som myndigheten, Nämnden för offentlig upphandling, gör? Är det rimligt, med tanke på att det ändå är Nämnden för offentlig upphandling som är den ska vi säga expertmyndighet som har att granska att upphandlingar går rätt till? Det var den ena frågan.

Den andra frågan är: Delar Pär Axel Sahlberg uppfattningen att Regeringskansliet bör vara ett föredöme när det gäller upphandlingar?

Anf. 107 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att viktningen av Statskontoret och nämnden är en avgörande fråga här. Jag är möjligen lite förvånad över att nämnden är så tvärsäker på att sådant här inte går att upphandla inom ramen för ett ramavtal. Det där tycker jag att det finns anledning att titta på.

Och ja: Jag tycker att regeringen ska vara ett föredöme.

Anf. 108 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Med det har Pär Axel Sahlberg svarat på de frågor jag hade tänkt ställa.

Anf. 109 BERTIL KJELLBERG (m):

Fru talman! Vi ska nu debattera frågan om regeringens hantering av utnämningmakten. Utnämningmakten ger regeringen stora möjligheter att påverka vilka som ska ta ansvar för svenskt offentligt liv. Det är en mycket grannlaga uppgift. Det är därför som regeringsformen slår fast att endast sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet ska vara styrande för vem som får en viss befattning.

Vi är alla ense om att politisk verksamhet kan vara en viktig erfarenhet när man bedömer lämpligheten hos en tilltänkt kandidat för en viss befattning. Men när vi går igenom de utnämningar som skett under de senaste åren kan man inte underlåta att fundera om inte en viss partipolitisk erfarenhet är värdefullare än andra.

Vi kan konstatera vid en granskning av de 20 viktigaste myndigheterna att av deras chefer har nio politisk bakgrund, och samtliga dessa har en socialdemokratisk bakgrund. När vi granskar ordförandena i universitets- och högskolestyrelserna kan vi konstatera att av totalt 31 ordföranden har 17 politisk bakgrund, och 13 en bakgrund inom socialdemokratien. Huvuddelen av dessa är säkert lämpliga för sina uppgifter.

Genom att så tydligt värdera en viss partipolitisk färg begränsar regeringen antalet lämpliga kandidater, och vi riskerar att få ett system av ämbetsverk som leds av personer som har fått sin befattning på grund av sina goda kontakter inom Regeringskansliet. Vi riskerar därigenom att den svenska traditionen med självständiga ämbetsverk urholkas.

Fru talman! I betänkandet kritiserar vi också det sätt på vilket regeringen bereder ärendena, eftersom regeringens förfarande gör det svårt att i efterhand granska vilka grunder som har varit förhärskande när en viss befattning har tillsatts. De kravprofiler som påstås tas fram vid varje viktigare utnämning arkiveras nämligen inte, och det gör det omöjligt för oss att i efterhand granska ärendena. Om Regeringskansliet ändrade sin praxis i den här frågan skulle möjligheten att granska utnämningsspolitiken i efterhand öka, och vår förståelse för regeringens utnämningsspolitik skulle kanske bli större. I vart fall skulle öppenheten öka, vilket alltid är till gagn för demokratin.

Slutligen yrkar jag på godkännande av anmälan i reservation 8.

Anf. 110 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Precis som Bertil Kjellberg var inne på är det så att av de personer med partipolitisk bakgrund som leder de viktigaste statliga verken är samtliga socialdemokrater. Under flera år har vi sett ambassadörsutnämningar gå till personer som under långvarig tid har visat sin lojalitet mot det socialdemokratiska partiet. Carl Tham och Margareta Winberg var ett par av de allra senaste utnämningarna.

Det där är ett stort problem. Exempelvis de två senaste ambassadörsutnämningarna har varit rätt pinsamma för Sverige. Det handlade i Carl Thams fall om det att han, efter det att han blev ambassadör, beslöt sig för att driva en helt egen utrikespolitik i Palestinafrågan och krävde att israeliska varor skulle bojkottas. Det blev pinsamt därför att Margareta Winberg uttryckte förståelse för Castroregimens Kuba.

Gransknings-
betänkande

Regeringens
förfarande vid
utnämningar till
högre statliga tjänster

Att det är pinsamt för den socialdemokratiska regeringen att de här utnämningarna sker kan nog de allra flesta leva med, men det är enormt beklagligt och trist att det blir pinsamt och besvärligt för Sverige. Det borde vi alla ta till oss och försöka ändra på.

Det är också så att av dem som har partipolitisk bakgrund som leder universitets- och högskolestyrelser är det 13 av 17 som har sin bakgrund inom socialdemokratin. Den fråga som man ställer sig är ju om det är så att socialdemokrater är så förkrossande mer kompetenta vad gäller att vara generaldirektör för de viktigaste verken, om socialdemokrater är så förkrossande mer kompetenta att vara ambassadörer i våra viktigaste länder, exempelvis Tyskland och Brasilien och om det är så att socialdemokrater är så förkrossande mer kompetenta att vara ordförande i landets universitets- och högskolestyrelser än personer med annan partipolitisk bakgrund.

Det är ju så – det står i grundlagen – att vid tillsättning av högre statliga tjänster ska endast fästas vikt vid sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet. Det är det som står i grundlagen. Den här partipolitiska fördelningen framstår ju som helt orimlig med den utgångspunkten. Det strider mot sunt förnuft och det strider mot alla rimliga sannolikhetskalkyler. Om man i stort sett slumpade bort alla posterna skulle det ändå inte bli den här fördelningen. Det här är ju en kritik som nu har växt under år efter år och som ju alltfler delar.

Riksrevisionsverkets förra generaldirektör Inga-Britt Ahlenius är skoningslös mot den utnämningsspolitik som regeringen bedriver. Hon säger så här i Dagens Industri den 23 januari i år: ”I Sverige dyker det plötsligt upp en ny generaldirektör och ingen har insyn i den processen. — — — Man utkräver inte ansvar av sina politiska vänner och man kan aldrig ställa regeringen till ansvar för en dålig utnämning.” Och visst är det så att Inga-Britt Ahlenius har rätt.

En försvarslinje, fru talman, för dem som brukar försvara Socialdemokraternas utnämningsspolitik är att det inte ska vara diskriminerande eller diskvalificerande att ha politisk bakgrund. Det är rätt. Problemet är att det är precis det som det är – om man inte har socialdemokratisk bakgrund, vill säga.

Därför är det bra att de fyra borgerliga partierna och Miljöpartiet nu har samlat sig till en kraftig kritik av regeringens utnämningsspolitik i det här betänkandet och också samlat en majoritet bakom sig i riksdagen för att kräva en utredning och en kraftig reformering av det svenska utnämningssförfarandet. Det är en av de viktigaste signaler som vi i dag kan sända från utskottet och från kammaren, och det borde vi försöka glädjas åt.

Anf. 111 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Ärendet för reservation 8, Regeringens förfarande vid utnämningar till högre statliga tjänster, är redan redogjort för på ett fylligt sätt. Jag vill bara ta upp en mening i Socialdemokraternas och Vänsterns majoritetstext på s. 153. Den lyder: ”Enligt vår mening visar inte den undersökning av utnämningarna som utskottet genomförde i samband med granskningen hösten 2003 någon tendens till politisk överkantring.”

Det har tidigare av Pär Axel Sahlberg talats om historierevisionism. Jag skulle vilja påstå att uttrycket att det inte har varit någon tendens till

politisk överkantring med förlov sagt är en viss historierevisionism. Går man igenom generaldirektörers och andra myndighetschefer politiska bakgrund, utnämningar med professors namn eller av styrelseordförande vid universitet och högskolor, ambassadörer och naturligtvis landshövdingar, som står i en klass för sig av speciella skäl, finns det inte bara en tendens till politisk överkantring, utan det är rent påvisbart att en oproportionerligt stor del är socialdemokrater. Dessa ämbeten framstår som politiska reträttposter.

För något år sedan diskuterade och debatterade vi adelsprivilegierna som alltså ligger 100–150 år tillbaka i tiden. Om man bläddrar i en statskalender från mitten på 1800-talet kan man se att det fanns ett adelsprefix före de namn som fick bärande ämbeten i staten. Det fanns adelsprefixet von före efternamnet. Nu finns det ett adelstecken, nämligen s, efter personnamnet. Detta är uppseendeväckande.

Man skulle kunna diskutera en annan möjlighet för att göra systemet helt genomskinligt. I stället för att använda förtjänst och skicklighet skulle regeringen kunna tillsätta sina ämbetsmän. Vid ett eventuellt maktskifte skulle principen *the winner takes it all* gälla, precis som i USA, och då kan vi rensa ut och slippa den här penibla diskussionen.

Fru talman! Jag yrkar på godkännande av anmälan i reservation 8.

Anf. 112 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Utnämningmakten vilar på 11 kap. 9 § i regeringsformen. Den säger att avseende ska fästas bara vid sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet. Politisk bakgrund är inte diskvalificerade så länge som förtjänst och skicklighet är grunden.

Det är en hållning som vi har haft, och vi har bejakat den. När Socialdemokraterna och Vänstern nu säger att regeringen har utövat utnämningmakten i enlighet med gällande bestämmelser ställer man sig frågan: Vet ni det? Vi som tillhör reservanterna i utskottet vet det inte.

De kravprofiler som använts som underlag och som vi i utskottet har efterfrågat för att kunna göra en bedömning finns inte att ta del av. De betraktas som minnesanteckningar enligt 2 kap. 9 § tryckfrihetsförordningen. Det finns ingen skyldighet att arkivera minnesanteckningar, och det görs inte heller. Därför tycker jag inte att det är möjligt att, med den grund som utskottet har, säga att regeringen har använt utnämningmakten i enlighet med gällande bestämmelser annat än att man har följt tryckfrihetsförordningen och att man har utnämningmakten. Vi kan inte granska den grund som ska finnas för utnämningarna, nämligen förtjänst och skicklighet.

En sak blir tydlig i utnämningarna, och det är det politiska hemvistet. Den framstår i en starkare kontrast därför att de andra frågorna inte går att granska. Däremot kan man granska det politiska hemvistet. Det är självfallet så att ett långt maktinnehav leder till att det finns många personer med socialdemokratisk historia som blir aktuella för olika utnämningar. När vi pratar om den här typen av frågor i andra sammanhang brukar vi säga att de i sig kräver en extra varsamhet för att försäkra att mångfalden blir representerad. Det borde naturligtvis gälla även här.

Den granskning som vi har gjort och som hänvisas till i utskottsmajoritetens uttalande är bara en liten del av helheten. På den grunden går det inte heller att dra någon tydlig slutsats, men man kan konstatera att det

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens
förfarande vid
utnämningar till
högre statliga tjänster*

finns en stark överrepresentation. Det handlar inte om att vi ska en proportionerlig fördelning av uppdragen. Det är inte det jag menar. Men det finns en stark socialdemokratisk kantring när det gäller dessa uppdrag. Jag vet också att vi i Centerpartiet har mer än vad vi skulle ha om man skulle se det proportionellt.

Men det viktiga i det här sammanhanget är att man verkligen försöker att anstränga sig för att säkerställa att det finns en bra grund för att hävda att utnämningar sker utifrån förtjänst och skicklighet. Det vill vi försöka uppnå. Det är också bakgrunden till den reservation som jag biträder, och jag yrkar på godkännande av anmälan i den reservationen.

Anf. 113 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Jag vill i detta sammanhang peka på två paradoxer som vi snubblat över i samband med den här granskningen. Den första är den att regeringen självfallet hävdar att man följer grundlagens mening och att man fäster avseende enbart vid förtjänst och skicklighet och möjligen andra sakliga grunder. Men samtidigt påpekade Göran Persson vid utskottsförhören att det råder en snedfördelning rent statistiskt när det gäller vissa partier, jag tror att det var Kristdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern. När det gäller landshövdingposter skulle han möjligen kolla om han skulle göra någon ändring. Om man ska fästa avseende vid förtjänst och skicklighet är det förvisso en god poäng att börja söka bland miljöpartister, men det låter som om det ryms en viss paradox här. Man pekar på att det ska finnas en särskild uppgörelse när det gäller landshövdingposterna, men risken är väl att den här paradoxen också har spridit sig till andra utnämningar.

Den andra paradoxen, om jag får använda det ordet ytterligare en gång, man möjligen snubblar över när man ska försvara det som kommit att bli majoritetsställningstagandet i utskottet är det som också Kerstin Lundgren var inne på. Hur vet man att regeringen har utövat utnämningssmakten i enlighet med gällande bestämmelser? De gällande bestämmelserna är att vid varje utnämning får avseende fästas enbart vid sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet. Om man inte kan gå in och granska enskilda utnämningar, kan man väl inte heller med säkerhet slå fast att avseende enbart fästs vid förtjänst och skicklighet? Man kan givetvis inte heller, såsom borgerligheten i en tidigare reservation som tack och lov fallit bort, hävda att det har begåtts fel. Det vet vi inte heller. Vi kan inte granska enskilda utnämningar. Vi kan inte veta om man fäst avseende vid förtjänst och skicklighet eller om man också fäst avseende vid andra grunder.

Jag nämnde att borgerligheten tidigare i utskottsarbetet hade en annan reservation. Men man landade på att ansluta sig till det som var den ingång som Miljöpartiet hade i diskussionen, nämligen att den tendens som funnits vid utnämningar har varit sådan att det kan uppstå en misstanke om att avseende fästs vid andra grunder än förtjänst och skicklighet. Bara den misstanken i sig riskerar att rubba förtroendet för regeringens oväld och vilja eller förmåga att leva upp till grundlagens föreskrifter. Detta är givetvis vad utskottet, eller senare kammaren, ska uttala i granskningen av den statliga utnämningssmakten.

Vi kan inte gå in och se om man har fäst avseende vid andra saker än förtjänst och skicklighet, men vi kan se att det funnits en tendens som gör

att det kan uppstå en misstanke, och den misstanken är i sig ett problem. Jag vill avsluta med att säga att detta problem kommer att rättas till politiskt eftersom en kammarmajoritet har begärt att riksdagens makt i utnämningsfrågor ska stärkas.

Prot. 2003/04:122
26 maj

*Gransknings-
betänkande*

Anf. 114 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag ber om ursäkt för mitt gråa hår. Det har blivit grått sedan 1991, när jag kom in här i riksdagen. Om Gustav Fridolin får leva, ha hälsan och vara kvar här, blir väl också han gråhårig. På vägen dit kommer han att upptäcka att det som sker i förhandlingarna inom de lyckta dörrarna i utskottet förblir bakom de lyckta dörrarna. Jag skulle därför vilja fråga Gustav Fridolin om han vill ha någon annan tingens ordning än att vi samtalar oss fram till ett gemensamt ställningstagande, som vi sedan står fast vid oavsett hur diskussionerna har gått i utskottet.

*Regeringens
förfarande vid
utnämningar till
högre statliga tjänster*

Anf. 115 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är spännande att diskussionen i detta forum hitintills återigen har rört sig om att de borgerliga partierna velat beskylla regeringen för att faktiskt fästa avseende vid annat än förtjänst och skicklighet i utnämningsfrågor. Det är ett problem eftersom den linje som reservationen företräder är att tendensen vid utnämningar kan skapa misstanke om att man fäster avseende vid annat. Det är inte en hårdare skrivning än så och bör inte vara det eftersom vi inte kan granska detta noggrant.

I reservationen finns också ett stycke där vi kräver att man på ett tydligare sätt ska kunna granska enskilda utnämningar. Jag tycker att det är positivt.

Det har också träffats en politisk överenskommelse av en majoritet bestående av Tuve Skånbergs parti, mitt eget parti och tre andra riksdagspartier som kommer att stärka riksdagens makt i utnämningsfrågor. Det kommer att ytterligare hjälpa till att lösa den här problematiken.

Den verkliga märkligheten är dock – och det bör man hålla fast vid – att en majoritet i utskottet, om också förhoppningsvis inte senare i kammaren i dag, helt vill friskriva regeringen här och tycker sig kunna påvisa att regeringen inte har fäst avseende vid annat än förtjänst och skicklighet. Detta är märkligt utifrån det ringa granskningsunderlag som vi har.

Anf. 116 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag har den smärtsamma vägen lärt mig varför vi har två öron och en mun. Det handlar lite grann om balansen mellan vad man säger och vad man lyssnar till. Jag skulle i all kamratlighet och välmening vilja göra Gustav Fridolin uppmärksam på att det finns en överenskommelse om att det som vi jobbar med och de diskussioner som vi har i utskottet hör till utskottet till dess att vi fått ett gemensamt ställningstagande, som vi sedan redovisar.

Jag skulle med förlov sagt vilja peka på att det kan vara till fördel för Gustav Fridolins framtida förtroendebyggande och så vidare, om han håller sig till den enkla regeln att innan någonting är justerat diskuterar man det inte och efter att det är justerat är det det gemensamma ställningstagande som man står fast vid. Det är ett enkelt och kamratligt tips för framtiden.

Anf. 117 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Det hade underlättat möjligheterna att stå för ett gemensamt ställningstagande om diskussionen hitintills inte återigen hade utvecklats så att borgerligheten velat beskylla regeringen för saker och ting som den inte har grund att beskylla den för. Det vi har grund för att säga är att tendensen vid utnämningar skapar en misstanke om att man möjligen fäster avseende vid annat än förtjänst och skicklighet. Det är illa nog, och det riskerar att urgröpa regeringens förtroende och tilltron till regeringens vilja att följa grundlagens mening. Det är illa nog, och det är det vi uttalar i reservationen.

Anf. 118 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! En kammardebatt brukar oftast gå till så att majoriteten och minoriteten diskuterar med varandra. Vi har nu en omfattande debatt, och fyra minuter av dyrbar debattid har gått åt till försök att reda ut hur förhållandet är inom det som eventuellt ska bli en majoritet i kammaren på den här punkten. Möjligen kan det också öppna ett intressant perspektiv för omröstningen, för enigheten tycks ju i praktiken inte vara så stor.

Låt mig dessutom säga att jag nu har förbrukat 30 sekunder av de 4 minuter som jag har till förfogande för att replikera på 22 minuters kانونad kring den här frågan med en reservation, där fem partier har tvingat sig upp i talarstolen för att argumentera för precis samma sak. Jag är inte så hemskt bekymrad över detta just i utnämningsfrågan. Det är ju inte så att Tobias Krantz i utnämningsfrågan har upfunnit några nya formuleringar av den borgerliga ståndpunkten utan det handlar om upprepanden av det som Anders Björck har dikterat i konstitutionsutskottet under en lång följd av år – jag höll på att säga ända tills han själv blev landshövding. Men bortsett från det är det ju i Anders Björcks lära som Tobias Krantz går när det gäller utnämningsfrågan.

Jag vill börja med att säga att proportionaliteten är ett intressant perspektiv. Kerstin Lundgren var nöjd med bristen på proportionalitet eftersom Centerpartiet uppenbarligen är överrepresenterat. Men låt mig också säga att regeringsformen inte förutsätter någon proportionalitet mellan de politiska partierna. Den förutsätter bara att man inte tar andra hänsyn än förtjänst och skicklighet vid utnämningstillfället. Det är ju precis det som man gör.

Det som man då kan granska i konstitutionsutskottet är väl det som är den legalistiska grunden, nämligen regeringsformen. Det som man nu försöker föra in i den här debatten är att man i efterhand ska granska ansökningshandlingar eller andra dokument som finns kring en utnämnd generaldirektör. Sedan ska vi säga: Ja, det är nog kanske ändå så att någonting annat har spelat roll. Och "någonting annat" kan ju dessutom vara något annat än politiska hänsynstaganden.

Jag undrar hur stort urvalet av kandidater till generaldirektörsposter och andra statliga befattningar blir om konstitutionsutskottet ett eller annat år senare ska diskutera om utnämningen verkligen gjorts enbart på grundval av förtjänst och skicklighet. Jag tycker att man kanske har anledning att fundera över vad man egentligen säger ska äga rum på det här området.

Låt mig dessutom uppmärksamma flera talare på att det när man läser utskottets betänkande framgår att styrelser av olika slag, bland annat uni-

versitetsstyrelser och högskolestyrelser, inte omfattas av regeringsformens stadgande om förtjänst och skicklighet. Statsvetare kan naturligtvis känna till sådant där, men jag kan hänvisa till Holmberg, Stjernquist, Petrén och Ragnemalm, som 1980 konstaterade att det förhåller sig på det sättet att statliga styrelser inte omfattas av det här kravet utan att det är verken som det i första hand rör sig om.

Fru talman! Låt mig använda mina sista 13 sekunder till att säga någonting om tanken på att riksdagen ska ha ett avgörande inflytande på utnämningarna. Man kan ju fundera på att regeringen har ett avgörande ansvar för vad som sker i de statliga verken, som är organ underställda regeringen. Regeringen skulle alltså inte kunna bestämma vem som ska vara chef i ett sådant regeringen underställt verk utan det skulle riksdagen göra. Är det så troligt att det kommer att förbättra hela saken och att de partipolitiska inslagen i utnämningssamtalen kommer att bli mindre, om vi som partipolitiker ska ägna oss åt den frågan? Jag sätter starkt i fråga klokskapen i att förse regeringen med generaldirektörer som regeringen kanske inte ens är riktigt intresserad av, men det är väl det som ligger i själva tanken på att hävda riksdagens makt över allting annat.

Anf. 119 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Det är lika illa, Göran Magnusson, oavsett om det är en socialdemokrat, centerpartist, moderat, vänsterpartist eller vad för "partist" det nu än vara månne som tillsätts utan att vi kan säkerställa att det sker på de grunder som regeringsformen anger. Det var det som jag försökte säga.

Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi från den här kammaren hävdar regeringsformens signaler vad gäller utnämningmakten, en makt som regeringen har och som är mycket kraftfull. Det är viktigt att det inte ges en bild av att det är den politiska färgen på hatten som avgör om någon får ett uppdrag eller inte. Det är viktigt att hävda de statliga verkens självständighet.

När man lyssnar till Göran Magnusson så låter det nästan som om de statliga myndigheterna är regeringens eget fögderi. Men även här finns det en tydlig signal om hur de ska styras. De ska inte styras genom att man kommer överens på partimötena, utan också de ska styras enligt helt andra riktlinjer. Det är det som är så viktigt, för annars urholkar man myndigheternas självständighet – någonting som vi kan se exempel på.

Anf. 120 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Det är väl bra, Kerstin Lundgren, att vi är överens om att regeringsformens regler ska gälla. Det behöver vi inte hålla på att diskutera. Det Kerstin Lundgren vill är att i efterhand kunna kontrollera och klarlägga att inte någon utnämning har skett med hänsynstagande till politiska eller andra förhållanden. Jag tror inte riktigt att man kan göra det. Och jag undrar, Kerstin Lundgren: Är inte de statliga verken underställda regeringen?

Anf. 121 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Är det inte ett bekymmer, Göran Magnusson, att inte kunna veta att det är regeringsformens ordning som gäller i utnämnings-

makten? Är det inte ett bekymmer att vi som konstitutionsutskott och den här kammaren inte kan granska att det är de grunder som så tydligt anges för utnämningmakten som faktiskt gäller? Det skulle jag uppleva som ett bekymmer om jag befann mig i Göran Magnussons position.

När det gäller frågan om myndigheterna så är det som Göran Magnusson säger, men det finns också klara spelregler. Det är det som är så viktigt om vi ska ha kvar de oberoende självständiga myndigheterna som styrs tydligt med regleringsbrev och inte på partimöten, och som är möjliga att granska också för denna kammare, om vi vill göra det. Så länge vi behåller detta är det därför som det är så viktigt att inte misstänkliggöra att det är den politiska färgen på hatten som går före andra skäl.

Anf. 122 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Det vore intressant om Kerstin Lundgren kunde peka ut dem med de här hattarna, så att vi finge en mer substantiell diskussion. Det är ju bara allmänna misstänkliggöranden som Kerstin Lundgren ägnar sig åt.

De statliga myndigheternas uppgift är att verkställa riksdagens majoritetsbeslut och att tillämpa den lag i enskilda fall som myndigheten har att göra. Det är deras uppgift, och inte att vara självständiga och leva något annat liv än det som riksdagen har gett pengar till och skapat lagstiftning för. De är regeringens verkställande organ för de olika områdena. Det är enbart i frågan om myndighetsutövningen, alltså beslut i förhållande till enskilda, som regeringen inte får lägga sig i. Då ska lagen gälla. Jag ska inte säga att det är löjligt – men det är i all fall dumt att försöka inbilla någon att det skulle finnas ett antal generaldirektörer som seglar omkring i egen sjö i egen båt. De ska verkställa riksdagens beslut, och det är regeringen som har ansvaret för det. Om vi ska kunna kräva ut ansvar av regeringen för olika insatser så är det rimligt att regeringen får skaffa det folk och den personal som regeringen anser är bäst skickad att klara detta inom ramen för regeringsformen.

Jag har väldigt svårt att förstå hur det skulle bli bättre om justitieutskottet skulle börja votera om vilka som ska få bli domare. Det är ju det som ligger i tillkännagivandet om att riksdagen ska involveras i hela utnämningmakten. Ja, det går att skaka på huvudet – men ni har ju till och med föreslagit detta i en utredning! Det är ingenting nytt.

Vi ser från televisionen i Amerika hur de olika utskotten där sitter och voterar och diskuterar vilka som ska få vara med och vilka som inte ska få vara med.

Anf. 123 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Till att börja med vill jag säga att vi inte har föreslagit att någon annan än regeringen ska ha den slutgiltiga utnämningmakten. Vi vill att frågan ska utredas. Ett av förslagen skulle kunna vara en förslagsnämnd som tittar på det här och gör att det blir mer genomskinligt.

Göran Magnusson antyder att det kan bli få kandidater om tillsättningen granskas. Då vill han ju införa en annan princip än för alla andra tillsättningar på tunga befattningar. Det är självklart att det som tål att granskas ska granskas.

Något som också är intressant – och det är det som jag vill uppehålla mig vid – är hans betoning av att verksstyrelserna är regeringens fria

skön. Han har egentligen ingenting emot att 13 av 17 politiskt tillsatta i högskolestyrelserna är av socialdemokratiskt snitt. Det är en del av maktutövningen. Jag skulle gärna vilja att Göran Magnusson något kommenterar detta.

Prot. 2003/04:122
26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens
förfarande vid
utnämningar till
högre statliga tjänster*

Anf. 124 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Det var möjligen så att jag föll in i de allmänna legalistiska resonemangen och försökte tala om att reglerna inte behandlar styrelser inom de statliga verksamheterna. Det är möjligt att detta inte passade in riktigt, för det är ju just i högskole- och universitetsstyrelser man kan peka på att det finns ett stort antal socialdemokrater. Det hindrar ju inte att de leds på ett skickligt sätt. Det är det ingen som har ifrågasatt, utan i detta ligger tanken på en proportionalitet inbyggd. Den tycker jag att man ska bestämma sig för att vara försiktig med i sammanhanget.

Om man har ett antal kandidater som generaldirektörer eller om man har en och vederbörande ska kalfatras, eller vad man nu ska kalla det för, i något utskott här så kan jag tänka mig att det inte är alldeles entusiastiskt för dem som kommer i fråga, Tuve Skånberg.

När det gäller domstolarna så finns det ju redan i dag en tjänsteförslagsnämnd – inte för de allra högsta domarna men för domstolar i olika sammanhang. Det är väl inte så förfärligt mycket som egentligen kan vinnas.

Själva utgångspunkten för kritiken är att man misstänker – eller i varje fall tycker att det är klokt, riktigt och taktiskt att tala om att det kan finnas en misstanke – att det sker felaktiga utnämningar i den meningen att annat än förtjänst och skicklighet tas till vara. Det ska man råda bot på genom att koppla in en stor politisk process.

Jag tycker att det vore klokt att tänka igenom hela systemet och vad det är som man egentligen vill åstadkomma med de här frågorna.

Anf. 125 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Göran Magnusson tog inte upp min lilla tanke om att det möjligen skulle kunna vara så att adelsprefixet von har hamnat efter efternamnet och blivit till ett s. Det är ju annars en ruggig misstanke och en ruggig utveckling att det här med ståndsprivilegier finns i alla kulturer. De kan bara se lite olika ut. Om det är på det viset att vi har ståndsprivilegier, vare sig det handlar om maoismens olika antal fickor på uniformerna eller om det handlar om att få bekläda ämbeten i Sverige i dag så inträder samma psykologiska mekanism av att försvara dem.

Jag är ledsen, men jag får intrycket av att försvaret som Göran Magnusson och Socialdemokraterna lägger upp går ut på att försvara status quo och inte vilja göra systemet genomskinligt. Det gör mig ännu mer orolig.

Anf. 126 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Genomskinligt, säger Tuve Skånberg – ja, det hela är ju offentligt! Utnämningarna och resonemangen om dem är offentliga. Vi granskar dem på en generell grund. Det är väl inte någon brist på genomskinlighet i det avseendet.

Om man sedan vill gå in från riksdagens sida och sätta sig tillsammans med regeringen och sköta rekryteringsprocessen – säg det då! Säg

att ni inte vill att regeringen ska ha det avgörande inflytandet utan att det är genom arbetet i riksdagen som myndighetschefer och andra ska rekryteras. Det är ju den uppfattning som man har i det tillkännagivande som finns om utnämningsfrågorna. Jag tycker att det i och för sig är en hedervärd ståndpunkt, fast den är felaktig enligt mitt sätt att se och med tanke på det sätt som Sveriges offentliga liv är organiserat och konstruerat. Jag har väldigt svårt att förstå att det skulle finnas stora förtjänster att vinna på detta.

President Reagan ansågs ha utnämnt domare i högsta domstolen så att hans uppfattning om en rad olika samhällsområden skulle vara garanterad under lång, lång tid efter det att han hade avgått. Domarna i högsta domstolen i USA sitter ju i evärdelig tid, eller åtminstone under sin egen livstid. Därmed sker det långsamma förändringar. Jag är inte säker på att detta är ett eftersträvarsvårt system – inte för Sverige i varje fall.

Anf. 127 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Göran Magnusson försöker framställa det som att jag ikläder mig något slags originell roll i kritiken av utnämningmakten. Så är det förstås inte. Skälet till att jag och många andra för fram denna kritik är att samma problem uppkommer år efter år. Det är samma besvärande tendenser till överrepresentation för socialdemokrater när det gäller generaldirektörsposter, ambassadörsposter och nu senast styrelseordförandeposterna. Det är därför vi har den här diskussionen.

Göran Magnusson gjorde ett intressant inlägg om universitets- och högskolestyrelsernas ordförande. En av de huvudsakliga kritikpunkterna inför denna reform var att också ordförandena i universitets- och högskolestyrelserna skulle utses på politisk väg. Det var många akademiker – inte bara de politiska partierna här i riksdagen – som befarade att det skulle bli en ökad politisering.

Jag kan inte tolka Göran Magnussons inlägg på annat sätt än att det är helt okej att man använder styrelseordförandeposterna vid universitets- och högskolestyrelser för att öka politiseringen och den politiska styrningen av universitet och högskolor. Det är kanske till och med eftersträvarsvårt.

Göran Magnusson säger att de statliga verken inte är självständiga. Men tanken med den svenska förvaltningsmodellen är ju att vi har en regering och statliga myndigheter. De statliga myndigheterna ska naturligtvis följa de direktiv och regler som gäller, men de ska inte ta några politiska eller andra ovidkommande hänsyn när de tolkar lagar eller utövar myndighetsutövning mot enskild. Det är det som är tanken. Det är därför som vi inte har något system med politiska tillsättningar. Vill Göran Magnusson ändra på det systemet? Så lät det i alla fall när han uttalade sig här.

Min fråga är alltså: Vill Göran Magnusson ändra på systemet med självständiga myndigheter och ämbetsverk? Det vore i så fall en väldigt stor nyhet.

Anf. 128 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Nej, jag vill inte ändra på det. Jag tycker att vi har ett alldeles utomordentligt system. Men vad jag har opponerat mig emot – inte bara nu, utan också tidigare – är resonemanget om att myndigheterna är

självständiga. Självtändiga i förhållande till vem? Vem finansierar myndigheterna? Vem bestämmer vad de ska syssla med? Som också Tobias Krantz säger – och vi är tydligen eniga på den punkten – är det vid myndighetsutövning mot enskild som regeringen inte får lägga sig i. I övrigt skickar regeringen regleringsbrev till myndigheterna och talar om vilken inriktning de ska ha och vilka aktiviteter de ska ägna sig åt. Det är ett bra system.

Utskottet gjorde en undersökning om utnämningsfrågorna vid höstgranskningen, och där var vi ju eniga i våra slutsatser. Vi redovisade en viss statistik och försökte att identifiera personer med politiskt hemvist – det vill säga de som vi kunde identifiera eftersom det är ett annat problem. Det är bara de som öppet säger att de är av den ena eller den andra politiska kulturen som vi vet någonting om.

Det kan ju finnas misstänkta figurer i denna utnämningsflora som skulle kunna kategoriseras åt det ena eller det andra hållet, men som vi inte vet någonting om. Och det är väl naturligt eftersom det är förtjänst och skicklighet som gäller, så det är inget konstigt med det. Jag förstår inte riktigt hur vi kunde vara eniga i höstas och så plötsligt kraftigt delat oss i utnämningsfrågorna.

Sedan säger Tobias Krantz att det är en överrepresentation av socialdemokrater. Hur vet han det? Och när upphör den att vara en överrepresentation? Ska vi kicka i väg fem eller sju generaldirektörer och i stället utnämna några folktoparter? Hur vill Tobias Krantz definiera detta?

Tobias Krantz är ju vetenskapsman och borde väl kunna reda ut det här på de två minuter som han har till sitt förfogande.

Anf. 129 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Vetenskapsmäns och akademikers främsta meriter är kanske inte att tala kort. De brukar tala långt, men jag ska försöka att tillmötesgå Göran Magnusson.

Jag är glad över att vi är överens om att det nuvarande systemet ska behållas. Vi ska ha självständiga myndigheter som självständigt tolkar de lagar och bestämmelser som vi gemensamt har kommit fram till. Det tycker jag är utmärkt, det var ett bra besked.

Vid den höstgranskning som vi gjorde var vi eniga om bakgrundsbeskrivningen och de uppgifter som kansliet hade tagit fram, men vi var aldrig eniga om hur dessa siffror skulle tolkas. Göran Magnusson tyckte naturligtvis att siffrorna talade för hans ståndpunkt, och jag tyckte att de visade att det fanns en överrepresentation för socialdemokrater.

Göran Magnusson frågade hur vi ska avgöra detta med överrepresentation. Ska vi kicka socialdemokrater för att det ska bli en rättvis representation? Poängen med mitt resonemang är ju att man vid utnämningar enbart ska fästa avseende vid sakliga grunder.

13 av 17 styrelseordförande har partipolitisk bakgrund och är socialdemokrater. Tror du att människor tycker att det är rimligt att det nästan bara är socialdemokrater som är kompetenta att vara styrelseordförande? Det är ju den frågan vi ställer, och det är därför som vi vill ha klargöranden.

När vi försöker att peka på de stora, övergripande mönstren säger Göran Magnusson att vi bara kommer med allmänt svepande beskrivningar. När vi sedan går in på enskilda fall, ja, då är det också fel. Men tanken

med bestämmelserna i reformen är väl att man ska kunna granska om de följs. Kan det möjligen finnas en teoretisk möjlighet att regeringen i något enskilt fall har gjort fel? Eller är det så att regeringen alltid har gjort rätt när den har utnämnt högre statliga chefer?

Anf. 130 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Tobias Krantz tog upp ordförandena i universitets- och högskolestyrelser och sade att den akademiska världen hade blivit, inte skräckslagen men i alla fall bekymrad över att det blev en partipolitisering när det infördes ett annat utnämningsförfarande av ordförandena. Det är möjligt att det blev ett inflöde av någonting annat i den akademiska världen, kanske en mindre akademisering av den akademiska världen. Jag är inte alldeles övertygad om att det var fel, sett från allmänna utgångspunkter.

Det som konstitutionsutskottet kan granska är det som står i regeringsformen om förtjänst och skicklighet och de områden av utnämningar som berörs av detta. Universitets- och högskolestyrelserna ligger inte inom ramen för stadgandet om förtjänst och skicklighet i regeringsformen. Då kan man snabbt dra slutsatsen att man i det fallet kan göra hursomhelst. Det kan man naturligtvis inte göra, men konstitutionsutskottet har inte utifrån några legalistiska utgångspunkter granskat frågan om utseendet av ordförande i de olika högskolestyrelserna.

Det är en fråga som vi möjligen kan ta till oss på något sätt och granska utifrån något annat stadgande, men vi har i varje fall inte gjort det hittills. Därför är det också lite svårt att diskutera just den frågan. Men den viktiga upptäckten är väl att regeringsformen inte gäller för statliga styrelser. Det är kanske ett gott utbyte av den här debatten.

Anf. 131 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Det här är ju en favorit i repris, men jag ska försöka att undvika att reprisera det som redan har sagts.

Först vill jag säga följande. Jag tycker att det är oerhört viktigt att utnämningssmakten granskas noga. För varje regering och för varje majoritet finns det risk att utnämningar används som belöningssystem eller möjligtvis som ett sätt att bli av med störande element i egna eller andra partier. Därför ska utnämningarna granskas ordentligt.

Vad har vi då kommit fram till? Kerstin Lundgren frågar: "Vet ni" – alltså vi i majoriteten – "att utnämningarna har gjorts i enlighet med gällande bestämmelser, i enlighet med regeringsformen?" Ja, det är ju en kunskapsteoretisk fråga som är ganska så intrikat. Ska man vara noga måste man ju svara nej på den frågan, i alla fall om det ställs absoluta krav på kunskap.

Vi vet inte heller om Göran Persson är frimurare och utdelar tjänster enbart till sina ordensbröder, och det finns mer sådana exempel som man kan hitta på. Men det är inte så vi hanterar kunskapsbegreppet i dessa sammanhang, utan det viktiga är ju: Har granskningen lett fram till sådana uppgifter som ger oss anledning att kritisera regeringen när det gäller utnämningssmakten? Min och majoritetens bedömning är att det inte finns något i materialet som rättfärdigar en sådan kritik. En stor poäng har gjorts av fallet med de 13 av 17 högskolestyrelseordförandena som skulle vara socialdemokrater. Tobias Krantz, var det väl, sade att det var statist-

iskt osannolikt att det skulle vara på det sättet. Jag är inte matematiker, men jag är ganska säker på att det inte alls är statistiskt osannolikt. Det är en missuppfattning att slumpmässig fördelning innebär jämn och likformig fördelning. Det är en oerhörd mängd poster som på olika sätt besätts av regeringen, dessutom under lång tid. Slumpen och sannolikheten talar för att det blir ansamlingar av både det ena och det andra i det här materialet. Gör man sedan bara rätt utsnitt av detta stora material kan man naturligtvis hitta sådana där det är en stor övervikt av socialdemokrater, och man kan också hitta andra utsnitt av materialet, gjorda tidsmässigt eller på annat sätt, där det kanske är en stor övervikt av folkpartister, moderater och så vidare. Det statistiska argumentet är alltså inte så övertygande i det här fallet.

Som Magnusson redan har påpekat gäller ju inte heller 11 kap. 9 § regeringsformen högskolestyrelserna. Sedan kan man ha en diskussion om ifall man bör politisera dem eller inte, men det är en annan diskussion.

Slutligen skulle jag vilja säga, lite grann på förekommen anledning, att jag inte tror att det är så bra om vi diskuterar och recenserar enskilda statstjänstemän här i kammaren. Även om det skulle röra personer som tidigare haft offentliga uppdrag och därmed sannolikt har vant sig vid en viss offentlig uppmärksamhet och kritik tror jag inte att det är riktigt den personalpolitik vi som trots allt är företrädare för staten, om än inte den utnämmande delen av staten, bör ägna oss åt.

Jag tror heller inte att det är någon framgångsväg att i ökad utsträckning börja gå in på de enskilda tillsättningsärendena. Magnusson var också inne på det. Då är vi nämligen återigen – nu är jag tillbaka vid mitt inledningsanförande från i morse – inne på ett område där riksdagen börjar kliva över på det som är regeringens område, nämligen de enskilda tillsättningsbesluten. Jag tror precis som Magnusson: För att ansvarsutkrävandet ska fungera på ett riktigt sätt bör man hålla isär våra olika uppgifter, och i den verkställande och exekutiva roll som regeringen har måste rimligen också ligga utnämningmakten, även i dess enskildheter. Sedan ska vi granska hur detta hanteras på ett generellt plan. Det är det vi håller på med, och det är en viktig granskning. Men att titta närmare på de enskilda tillsättningsgarna tror jag som sagt inte är rätt väg att gå.

Statsråds uttalanden angående den svenska räntenivån (avsnitt 5.1)

Anf. 132 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Fru talman! De statsråd som har uttalat sig om den svenska räntan är närmare bestämt statsministern och näringsministern, och de har gjort det flera gånger.

Då kan man fråga sig: Var detta samordnat? Nej, svarar statsministern på en fråga, det var det inte. Har ni talat om det i regeringen? Nej, säger statsministern, utom möjligen i kaffekön.

Hursomhelst var det väldigt många uttalanden som gjordes, och de framgår av utskottets handlingar.

Här finns en bakgrund som är viktig konstitutionellt, nämligen det instruktionsförbud som finns i 9 kap. 13 § regeringsformen. Detta instruktionsförbud – en statsminister, till exempel, får inte ge instruktion i en penningfråga, om reporäntan eller något annat, till Riksbanken, och Riks-

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens
förfarande vid
utnämningar till
högre statliga tjänster*

*Statsråds uttalanden
angående den svenska
räntenivån*

banken får inte ta emot instruktion – är viktigt för att värna Riksbankens självständighet som vi har beslutat om här i riksdagen.

Då kan man fråga sig: Får inte till exempel en statsminister uttala sig om hur han tycker att räntan skulle vara? Vore det inte en demokratisk förlust om han inte fick säga någonting? Tja, det beror nog lite på hur han uttalar sig, hur ofta han gör det och på vilket sätt. Börjar det framstå som ett slags kampanj för att få den självständiga Riksbanken att agera på ett visst sätt är det naturligtvis inte riktigt bra.

När statsministern själv får frågan vad han har sysslat med då han gjort dessa uttalanden säger han att det har varit en diskussion. Han använder också, ordagrant, begrepp som ”debatt” och ”utbyte av synpunkter”.

Använder man begreppet ”utbyte av synpunkter” för att karaktärisera statsministerns upprepade krav att den självständiga Riksbanken ska sänka räntan har man en lite egen definition av vad utbyte av synpunkter är. Jag föreställer mig att utbyte av synpunkter innebär att det är mer än en person som talar, men statsministerns version – vilken ju passar bra ihop med statsministerns person i övrigt – är att det är enbart han som talar för Riksbanken. Han utbyter sina synpunkter, så att säga.

Frågan är nämligen: Vad ska Riksbanken svara på krav på sänkt ränta? När han får den frågan vid vår utfrågning svarar statsministern: De ska väl hålla tal som de brukar. Det är inte speciellt klagande.

Det är uppenbart att riksbankschefen Heikensten när han utfrågades av oss före statsministern var klart bekymrad över dessa uttalanden, även om han inte var så lycklig över att behöva komma till konstitutionsutskottet. Han nämnde bland annat ett amerikanskt exempel där den dåvarande presidenten Clinton fick det goda rådet att inte uttala sig om Federal Reserves räntepolitik, vilket han sedan följde. Detta kan nämligen missbrukas. Eller rättare sagt: Det kan leda till att det händer saker på de finansiella marknaderna som man inte vet vart de leder. Detta nämnde alltså Heikensten – med tydlig adress, indirekt.

Han nämnde också att det onekligen var, och kanske alltid har varit, en viss ensidighet i de här statsrådets uttalanden: Det är när det handlar om att räntan ska sänkas som statsråd börjar uttala sig. Man hör dem aldrig tala om att räntan ska höjas, sade han.

Allt detta visar väl hur orimligt det är att statsråden på det här direkta sättet kräver det ena eller det andra av den självständiga och i rimlig mening fristående Riksbanken.

Som Heikensten också påpekade kan sådana här uttalanden, särskilt om det skulle vara besvärliga tider, göra mycket stor skada och påverka åtskilligt. I dag kanske de inte har så stor betydelse. Möjligen ledde de till att Riksbanken uppsköt en räntesänkning som annars kunde ha kommit tidigare; det kan vi inte riktigt bedöma.

Sammanfattningsvis tycker vi att utskottets skrivning är för mild. Det står exempelvis ingenting om mångfalden av uttalanden. Statsministern har, tycker jag – och det är det som är lite oroande och ligger bakom den här frågan – inte visat någon riktig insikt i att en självständig riksbank bör få vara i fred för krav på exempelvis sänkt ränta.

Anf. 133 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! I reservation 9 under avsnitt 5.1, Statsråds uttalanden angående den svenska räntenivån, är vi i utskottet överens om att det finns två ytterlägen. Det ena fallet är att statsministern och ministrarna i övrigt talar i fel tid, talar för mycket och lägger sig i för mycket. Det andra ytterläget är att det skulle uttalas ett förbud att uttala sig.

De här två ytterlägena vill vi undvika. Vi uppfattade också att statsministern vid granskningen sade att dessa ytterlägen inte är någonting att hamna i utan att det är fråga om att hamna i mellanläget där man gör den goda bedömningen att man kan delta i ett samtal och tillföra någonting.

Det vi ytterst har att hantera här är alltså en bedömningsfråga. Ingen förnekar att statsråd i allmänhet och statsministern i synnerhet har rätt att uttala sig, men frågan är om man går över gränsen till att det blir i fel tid eller för mycket.

I redovisningen av utfrågningarna, del 3 av betänkandet, säger riksbankschefen Lars Heikensten på s. 10 att det finns ett mönster hos statsrådets uttalanden, även om det inte bara handlar om frekvensen. Därför säger vi i reservationen: "Behovet av hänsynstagande är särskilt angeläget när flera statsråd vill göra uttalanden om räntesatsen." Det handlar alltså om när man går utöver vad som är rimligt.

Vi reser vanter menar att statsråden – alltså statsministern och näringsministern – här har närmat sig den gräns, och kanske till och med gått över den, där deras uttalanden inte längre är konstruktiva utan kanske rentav är kontraproduktiva och får motsatt verkan mot vad de önskade. Vi vill påtala att detta är olämpligt.

Anf. 134 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Bakgrunden till den här granskningen är bland annat en anmälan från Lena Ek som gällde ett av de uttalanden som statsministern gjorde. Jag är glad att vi i utskottet kunde enas om att inte granska ett enskilt uttalande utan pröva en längre period och se på helheten. Jag tycker att det har varit en intressant granskning från utskottets sida där vi har kunnat se att många har deltagit i debatten från regeringens sida, många statsråd och inte minst statsministern. Det har varit en debatt som motparten inte har haft samma förutsättningar att delta i. Riksbanken för inte den typen av diskussioner. Det har tidigare kommenterats av Nils Fredrik Aurelius.

Låt mig bara konstatera, fru talman, att av den utfrågning vi gjorde framgick det inte att statsministern såg att det fanns särskilda skäl att ta hänsyn till när det gäller just uttalanden om Riksbanken. De enda särskilda skäl som verkade skymta var om räntepunkterna kunde åka upp 50 punkter eller något sådant. Då fanns det särskilda skäl. Men inte i andra sammanhang.

Jag tycker att det är viktigt att vi i reservation 9 från utskottet markerat att man behöver vara mer vaksam med sina uttalanden från statsråds sida när det gäller penningpolitiken. Riksbanken har en mycket speciell ställning. Det är en ställning som är omdiskuterad. Det finns partier i den här kammaren som önskar förändra förutsättningarna för Riksbanken. Det är alldeles klart. Det skapar också en speciell situation. Om man ska ändra förutsättningarna ska det finnas en majoritet för det så att man gör

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Statsråds uttalanden
angående den svenska
räntenivån*

tydligt vad som är riksdagens uppfattning i de här frågorna. Annars riskerar en gräzonssituation att uppkomma.

Med detta, fru ordförande, vill jag bidra till den allmänna besparingen av tid. Jag står bakom reservationen, men jag yrkar inte på godkännande av den.

Anf. 135 BILLY GUSTAFSSON (s):

Fru talman! Jag har några kommentarer och synpunkter på det granskningsärende som vi debatterar just nu. Låt mig först slå fast att inget parti i utskottet riktar någon kritik mot något statsråd, därmed inbegripet statsministern som är den som är föremål för anmälan som ligger till grund för granskningen.

Trots avsaknaden av kritik finns det som vi har hört en reservation från de fyra borgerliga partierna. Innan jag kort kommenterar vår syn på statsrådsdeltagande i diskussion om penningpolitiken och därmed önskvärd räntenivå vill jag göra några andra reflexioner som möjligen kan synas lite långsökta.

För en fotbollsmatch, fru talman, finns det ett antal regler för spelet. Det är regler som alla respekterar och de flesta tycker är okej. För att tillse att reglerna respekteras och tillämpas finns det ett domarteam som så opartiskt som möjligt ska följa och granska vad som händer på planen. På ett liknande sätt finns det regler för hur roll- och maktfördelning ska vara mellan regering, myndigheter och riksdag. Jag är mycket väl medveten om att KU inte är några domare men har att granska hur de spelregler vi har för samspelet mellan regering, riksdag och myndigheter fungerar och efterlevs.

För mig, fru talman, har det ett stort egenvärde att den granskning som KU gör kan ske så långt möjligt utan partipolitisk taktik. Å andra sidan ligger det naturligtvis i sakens natur att någon dimension av agerandet styrs av partipolitiska hänsyn. Men när det blir alltför uppenbart tror jag att det är mycket stora värden som står på spel. Den som agerar på det sättet tar på sig ett mycket stort ansvar. En förutsättning för KU:s auktoritet och därmed legitimitet, både i riksdagen och ute i samhället, är att granskningen är saklig och görs utifrån rent konstitutionella utgångspunkter.

För att återgå till liknelsen med en fotbollsmatch är det naturligtvis så att en match lätt riskerar att urarta om domaren ensidigt dömer till ena lagets fördel, om domarteamet ständigt gör helt skilda bedömningar. Om KU:s trovärdighet som opartisk granskare och bedömare undergrävs riskerar vi ett liknande fenomen men av helt andra dimensioner.

I det nu aktuella granskningsärendet kan jag inte låta bli att känna att det finns ett mått av partipolitisk taktik bakom den reservation som finns. Sakligt sett finns det en problematik – Tuve Skånberg var inne på det. Det finns en målkonflikt mellan å ena sidan allas yttranderätt och å andra sidan ett instruktionsförbud visavi Riksbanken. Visst finns det en målkonflikt därvidlag.

Den målkonflikten har KU tagit upp i tidigare granskningar och pekat på. De påpekandena upprepas, både i majoritetens och i reservanternas text på motsvarande sätt som man gjort tidigare. Men den här gången vill de borgerliga partierna gå något lite längre. Enligt min mening gör man det dels med ett ostyrt påstående, dels med i grunden en ytterligare

inskränkning i den ena av de här polerna, nämligen möjligheten för statsråd att delta i en allmän diskussion.

Om man tittar på texten är det två meningar som skiljer mellan majoriteten och reservanterna. Den första är, enligt min mening, en något försåtlig antydning om att syftena med uttalandena skulle vara att påverka Riksbanken, alltså stå i strid med instruktionsförbudet. Den antydning tycker jag saknar stöd i vad som har kommit fram i granskningsarbetet. Man kan ha den uppfattningen, men jag menar att det inte har belagts i det granskningsarbete som har förevarit. Därför saknar den invändningen i reservationen relevans. Det andra är att behovet av restriktivitet från statsrådets sida skulle bli större enligt den borgerliga reservationen om mer än ett statsråd har samma uppfattning eller i vilket fall om de som har samma uppfattning talar om det så att det blir mer än en som utåt visar att de har samma uppfattning.

Syftet med att vi skriver någonting från utskottet måste väl rimligen vara att det på något sätt ska vara vägledande för regeringen om hur den kan och ska agera i en framtid. Då tycker jag att texten i den borgerliga reservationen ställer fler frågor än vad den besvarar.

Fru talman! Jag skulle vilja framhålla några aspekter till beträffande det här granskningsärendet. Frågan om instruktion eller inte är ganska subtil. Man skulle kunna ställa frågan: Vad är en instruktion? Det tror jag inte att det går att svara på. Det går inte att avgränsa det på något tydligt och enkelt sätt. Den frågan tror jag egentligen bara kan besvaras av den som skulle känna att han eller hon blir utsatt för att få en instruktion.

Jag hävdar att det i det här fallet är solklart att Riksbanken inte uppfattade statsministerns uttalande som en instruktion. Jag ställde den frågan vid utfrågningen av riksbankschef Heikensten, och jag hävdar att han då gav klart besked. Man uppfattade det inte som en order eller en instruktion. Så uttryckte jag mig vid det tillfället.

Dessutom måste jag få säga att jag för egen del skulle tycka att det var himla märkligt om landets statsminister inte skulle kunna delta i en diskussion om ett så väsentligt inslag i den ekonomiska politiken som just penningpolitiken. Om man utgår från två ben, penningpolitik och finanspolitik, skulle det vara omöjligt för statsministern att offentligt få ha en uppfattning om det ena benet.

Jag kan tycka att reservanterna, om man skulle göra en politisk bedömning, i så fall skulle ha mer fog för att kritisera tystnad. Om landets statsminister inte deltog i diskussionen tycker jag det skulle vara mer fog för kritik. Jag tycker faktiskt att det är en skyldighet för ledande politiker att delta i diskussionen om penningpolitiken.

På vilket sätt skulle demokratin och den ekonomiska politiken stärkas om instruktionsförbudet skulle tolkas på det sättet att det förbjuder en öppen diskussion om Riksbanken och penningpolitiken, att det skulle vara föremål för tystnad från ledande politiker? Jag var inte med när instruktionsförbudet beslutades, men jag kan aldrig tänka mig att det var det som var avsikten.

I grunden tror jag i stället att det här handlar om vilken tilltro till och förtroende för Riksbanken vi har. Vilken tilltro har vi till Riksbankens integritet och förmåga att hävda densamma? Där är jag helt trygg i min uppfattning. Men det kanske är där vi skiljer oss åt mellan majoritet och reservanter.

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Statsråds uttalanden
angående den svenska
räntenivån*

Slutligen, fru talman, vet jag inte om någon har yrkat på godkännande av reservationen. I händelse av att det har gjorts eller kommer att göras yrkar jag på godkännande av majoritetens ställningstagande i det här avsnittet.

Anf. 136 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Den konstitutionella grunden för det här ärendet är naturligtvis det instruktionsförbud som finns. Här säger Billy Gustafsson helt tydligt att det inte är alldeles glasklart vad en instruktion är. Det behöver inte vara så att en statsminister till exempel säger: Jag instruerar härmed Riksbanken. Så har han inte uttryckt det.

Men om en statsminister och ytterligare en minister vid ett flertal tillfällen, med olika formuleringar, antyder eller säger rent ut att Riksbanken borde sänka räntan börjar det närma sig någonting som man bör vara kritisk mot.

Sedan återstår frågan hur en diskussion eller ett utbyte av synpunkter skulle se ut när inte Riksbanken kan svara. Det kan de inte, och det vill vi inte att de ska göra.

Billy Gustafsson säger att det finns två ben i den ekonomiska politiken. Det är penningpolitiken, och det är finanspolitiken. Då tycker jag att en mycket bra situation vore att Riksbanken lämnas utanför bägge dessa diskussioner som i övrigt kan få försiggå i samhället. Den tiden är inte alltför långt borta när Riksbanken faktiskt hade synpunkter på finanspolitiken. Och det vill vi ju inte, eller hur? Då ska inte heller ledande statsråd ha synpunkter på penningpolitiken riktade direkt mot Riksbanken.

Låt mig slutligen säga att jag inte riktigt förstod talet om KU:s trovärdighet. Det är som Billy Gustafsson också sade inte så oerhört stor skillnad mellan de synpunkter som framförs. Dock skiljer de sig på ett par punkter som visar att vi inte riktigt kommer överens.

Vi är alla överens om att det finns anledning att ha åsikter om och framföra lite, jag ska inte säga kritik men synpunkter. Men från majoritetssidan vill ni inte i er skrivning riktigt ta upp frågan att det har varit två statsråd som uttalat sig så många gånger. Det är skillnaden.

Anf. 137 BILLY GUSTAFSSON (s) replik:

Fru talman! När jag tog upp KU:s legitimitet var det utifrån min uppfattning att det som skiljer oss åt och som framkommer i reservationen inte är sakligt grundat.

Det ena var påståendet att syftet från statsministern och näringsministern skulle vara att påverka Riksbanken. Då hävdar jag att det inte har framkommit i granskningen. Det var det ena.

Det andra var om det var mer än ett statsråd som uttalade sig. När man skriver att det är fler än ett statsråd har jag inte saken riktigt klar för mig. Jag menar att det ställer ett antal nya frågor.

För det första har jag uppfattat att när man säger flera går gränsen mellan ett och två, så att säga. Det är okej om ett statsråd uttalar sig, men det blir problem om det är två som har samma uppfattning och offentliggör densamma.

För det andra utgår jag från att det blir problem om statsråden har samma uppfattning, men om man leker med tanken att det är två statsråd som har samma uppfattning offentligt och ett tredje som har en annan

uppfattning, tar de på något sätt ut varandra då eller vad inträffar i det läget? Blir det ett problem eller försvinner problemet i det sammanhanget?

Till sist, när det gäller fler än ett statsråd, har tidpunkten någon betydelse? Hur lång tid måste det gå från det att ett statsråd uttalar sig till att det är okej att ett annat statsråd kan få uttala sig i samma riktning?

Anf. 138 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Apropå tiden hade jag bara tänkt ta en replik, men nu måste jag ändå svara på några frågor. Svaret är följande.

Det är problem när ett statsråd uttalar sig och riktar sig till Riksbanken och säger att man bör sänka räntan. Det är ett ännu större problem om flera statsråd, exempelvis två, uttalar sig. Och ännu större problem blir det om dessa statsråd uttalar sig flera gånger var.

Anf. 139 BILLY GUSTAFSSON (s) replik:

Fru talman! Om man riktar sig till Riksbanken direkt – det är ju Riksbanken som sätter räntan, så i och med att man uttalar en uppfattning om räntenivån är det i någon mening Riksbanken som är mottagare, eftersom det är de som äger beslutet, så att säga.

Men det intressanta tycker jag är och det vi försvarar är att man inte ska läsa instruktionsförbudet på så sätt att det förbjuder deltagande i en offentlig debatt. Det vi gör är att försvara rätten att delta i den debatten och kunna utbyta synpunkter och åsikter om räntenivån och om penningpolitiken i övrigt.

Anf. 140 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Vi är överens om att i begreppet instruktion finns det en viss bredd. Nyss sade Billy Gustafsson att Riksbanken är mottagare av en ”mening”. Någonstans går gränsen när Riksbanken är mottagaren av en ”instruktion”.

Det vi just här och nu försöker penetrera är var gränslandet ligger, och här handlar det om ett omdöme. Det är en bedömningsfråga. Och det är väl inte alldeles ägnat att förvåna när det parti som de här två statsråden tillhör tycker att detta mer än väl ryms inom vad som är ett gott omdöme, medan den grupp av partier som tillhör oppositionen menar att man nu närmar sig oroväckande att gå alltför nära vad som skulle kunna definieras som en instruktion. Man är på väg i den riktningen.

Det intressanta är ju att även statsministern menade att det verkligen finns en tid att tåla. Han nämnde mitten på 90-talet, då det hade varit mycket olämpligt.

Det vi talar om är en bedömningsfråga där vi som reservanter vill slå vakt om att man visar en större återhållsamhet än vad statsråden har gjort här. Kan Billy Gustafsson se en poäng i detta?

Anf. 141 BILLY GUSTAFSSON (s) replik:

Fru talman! Om jag inte missminner mig tog Tuve Skånberg upp ungefär den frågeställningen med statsministern. Jag delar den uppfattningen. Jag tyckte att jag också gav uttryck för det i mitt anförande. Det finns en problematik. Det finns en målkonflikt mellan å ena sidan rätten för

alla att få uttala sig, yttrandefrihet, och å andra sidan instruktionsförbudet.

Egentligen tycker jag att det Tuve Skånberg tar upp är så pass intressant att det mer skulle lämpa sig för en seminarieliknande övning än en debatt där vi har två minuter var på oss. Jag inser problemet. I det här läget tycker jag att majoriteten har landat på en väl avvägd ståndpunkt där vi också tar upp problemet med målkonflikten.

Anf. 142 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag välkomnar Billy Gustafssons resonerande och reflekterande stil. Det verkar vara en framkomlig väg. Vi får hoppas att statsministern, näringsministern och andra ministrar följer debatten och någonstans ser att i spänningen mellan vad oppositionen och det egna partiet tycker finns det en bedömning där man kanske iakttar en större återhållsamhet. Om de läser protokollet och tar denna hälsning till sig har denna debatt inte varit förgäves.

Anf. 143 BILLY GUSTAFSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror å andra sidan att det finns en risk för hur Riksbankens oberoende upplevs om vi inte offentligt kan diskutera penningpolitiken. Jag tror att det finns ett hot även från det hållet. Jag vill lyfta in den dimensionen.

Jag kan kvittera Tuve Skånbergs sista inlägg. Låt oss ha en intressant diskussion om detta. Jag har inte uppfattningen att utifrån vad som har hänt så här långt det finns anledning att visa återhållsamhet från statsrådens sida. Jag tycker att de har landat på en rimlig nivå.

Anf. 144 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! När uppstår ministerstyre?

Tänk er ett asylfall där en flicka med en viss ögonsjukdom får en opinion bakom sig, där ledarna för sex partier skriver till Utlänningsnämnden och önskar att Utlänningsnämnden ska fatta beslut om att överlämna ärendet till regeringen så att ett praxisbeslut kan utverkas som kan hjälpa den politiska diskussionen. Glöm nu inte att det inte är riksdagen utan regeringen vi granskar. Tänk då att under tiden ärendet ligger hos Utlänningsnämnden ordnas ett möte där den ansvarige migrationsministern möter Utlänningsnämndens alla beslutsfattare, handläggare och domare. Ministern uttalar sig, helt oprovocerat, om den skrivelse som kommit in från sex riksdagsledamöter. Han säger: Det är desavouerande för nämnden när partiledare uttalar sig i enskilda fall.

Han säger med andra ord någonting som tydligt kan tolkas som en recension av den inlämnade skrivelsen och därmed som en instruktion om vilket beslut som ska fattas. Detta följs av att en beslutsfattare, en ledamot i nämnden, går ut och klart och tydligt anger att hon anser att detta är ministerstyre. Detta följs av att det beslut som nämnden slutligen fattar innehåller en punkt där nämnden säger att man inte har blivit påverkad. Det är en punkt som vanligtvis inte brukar finnas med i beslut. Det är en punkt som verkar finnas med mest för att friskriva sig och hänvisa till sitt

oberoende. Det är en punkt som definitivt hade funnits med om det var så att man blev påverkad av ministerns uttalande.

Före detta statsrådet Jan O Karlsson hävdade när vi mötte honom att han bara inför nämndens beslutsfattare ville markera dess oberoende. Kan man genom att uttala sig om nämndens oberoende komma att fälla ett uttalande som tangerar ett särskilt fall och därmed påverka beslutet? Ja, självfallet kan man det. Går man in och recenserar en avlämnad skrivelse kan det givetvis komma att uppfattas av beslutsfattarna som att man ber om ett visst beslut i ett visst ärende. Det vet också Jan O Karlsson.

En direkt fråga från mig i utskottsförhöret var om han var klar över om han egentligen var rädd för att nämnden inte skulle känna till sitt oberoende, alltså det han ville klargöra för dem. Han såg ingen sådan risk. Man kan därför fråga sig av vilken anledning som detta uttalande gjordes.

Mot bakgrund av uttalandet, mot bakgrund av att det av en beslutsfattare uppfattades som en påtryckning, anser jag att Jan O Karlsson inte visat tillräcklig återhållsamhet vid det aktuella tillfället. Att han har fällt en kommentar, gjort ett uttalande, på ett möte just inför de beslutsfattare som skulle komma att fatta ett beslut i ett ärende, är ett fall som måste föranleda anmärkning av konstitutionsutskottet.

Anf. 145 ANDERS BENGTSSON (s):

Fru talman! Jan O Karlsson höll anförandet inför ett antal personer och även inför pressen. Det var därför offentligt. I det längre anförandet underströk han vad statsministern sagt i den allmänna debatten som pågick om det specifika ärendet, nämligen att regeringen inte kommer att lyfta upp det aktuella ärendet. Det är något som Persson sade i den allmänna debatten. Gustav Fridolin var en av påhejarna i debatten.

Utskottet har kommit fram till att det i det här fallet inte går att rikta någon kritik mot före detta statsrådet Jan O Karlsson. Han har alltså inte utövat ministerstyre.

Precis som Gustav Fridolin sade, om det är några som har utövat påtryckningar i det här fallet är det faktiskt samtliga andra partiledare i riksdagen. I regeringsformen 11 kap. 7 § står att ingen myndighet, ej heller riksdagen, får bestämma hur andra myndigheter ska fatta beslut i enskilda ärenden. Där kan man möjligen vara kritisk.

Enligt utskottet finns det ingen anledning till att rikta kritik mot Jan O Karlsson i det här fallet.

Anf. 146 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! En kort notering: Det är inte regeringen som avgör om regeringen ska eller inte ska ta upp ett fall av det slaget. Göran Perssons uttalande – om det var det Jan O Karlsson hänvisade till – om att ärendet inte ska tas upp i regeringen, var ett uttalande som saknade juridisk grund eftersom det är Utlänningsnämnden som avgör vilka fall som ska överlämnas till regeringen, inte tvärtom.

Jan O Karlsson sade att det var desavouerande för nämnden när partiledare uttalar sig i enskilda fall. Det var en recension av en inlämnad skrivelse med ett begärt yrkande att fallet skulle överlämnas till regeringen. Den recensionen kunde uppfattas – och uppfattades av minst en beslutsfattare – som en påtryckning. Därför bör utskottet uttala att man

anser att Jan O Karlsson inte visat tillräcklig återhållsamhet vid det aktuella tillfället.

För övrigt vill jag tillägga att utskottet inte granskar riksdagen och att Utlänningsnämnden är en myndighet under regeringen. Det är något som regeringen själv noga understrukt i fråga om Riksbanken i den tidigare debatten.

Anf. 147 ANDERS BENGTSSON (s) replik:

Fru talman! Utskottets majoritet har kommit fram till att det inte finns anledning att rikta kritik i det fallet. Vi anser, som i många andra liknande fall, att även ministrar har möjlighet att delta i debatten. Jan O Karlsson sade detta i ett längre anförande. Det är inget uttalande som kan leda till någon kritik.

Anf. 148 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Låt mig fatta mig kort. I ett läge när pressen utifrån är stor kan det inte anses som ministerstyre om den dåvarande ministern tydliggör myndighetens oberoende. I det här fallet tycker jag att utskottet har landat helt rätt.

För säkerhets skull vill jag säga att Centerpartiet står bakom alla reservationer där vi finns med. Jag har tidigare yrkat på godkännande av anmälningarna i reservationerna 1 och 8. Det är dem jag håller fast vid. Sedan vill jag också yrka på godkännande av utskottets ställningstagande, särskilt när det gäller avsnitten 1.3, 1.5 och 1.6.

Svensk vapenexport i förhållande till folkrätten och FN-stadgan (avsnitt 6.1) och Regeringens ansvar för uthyrningen av den svenska försvarsmaktens krigsmateriel till Storbritannien (avsnitt 6.2)

Anf. 149 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Det är en utbredd missuppfattning att svensk lagstiftning eller de riktlinjer för vapenexport som riksdagen har ställt sig bakom omöjliggör eller åtminstone försvårar vapenexport till länder som befinner sig i krig. Riktlinjerna är utformade på ett sådant sätt att man mycket väl kan få den uppfattningen. Men riksdagen har faktiskt tolkat detta på ett annat sätt.

Utrikesutskottet sade så sent som i år, tror jag att det var, och det är citerat på s. 208 i betänkandet, så här: ”Den vikt som tillmäts de fastlagda riktlinjerna att export inte bör beviljas om det avser stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat måste kunna balanseras mot den vikt som tillmäts ett långtgående internationellt försvarsindustriellt samarbete för att trygga den svenska materielförsörjningen. I balansen mellan olika riktlinjer för krigsmaterielexporten måste, enligt utskottets mening och i likhet med ett likalydande ställningstagande i betänkande 2002/03:UU9 (s. 10), nationens eget intresse ha förtur.” Detta innebär alltså att om regeringen anser att det är i nationens intresse att exportera vapen så kan man exportera vapen. Riktlinjerna har inte någon styrande funktion över huvud taget.

Därför kan man inte kritisera regeringen för att den har tillåtit vapenexport ens när det har skett till länder som för ett krig som den svenska

regeringen själv anser vara i strid med folkrätten. Det var ju det som skedde under Irakkriget.

Det som man dock kan kritisera regeringen för, och det man bör kritisera regeringen för, är att man inte har utnyttjat de möjligheter som regeringen ändå har att ta ett eget politiskt ansvar för den här bedömningen. I stället är systemet riggat så att besluten, tillåtandet av utförelse av krigsmateriel, inte tas av politiska instanser utan av ISP. Och regeringen har avstått från att lyfta frågorna, såväl enskilda ärenden som de principiella frågorna, till sitt eget bord. Därmed försvåras eller omöjliggörs det för riksdagen att utkräva ett politiskt ansvar för denna vapenexport. Regeringen borde ha lyft frågan på ett sådant sätt att det gick att utkräva detta ansvar.

Mot denna bakgrund var det nödvändigt för mig och för Gustav Fridolin att reservera oss på två punkter, reservationerna 11 och 12. Men jag nöjer mig med att yrka på godkännande av anmälan i reservation nr 12.

Anf. 150 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Jag instämmer i det mesta av det som Mats Einarsson sade.

Situationen är sådan att ett angreppskrig inleds mot Irak. Regeringen förklarar efter stora demonstrationer att det är folkrättsvidrigt. Trots det, och trots att det uppstår en inflammerad diskussion om den svenska vapenexporten, fortsätter Sverige att exportera vapen till de krigförande staterna. Vi lånar ut radarsystem till de krigförande staterna. För övrigt har vi fortsatt att göra det även därefter. För någon vecka sedan uppdagades det att ett radarsystem var på väg till Italien för att sedan gå vidare direkt ned till Irak som hjälp i kriget där.

Detta är inom den lagstiftning som finns på området. Men i en situation när debatten är som den är, när debatten är så pass inflammerad och en diskussion om vapenexport går så pass het, måste det ändå koka ned till att regeringen har ett ansvar för sina beslut, att dess politiska viljor går att granska och att det politiska ansvaret kan utkrävas.

Genom att regeringen inte meddelade föreskrift om vapenexporten till de krigförande länderna mot Irak och genom att regeringen inte lyfte en anmälan som kom till Försvarsmakten om utlåning av en radaranläggning, blockerade regeringen möjligheterna till denna granskning och till utkrävandet av detta ansvar. Detta bör utskottet notera genom de reservationer som jag och Mats Einarsson har avgett.

Anf. 151 ANDERS BENGTSSON (s):

Fru talman! Utskottet har i det här fallet kommit fram till att det inte finns någon grund för kritik mot regeringen eller mot försvarsministern.

Exempelvis behandlades frågan om Försvarsmaktens uthyrning av robotsystemet Arthur redan år 2000 i ISP. Försvarsministern har vid de utskottsutfrågningar som vi har haft sagt att regeringen inte fann någon anledning att ifrågasätta Försvarsmaktens eller ISP:s beslut. Verkställighetsbeslut fattas alltså av ISP, så det är ingenting som vi kan klandra regeringen för. Därför yrkar jag på godkännande av utskottets anmälan i den här frågan.

Prot. 2003/04:122

26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Svensk vapenexport
i förhållande till folk-
rätten och FN-stadgan
och Regeringens
ansvar för uthyrningen
av den svenska
försvarsmaktens
krigsmateriel till
Storbritannien*

*Gransknings-
betänkande*

*Statens åtagande
i fråga om
Drottningholm
enligt konventionen
om världsarvet*

Anf. 152 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja tacka utskottet för en intressant granskning, och jag skulle gärna vilja läsa lite grann ur betänkandet.

I betänkandet står det klart att världsarvskonventionen innebär stora åtaganden för stater som ansluter sig till konventionen. Det står också att man måste se till att kommande generationer har tillgång till de objekt som ingår i världsarvet. Och i slutsatserna säger man tydligt att statens åtagande enligt världsarvskonventionen innebär att det finns en skyldighet för staten att se till att världsarvsobjektet bevaras, skyddas och överlämnas till kommande generationer i ett skick som innebär att värdet inte försämrats.

Eftersom värdet av Drottningholmsteaterns samlingar ständigt har försämrats under den tid som Sverige har varit anslutet till världsarvskonventionen, är det klart och tydligt att denna skrivning i betänkandet innebär en hård kritik av Kulturdepartementets agerande. Dessutom står texten i detta betänkande i mycket skarp kontrast till vissa uttalanden som gjordes från departementet efter betänkandets offentliggörande.

Enligt DN har kulturministern sagt att om det var så att ägaren kom till staten och sade att nu förfärs hela detta världsarv, då måste regeringen se till att det inte inträffar. Men den situationen har inte uppstått.

Enligt vad jag vet har Drottningholmsstiftelsen inte en gång utan upprepade gånger uppvaktat Kulturdepartementet och påpekat att mycket värdefulla föremål förfaller dag för dag, vecka för vecka, månad för månad, år efter år. Jag kan inte förstå varför en minister som under en lång rad av år har betett sig på ett märkligt likgiltigt sätt gentemot förfallet av kulturarvet och världskulturarvet inte kan erkänna att hon har missat sig.

Nu får vi hoppas att Drottningholmssamlingarna äntligen räddas och att staten tar det ansvar som konventionen, och anslutningen till konventionen, innebär.

Anf. 153 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Det är bekantgjort för oss i utskottet att Ana Maria Narti varit oerhört engagerad i den här frågan såsom tidigare styrelseledamot i Stiftelsen Drottningholms teatermuseum.

Om man läser betänkandet framgår det alldeles klart att den som har ansvaret är just Drottningholms teatermuseum och dess styrelse, det vill säga den stiftelse som bildats för samlingarna och för teaterverksamheten. Där ligger huvudansvaret. De har anslag både från staten och från enskilda sponsorer. Också hovet är djupt engagerat i detta.

Jag skulle för kammarens ledamöter vilja citera ur en DN-artikel som kan vara av värde. DN har nämligen frågat Ana Maria Narti huruvida också hovet känt till att dessa samlingar varit på väg att förfalla. I artikeln sägs: "Alla har visat för lite engagemang, menar Ana Maria Narti. Samtliga av Sveriges museer lider brist på pengar och Drottningholmsteaterns museum är särskilt drabbat."

Ja, det är nog så att samtliga museer har behov av ökade anslag. I det här fallet kan dock utskottet efter en mycket omfattande granskning inte finna annat än att huvudansvaret ligger på museistiftelsen och dess styrelse. De har ett anslag och de har möjlighet att prioritera bland sina anslag, men ytterst måste naturligtvis nationalstaten Sverige ha en viss beredskap i händelse av ett alltför stort förfall av världsarvsnatur.

Jag har funderat mycket på just frågan om de blandade stiftelserna och blandade bolagen som staten är engagerad i och vem som egentligen har ansvaret. Stiftarna, urkundsstiftarna, till Drottningholmsteatern var en gång i tiden uppenbarligen hovet, och även staten har medverkat till dess bildande och till stadgande av pengar.

Årliga anslag om tioalet miljoner har gått till dessa två grenar av stiftelsen. Den ena bedriver teaterverksamhet och den andra museal verksamhet, men det är möjligt för dessa båda att blanda och ge mellan sig. Man kan prioritera, och innan man kan säga att det skvätter konstitutionellt på regeringen måste prioriteringen göras på den nivå där ansvaret ligger.

Nåväl, det är riktigt som Ana Maria Narti sade att det här är en intressant granskning. Det är en svår granskning. Den handlar om en musei- och teaterstiftelse med lång tradition där ägar- och ansvarsfrågorna är väldigt oklara. Stiftelsen har en lekmanastyrelse och skulle mycket väl kunna sorteras in under hovets slottsförvaltning, eftersom verksamheten ligger vid Drottningholm. Den är helt beroende av statliga anslag, och då kan man fråga sig: Vem vänder man granskningen till? Ska inte styrelsen och ägarna fundera på att i första hand granska styrelsen?

Om det nu är fråga om ett sådant förfall som sagts här, vilket jag inte betvivlar, då måste väl styrelsen vid flera tillfällen ha frågat sig: Hur kan vi prioritera om i våra anslag för att få pengarna att räcka till och kunna säkerställa denna unika museala samling?

Anf. 154 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! För det första: Anslagen räknas absolut inte i tiotals miljoner. Sammanlagt når teatern och museet inte ens upp till 10 miljoner. Och då kan vem som helst begripa att dessa pengar inte räcker för den mycket omfattande, specialiserade och krävande verksamhet som räddningen av Drottningholm innebär.

För det andra: Hur det var när stiftelsen blev till är en fråga som inte har någonting med konventionen om världsarvet att göra. I det ögonblick som Sverige anslöt sig till denna konvention tog staten på sig ett mycket stort ansvar.

För det tredje: Jag kan inte begripa hur Kenth Högström läser betänkandetexten eftersom där står att staten har ett mycket stort ansvar.

För det fjärde: Det är lätt att säga att man ska blanda och ge, men då kan man undra varför kulturministern delat pengarna på två olika poster. Och hur är det med bokföringslagen och skyldigheten att använda anslag enligt den hänvisning som finns i budgetpropositionen? Varför delar kulturministern pengarna på två poster när hon själv mycket enkelt kunde prioritera genom att lägga alla pengarna på räddningen av museet?

Anf. 155 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag vill läsa högt för Ana Maria Narti ur betänkandet. Kammaren kan också följa med i texten för ni har ju tillgång till textmaterialet. På s. 159 står följande: ”Sammantaget får de båda verksamheterna 14,8 miljoner kronor i statsbidrag.” Lite längre ned i texten anges att bidraget är fördelat så att 7 186 000 kr går till teatermuseet och 6 621 000 till föreställningsverksamheten. Därutöver inflyter ett stort antal andra intäkter till de bägge verksamheterna.

Jag läser vidare ur betänkandet. På s. 161 står: ”Det är Stiftelsen Drottningholms teatermuseum och dess styrelse som har ansvaret för samlingarna. Sveriges anslutning till världsarvskonventionen medför i sig ingen skyldighet för staten att ge ekonomiskt stöd till världsarvsobjekten. Årliga statliga bidrag utgår dock både till Drottningholms slottsteater och Sveriges teatermuseum och genom regleringsbrevet anger staten villkoret för statsbidraget.” Det är alltså till och med möjligt för de båda grenarna av stiftelsen att blanda och ge enligt förordningen. Nu har jag läst högt från betänkandet. Jag förstår inte hur Ana Maria Narti över huvud taget kan finna annan text än den jag nu läste upp.

Mot slutet av betänkandetexten står att ”det är i första hand ägaren som har huvudansvaret för egendomen och dess vård”. Det här betyder emellertid inte att inte utskottet mycket tydligt säger att regeringen, såsom ytterst ansvarig för statens åtagande inom världsarvskonventionen, måste ha en beredskap och sörja för den beredskapen. Ansvaret vilar dock tungt på Stiftelsen Drottningholms teatermuseum och dess styrelse.

Anf. 156 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Jag är ledsen för att jag hade för bråttom och blandade ihop siffrorna.

(KENTH HÖGSTRÖM (s): Just det!)

Jag kan göra misstag och erkänna dem. Det finns andra, framför allt socialdemokrater, som aldrig någonsin kan erkänna att de gjort fel i något enda sammanhang.

Jag kan också läsa innantill. Låt oss därför läsa *hela* avsnittet om utskottets ställningstagande: ”Statens åtagande enligt världsarvskonventionen innebär att det finns en skyldighet för staten att se till att världsarvsobjektet bevaras, skyddas och överlämnas till kommande generationer i ett skick som innebär att värdet inte försämrats. Det är i första hand ägaren som har huvudansvaret för egendomen och dess vård. Som framhållits från Kulturdepartementets sida är det emellertid inte förenligt med statens världsarvsåtagande att låta ett världsarvsobjekt helt förfaras. Enligt utskottets mening för detta med sig att det inom Regeringskansliet bör vara sörjt för en beredskap att vidta de åtgärder som kan behövas för att Sverige skall kunna leva upp till sitt åtagande att inte låta världsarvsobjekt förfaras.”

Sverige ska inte låta världsarvsobjekt förfaras!

Anf. 157 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag har ingen som helst erinran mot den citerade texten. Det är den text vi har mejslat fram i vårt utskott och som vi är eniga kring. Den slutar med: Granskningen föranleder inte något uttalande i övrigt från utskottets sida. Den så kallade kritik som du finner här, och som du dessutom har gjort dig till tolk för i en artikel i DN, äger ingen riktig bäring.

Jag är tacksam för att du bad om ursäkt för att du blandade ihop siffrorna. Det kommer jag att kunna göra om det händer mig. Det är mycket enkelt. Det är hedersamt gentemot kammaren.

Varje år tilldelas dessa stiftelser mycket pengar. Det är alltså 14 ½ miljoner kronor som man själv äger rätt att fördela. Därtill har man anslag från olika håll, och till och med sponsorverksamhet.

Om man läser betänkandet nogga förefaller det ändå vara fullständigt klart att huvudansvaret för världsarvsåtagandet är ägarens. Om ägaren inte förmår att ta sitt ansvar, inte har råd att ta sitt ansvar, inte har möjlighet att prioritera bland sina anslag får ägaren se till att byta styrelse. Det är väl det första man gör. Jag har förstått att styrelsen har bytts för någon tid sedan. Den borde väl fundera över om man inte ska ta ett ökat engagemang för att fördela om, om nu så stora värden, som det anges i anmälan, hotas.

Fru talman! Vi kan vara helt överens om att detta är ett världsarv. Det är stora värden. Jag tycker att det är märkligt att man inte ens har en museiintendent anställd. Bland alla de anställda som de här stiftelserna har – bland annat säsongsanställda – prioriterar man helt enkelt inte den museala inventeringen och konserveringen. Jag tycker att det är synd.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

5 § EG:s rättshjälpdirektiv

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2003/04:JuU27
EG:s rättshjälpdirektiv (prop. 2003/04:87).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

6 § Inteckning i utländsk valuta

Föredrogs
lagutskottets betänkande 2003/04:LU27
Inteckning i utländsk valuta (prop. 2003/04:108).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

Prot. 2003/04:122
26 maj

*Gransknings-
betänkande*

*Statens åtagande
i fråga om
Drottningholm
enligt konventionen
om världsarvet*

7 § Höjda begränsningsbelopp för redares skadeståndsansvar

Föredrogs
lagutskottets betänkande
Höjda begränsningsbelopp
deståndsansvar (prop. 2003/04:79).

2003/04:LU28
för redares ska-

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

8 § Vissa socialförsäkringsfrågor

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU14
Vissa socialförsäkringsfrågor (prop. 2003/04:96 delvis).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

9 § Konvention om social trygghet mellan Sverige och Luxemburg

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU16
Konvention om social trygghet mellan Sverige och Luxemburg (prop.
2003/04:98).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

10 § Vissa premiepensionsfrågor

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU17
Vissa premiepensionsfrågor (prop. 2003/04:91).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av tredje vice talmannen att
ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU20 Granskningsbetänkande

Frågan om Östersjöns status som särskilt känsligt havsområde (avsnitt 1.1)

Godkännande av

1. utskottets anmälan
2. anmälan i res. 1 (m, fp, kd, c, mp)

Votering:

148 för utskottet

149 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren godkände anmälan i res. 1.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 25 v

För res. 1: 48 m, 45 fp, 26 kd, 16 c, 14 mp

Frånvarande: 21 s, 7 m, 3 fp, 7 kd, 5 v, 6 c, 3 mp

Regeringens agerande avseende riksdagens beslut om Utlänningsnämnden (avsnitt 1.3)

Godkännande av

1. utskottets anmälan
2. anmälan i res. 2 (s)

Votering:

175 för utskottet

128 för res. 2

1 avstod

45 frånvarande

Kammaren godkände utskottets anmälan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 s, 48 m, 44 fp, 26 kd, 25 v, 16 c, 14 mp

För res. 2: 128 s

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 14 s, 7 m, 3 fp, 7 kd, 5 v, 6 c, 3 mp

Joe Frans och Veronica Palm (båda s) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Vald ordförande i Europeiska rådet (avsnitt 1.5)

Godkännande av

1. utskottets anmälan

2. anmälan i res. 3 (s)

Votering:

174 för utskottet

130 för res. 3

45 frånvarande

Kammaren godkände utskottets anmälan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 48 m, 45 fp, 26 kd, 25 v, 16 c, 14 mp

För res. 3: 130 s

Frånvarande: 14 s, 7 m, 3 fp, 7 kd, 5 v, 6 c, 3 mp

Regeringens samråd med EU-nämnden (avsnitt 1.6)

Godkännande av

1. utskottets anmälan

2. anmälan i res. 4 (s)

Votering:

173 för utskottet

129 för res. 4

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren godkände utskottets anmälan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 48 m, 45 fp, 26 kd, 23 v, 16 c, 14 mp

För res. 4: 129 s

Avstod: 1 v

Frånvarande: 14 s, 7 m, 3 fp, 7 kd, 6 v, 6 c, 3 mp

Claes-Göran Brandin (s) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Karin Thorborg (v) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Regeringens förfarande vid utnämningar till högre statliga tjänster (avsnitt 3.4)

Godkännande av

1. utskottets anmälan

2. anmälan i res. 8 (m, fp, kd, c, mp)

Votering:

148 för utskottet

149 för res. 8

52 frånvarande

Kammaren godkände anmälan i res. 8.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 25 v

För res. 8: 48 m, 45 fp, 26 kd, 16 c, 14 mp

Frånvarande: 21 s, 7 m, 3 fp, 7 kd, 5 v, 6 c, 3 mp

Godkännande av

1. utskottets anmälan
2. anmälan i res. 12 (v, mp)

Votering:

264 för utskottet

40 för res. 12

45 frånvarande

Kammaren godkände utskottets anmälan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 47 m, 45 fp, 26 kd, 16 c

För res. 12: 1 m, 25 v, 14 mp

Frånvarande: 14 s, 7 m, 3 fp, 7 kd, 5 v, 6 c, 3 mp

Övriga i betänkandet upptagna frågor

Kammaren godkände utskottets anmälan.

Utskottets genom fattade beslut godkända anmälan lades till handlingarna.

JuU27 EG:s rättshjälpdirektiv

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU27 Inteckning i utländsk valuta

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU28 Höjda begränsningsbelopp för redares skadeståndsansvar

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU14 Vissa socialförsäkringsfrågor

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU16 Konvention om social trygghet mellan Sverige och Luxemburg

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU17 Vissa premiepensionsfrågor

Kammaren biföll utskottets förslag.

Meddelande om inställd votering

Tredje vice talmannen meddelade att voteringen *torsdagen den 27 maj kl. 12.00* skulle utgå.

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU18
Stärkt barnperspektiv i mål om utvisning på grund av brott (prop.
2003/04:113).

Anf. 158 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! I den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna ges familj, privatliv och barn inom familjen mellan föräldrar och barn särskilt skydd. Konventionen gäller som svensk lag och ska självfallet respekteras av svenska domstolar.

Förslaget i propositionen och betänkandet, att ålägga domstolar att beakta barns behov av umgänge med en utvisningshotad förälder på grund av att den begått brott, är därför redan täckt av svensk lagstiftning.

Vi moderater vill vara försiktiga med att införa ytterligare lagar och regler när det inte finns något verkligt behov av nya lagar.

Utvisning efter dom sker enligt nuvarande tillämpning bara vid mycket allvarlig brottslighet och när man befärar att brottsligheten kommer att upprepas. Vad det rör sig om är till exempel våldsbrott och grova narkotikabrott med långa fängelsestraff.

Enligt vår uppfattning måste mycket starka och exceptionella skäl krävas för att samhället ska avstå från utvisning vid sådana brott.

Vidare anser vi inte att det, fru talman, är självklart att ett barn eller en ungdom behöver eller ens mår bra av kontinuerlig kontakt med en förälder som dömts till fängelse för så grova brott. Det är tvärtom oroande att risken kan finnas att en förälder som dömts utnyttjar barn och kanske gömmer sig bakom barn för att undandra sig straff. Vi ser en oroande risk i att ytterligare en lagregel, som föreslås här, kan uppfattas så att utvisning ska ifrågasättas i ytterligare fall.

Att avstå från utvisning med hänvisning till barn bör därför enligt vår uppfattning bara kunna komma i fråga när den dömde haft mycket nära band till barnet i fråga.

Utskottsmajoriteten har också, fru talman, stött vår uppfattning att det som sägs i förslaget redan är täckt i lagstiftningen och att Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen uppfylls. Det vore också djupt oroande om det var minsta tvekan om detta. Vi vill därför ge regeringen till känna att konventionen ska upprätthållas.

Som skäl för lagstiftning hänvisas det till bristande underlag från myndigheter vid utredningar i domstolar. Detta blir knappast bättre med ytterligare lagstiftning med samma innehåll. Om man vill uppnå sådana förbättringar som angivits borde man snarare se på vad som eventuellt brister i arbetet hos myndigheter och domstolar, vilket troligtvis närmast rör sig om en resursfråga.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservationen i betänkandet.

Anf. 159 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s):

Fru talman! Visst är det så att syftet med förslaget i stort sett är tillgodosett, precis som Anna Lilliehöök sade i sitt anförande. Det sker dels via nuvarande lagstiftning, dels genom Sveriges åtagande enligt Europakonventionen.

Men vad det nu handlar om är konsekvenserna för de barn vars föräldrar hotas av utvisning. Detta har inte utretts eller bedömts på ett bra sätt i nuvarande lagstiftning. Därför behövs det en lagändring för att skärpa domstolarnas skyldighet gentemot barnen.

I det nya förslaget är det dessutom socialnämndernas skyldighet att bistå med underlag vid eventuell utvisning av en förälder. Tidigare inhämtades underlag enbart från kriminalvårdsenhet eller från Migrationsverket eller också från bådadera.

Risken att föräldrarna gömmer sig bakom barn, som Anna Lilliehöök sade i sitt anförande, ser jag som ganska liten eftersom vi även i dag har en lagstiftning som ser ut ungefärligen så här.

Hos socialnämnderna finns förvisso kunskapen och kompetensen för att utreda och bedöma barnens behov. Här finns en kunskap om hur föräldrarna har levt – om barnet har levt tillsammans med den eventuellt utvisade föräldern i någon sorts familjegemenskap eller hur det nu är. De har bästa kompetensen.

Till syvende och sist handlar det om barnens bästa. Det är barnens behov som ska sättas i första rummet.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 maj.)

13 § Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 2003

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU14
Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 2003 (redog.
2003/04:RJ1 och RRS5).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 27 maj.)

14 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Proposition
2003/04:142 Ändring i lagen om behandling av personuppgifter i den
arbetsmarknadspolitiska verksamheten

Skrivelse
2003/04:120 2004 års redogörelse för företag med statligt ägande

Utbildningsutskottets betänkande
2003/04:UbU15 Tillfälligt vidgad användning av rekryteringsbidrag till
vuxenstuderande

Prot. 2003/04:122
26 maj

*Stärkt barnperspektiv
i mål om utvisning
på grund av brott*

Finansutskottets betänkande
2003/04:FiU26 Förstärkt skydd för försäkringstagare i livförsäkringsbolag

Skatteutskottets betänkanden
2003/04:SkU33 Överföring av periodiseringsfond och expansionsfond vid ombildning till aktiebolag, m.m.
2003/04:SkU34 Beskattning av europabolag

15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 26 maj

2003/04:1253 av *Magdalena Andersson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Sjukskrivning i samband med polisutredning

2003/04:1254 av *Karin Granbom* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Skydd av kriminella

2003/04:1255 av *Luciano Astudillo* (s) till justitieminister Thomas Bodström

Fotobank vid polisarbete

2003/04:1256 av *Luciano Astudillo* (s) till utbildningsminister Thomas Östros

Anslag till Malmö högskola

2003/04:1257 av *Annica Jonsson* (v) till statsrådet Lena Hallengren

Folkbildningens roll i rehabiliteringen av långtidssjukskrivna

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 juni.

16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 19 maj

2003/04:1195 av *Mikaela Valtersson* (mp) till utbildningsminister Thomas Östros

Fusionsforskning

den 26 maj

2003/04:1167 av *Tina Acketoft* (fp) till statsrådet Lena Hallengren

Bristen på förskolepedagoger

2003/04:1191 av *Anne Marie Brodén* (m) till socialminister Lars Engqvist

Kvinnorelaterade sjukdomar

2003/04:1202 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Berit Andnor

Barn med utländsk härkomst

2003/04:1203 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Berit Andnor

Invandrarbarn som sänds utomlands

2003/04:1220 av *Bengt-Anders Johansson* (m) till miljöminister Lena Sommestad

Prövning av riksväg 27 förbi Gislaveds tätort

2003/04:1222 av *Kalle Larsson* (v) till statsrådet Barbro Holmberg

Professur i migrationsrätt

2003/04:1227 av *Sverker Thorén* (fp) till näringsminister Leif Pagrotsky

Såddfinansiering

2003/04:1228 av *Lennart Kollmats* (fp) till statsrådet Morgan Johansson

Spelberoende hos ungdomar

2003/04:1229 av *Lennart Kollmats* (fp) till finansminister Bosse Ringholm

Åldersgränser på fler spel

2003/04:1242 av *Christer Nylander* (fp) till statsrådet Ulrica Messing

Ersättningsjobb i Hässleholm

2003/04:1243 av *Owe Hellberg* (v) till miljöminister Lena Sommestad

Utbyggnaden av 3 G-nätet

Prot. 2003/04:122

26 maj

Svar på fråga 2003/04:1195 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 maj.

Övriga svar redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 juni.

17 § Kammaren åtskildes kl. 16.18.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdets början till och med 4 § anf. 27 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med anf. 80 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med anf. 134 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Förnyad bordläggning.....	1
2 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 24 maj	1
KU24 Digitala TV-sändningar och andra massmediefrågor	1
JuU20 Människohandel.....	2
JuU21 Korruption.....	3
JuU26 Ett effektivare brottmålsförfarande	4
MJU21 Miljöbedömningar av planer och program	4
BoU9 Ändringar i fastighetsbildningslagens förfaranderegler m.m.....	5
BoU10 Bostadsrätt – underrättelser till socialnämnden	6
BoU11 Inteckningsfrihet vid avstyckning, m.m.....	6
BoU12 Förmögenhet vid beräkning av bostadsbidrag	6
3 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 25 maj	6
LU25 Stärkt konsumentskydd vid småhusbyggande.....	6
LU29 Ny produktsäkerhetslag	7
FiU19 Ändringar i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank.....	7
FiU27 Följdändringar med anledning av nya regler för bank- och finansieringsrörelse	7
UFöU2 Fortsatt svenskt deltagande i en internationell säkerhetsstyrka i Afghanistan.....	8
4 § Granskningsbetänkande	8
Konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU20	8
<i>Inledning (allmänna synpunkter).....</i>	<i>8</i>
Anf. 1 GUNNAR HÖKMARK (m)	8
Anf. 2 GÖRAN MAGNUSSON (s).....	11
Anf. 3 GUNNAR HÖKMARK (m) replik	13
Anf. 4 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	14
Anf. 5 GUNNAR HÖKMARK (m) replik	14
Anf. 6 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	15
Anf. 7 TOBIAS KRANTZ (fp).....	15
Anf. 8 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	17
Anf. 9 TOBIAS KRANTZ (fp) replik.....	18
Anf. 10 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	18
Anf. 11 TOBIAS KRANTZ (fp) replik.....	19
Anf. 12 INGVAR SVENSSON (kd).....	19
Anf. 13 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	21
Anf. 14 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	21
Anf. 15 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	21
Anf. 16 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	22
Anf. 17 MATS EINARSSON (v).....	22
Anf. 18 TOBIAS KRANTZ (fp) replik.....	24
Anf. 19 MATS EINARSSON (v) replik	24
Anf. 20 TOBIAS KRANTZ (fp) replik.....	25
Anf. 21 MATS EINARSSON (v) replik	25
Anf. 22 KERSTIN LUNDGREN (c)	26

Anf. 23 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	27
Anf. 24 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	28
Anf. 25 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	28
Anf. 26 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	28
Anf. 27 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	29
Anf. 28 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	31
Anf. 29 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	32
Anf. 30 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	32
Anf. 31 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	33

Frågan om Östersjöns status som särskilt känsligt havsområde

<i>(avsnitt 1.1)</i>	34
Anf. 32 HENRIK S JÄRREL (m)	34
Anf. 33 LISELOTT HAGBERG (fp)	35
Anf. 34 KERSTIN LUNDGREN (c).....	36
Anf. 35 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	37
Anf. 36 HELENE PETERSSON (s).....	38
Anf. 37 LISELOTT HAGBERG (fp) replik.....	40
Anf. 38 HELENE PETERSSON (s) replik.....	40
Anf. 39 LISELOTT HAGBERG (fp) replik.....	40
Anf. 40 HELENE PETERSSON (s) replik.....	40
Anf. 41 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	41
Anf. 42 HELENE PETERSSON (s) replik.....	41
Anf. 43 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	41
Anf. 44 HELENE PETERSSON (s) replik.....	42
Anf. 45 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	42
Anf. 46 HELENE PETERSSON (s) replik.....	42
Anf. 47 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	42
Anf. 48 HELENE PETERSSON (s) replik.....	42
Anf. 49 HENRIK S JÄRREL (m) replik	42
Anf. 50 HELENE PETERSSON (s) replik.....	43
Anf. 51 HENRIK S JÄRREL (m) replik	43
Anf. 52 HELENE PETERSSON (s) replik.....	43
Anf. 53 MATS EINARSSON (v).....	43
Anf. 54 INGVAR SVENSSON (kd)	44

Regeringens agerande avseende riksdagens beslut om

<i>Utlänningsnämnden (avsnitt 1.3)</i>	44
Anf. 55 BARBRO HIETALA NORDLUND (s).....	44
Anf. 56 HENRIK S JÄRREL (m)	46
Anf. 57 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	47
Anf. 58 HENRIK S JÄRREL (m) replik	47
Anf. 59 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	47
Anf. 60 HENRIK S JÄRREL (m) replik	48
Anf. 61 MATS EINARSSON (v).....	48
Anf. 62 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	48
Anf. 63 MATS EINARSSON (v) replik.....	49
Anf. 64 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	49
Anf. 65 MATS EINARSSON (v) replik.....	49
Anf. 66 KERSTIN LUNDGREN (c).....	49
Anf. 67 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	50

<i>EU-nämnden (avsnitt 1.6).....</i>	<i>51</i>
Anf. 68 PÅR AXEL SAHLBERG (s).....	51
Anf. 69 GUNNAR HÖKMARK (m).....	52
Anf. 70 PÅR AXEL SAHLBERG (s) replik.....	54
Anf. 71 GUNNAR HÖKMARK (m) replik.....	55
Anf. 72 PÅR AXEL SAHLBERG (s) replik.....	55
Anf. 73 GUNNAR HÖKMARK (m) replik.....	56
Anf. 74 INGVAR SVENSSON (kd).....	56
Anf. 75 MATS EINARSSON (v).....	57
Anf. 76 PÅR AXEL SAHLBERG (s) replik.....	58
Anf. 77 MATS EINARSSON (v) replik.....	59
Anf. 78 PÅR AXEL SAHLBERG (s) replik.....	59
Anf. 79 MATS EINARSSON (v) replik.....	59
Anf. 80 KERSTIN LUNDGREN (c).....	60
Anf. 81 GUSTAV FRIDOLIN (mp).....	60
Anf. 82 PÅR AXEL SAHLBERG (s) replik.....	62
Anf. 83 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	63
Anf. 84 PÅR AXEL SAHLBERG (s) replik.....	63
Anf. 85 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	64

*Regeringens redovisning av statens inkomster och utgifter m.m.
(avsnitt 2.1) och Senareläggning av EU-avgiften till nästa*

<i>budgetår (avsnitt 2.2).....</i>	<i>64</i>
Anf. 86 BERTIL KJELLBERG (m).....	64
Anf. 87 TOBIAS KRANTZ (fp).....	65
Anf. 88 INGVAR SVENSSON (kd).....	67
Anf. 89 TOBIAS KRANTZ (fp) replik.....	67
Anf. 90 MATS BERGLIND (s).....	67
Anf. 91 TOBIAS KRANTZ (fp) replik.....	68
Anf. 92 MATS BERGLIND (s) replik.....	69
Anf. 93 TOBIAS KRANTZ (fp) replik.....	69
Anf. 94 MATS BERGLIND (s) replik.....	70
Anf. 95 BERTIL KJELLBERG (m) replik.....	70
Anf. 96 MATS BERGLIND (s) replik.....	70
Anf. 97 BERTIL KJELLBERG (m) replik.....	71
Anf. 98 MATS BERGLIND (s) replik.....	71
Anf. 99 GUSTAV FRIDOLIN (mp).....	71
Anf. 100 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	72
Anf. 101 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	72

*Näringsdepartementets upphandling av ekonomisk och juridisk
rådgivning (avsnitt 3.3).....*

<i>.....</i>	<i>72</i>
Anf. 102 NILS FREDRIK AURELIUS (m).....	72
Anf. 103 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	73
Anf. 104 TUVE SKÅNBERG (kd).....	74
Anf. 105 PÅR AXEL SAHLBERG (s).....	75
Anf. 106 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik.....	75
Anf. 107 PÅR AXEL SAHLBERG (s) replik.....	75

Anf. 108 TUVE SKÅNBERG (kd) replik.....	75	Prot. 2003/04:122
<i>Regeringens förfarande vid utnämningar till högre statliga</i>		26 maj
<i>tjänster (avsnitt 3.4).....</i>	76	
Anf. 109 BERTIL KJELLBERG (m).....	76	
Anf. 110 TOBIAS KRANTZ (fp)	76	
Anf. 111 TUVE SKÅNBERG (kd)	77	
Anf. 112 KERSTIN LUNDGREN (c).....	78	
Anf. 113 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	79	
Anf. 114 TUVE SKÅNBERG (kd) replik.....	80	
Anf. 115 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	80	
Anf. 116 TUVE SKÅNBERG (kd) replik.....	80	
Anf. 117 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	81	
Anf. 118 GÖRAN MAGNUSSON (s)	81	
Anf. 119 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	82	
Anf. 120 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	82	
Anf. 121 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	82	
Anf. 122 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	83	
Anf. 123 TUVE SKÅNBERG (kd) replik.....	83	
Anf. 124 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	84	
Anf. 125 TUVE SKÅNBERG (kd) replik.....	84	
Anf. 126 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	84	
Anf. 127 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	85	
Anf. 128 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	85	
Anf. 129 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	86	
Anf. 130 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	87	
Anf. 131 MATS EINARSSON (v).....	87	
<i>Statsråds uttalanden angående den svenska räntenivån (avsnitt</i>		
<i>5.1).....</i>	88	
Anf. 132 NILS FREDRIK AURELIUS (m).....	88	
Anf. 133 TUVE SKÅNBERG (kd)	90	
Anf. 134 KERSTIN LUNDGREN (c).....	90	
Anf. 135 BILLY GUSTAFSSON (s)	91	
Anf. 136 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	93	
Anf. 137 BILLY GUSTAFSSON (s) replik	93	
Anf. 138 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	94	
Anf. 139 BILLY GUSTAFSSON (s) replik	94	
Anf. 140 TUVE SKÅNBERG (kd) replik.....	94	
Anf. 141 BILLY GUSTAFSSON (s) replik	94	
Anf. 142 TUVE SKÅNBERG (kd) replik.....	95	
Anf. 143 BILLY GUSTAFSSON (s) replik	95	
<i>Fråga om ministerstyre i ett asylärende (avsnitt 5.2).....</i>	95	
Anf. 144 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	95	
Anf. 145 ANDERS BENGTSSON (s)	96	
Anf. 146 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	96	
Anf. 147 ANDERS BENGTSSON (s) replik	97	
Anf. 148 KERSTIN LUNDGREN (c).....	97	
<i>Svensk vapenexport i förhållande till folkrätten och FN-stadgan</i>		
<i>(avsnitt 6.1) och Regeringens ansvar för uthyrningen av den</i>		

<i>svenska försvarsmaktens krigsmateriel till Storbritannien</i>	
<i>(avsnitt 6.2)</i>	97
Anf. 149 MATS EINARSSON (v).....	97
Anf. 150 GUSTAV FRIDOLIN (mp).....	98
Anf. 151 ANDERS BENGTSSON (s).....	98
<i>Statens åtagande i fråga om Drottningholm enligt konventionen</i>	
<i>om världsarvet (avsnitt 3.5)</i>	99
Anf. 152 ANA MARIA NARTI (fp).....	99
Anf. 153 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	99
Anf. 154 ANA MARIA NARTI (fp) replik	100
Anf. 155 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik	101
Anf. 156 ANA MARIA NARTI (fp) replik	101
Anf. 157 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik	102
(Beslut fattades under 11 §.)	102
5 § EG:s rättshjälpsdirektiv	102
Justitiekottets betänkande 2003/04:JuU27.....	102
(Beslut fattades under 11 §.)	102
6 § Inteckning i utländsk valuta	102
Lagutskottets betänkande 2003/04:LU27.....	102
(Beslut fattades under 11 §.)	102
7 § Höjda begränsningsbelopp för redares skadeståndsansvar	103
Lagutskottets betänkande 2003/04:LU28.....	103
(Beslut fattades under 11 §.)	103
8 § Vissa socialförsäkringsfrågor	103
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU14	103
(Beslut fattades under 11 §.)	103
9 § Konvention om social trygghet mellan Sverige och	
Luxemburg.....	103
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU16	103
(Beslut fattades under 11 §.)	103
10 § Vissa premiepensionsfrågor.....	103
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU17	103
(Beslut fattades under 11 §.)	103
Ajournering.....	103
Återupptagna förhandlingar	104
11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
sammanträde.....	104
KU20 Granskningsbetänkande.....	104
JuU27 EG:s rättshjälpsdirektiv.....	106
LU27 Inteckning i utländsk valuta	106
LU28 Höjda begränsningsbelopp för redares	
skadeståndsansvar	106
SfU14 Vissa socialförsäkringsfrågor.....	106
SfU16 Konvention om social trygghet mellan Sverige och	
Luxemburg.....	106
SfU17 Vissa premiepensionsfrågor.....	106
Meddelande om inställd votering.....	106

12 § Stärkt barnperspektiv i mål om utvisning på grund av brott.....	107
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU18	107
Anf. 158 ANNA LILLIEHÖÖK (m).....	107
Anf. 159 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s).....	107
(Beslut skulle fattas den 27 maj.)	108
13 § Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 2003	108
Utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU14	108
(Beslut skulle fattas den 27 maj.)	108
14 § Bordläggning.....	108
15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	109
16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	109
17 § Kammaren åtskildes kl. 16.18.....	110

Prot. 2003/04:122

26 maj
